kadınlara marksist gazete

PAZARTESİ

SAYI: 9 ARALIK 1995

50.000 TL. (KDV DAHİL)

RAMİZE ERER VE EŞİ NADİDE

SARIŞIN OLMAK BAMBAŞKA!

KURTLAR KADIN AVINDA!

refah partisi tesettür mücadelesi meclis kapısında bitti

BEKAR VE ANNE

mhp'nin kadınlara boş vaadi bile yok. kadın, vatana, millete asker doğurmak için var

Merhaba,

Türkiye'nin gündeminde yine seçim var. Ve 5 Aralık, Türkiye'de kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınmasının 61. yıldönümü. Meclis'teki kadın milletvekili sayısı ise uzunca bir süredir tek basamaklı rakamları aşamıyor. Feministler için, her seçim döneminde olduğu gibi, yine "Kadınlar Meclis'e" demenin anlamı da oldukça sınırlı, çünkü kadın hareketinin içinden çıkmış, Meclis'e kadın bakış açısıyla, kadınlar için politika yapmak amacıyla girecek kendi adaylarımızı çıkaramıyoruz. Öte yandan, Meclis'te kadın sayısının artması kuşkusuz çok önemli ama bu tek başına kadınlar için bir şey ifade etmeyebilir. Sonuçta, kadın da olsa erkek de olsa, milletvekilleri kendi partilerinin programını uyguluyorlar.

Ve biliyoruz ki, mevcut partiler kadınları yalnızca oy deposu olarak görüyorlar, bize yalan söylüyorlar.

Ama MHP ve RP hem kadınlar açısından hem de genel olarak Türkiye'de siyasetin gündemi açısından özel bir dikkat gerektiren partiler. Dolayısıyıyla, MHP'ye kadınlar açısından bakarken, MHP'nin geçmişte ve bugün siyasette neyi temsil ettiğine değinmeyi de uygun bulduk. Refah Partisi nin yükselişi pek çok çevrenin kaygıyla izlediği bir gelişme. Bir anlamda kadınların sırtında yükselen bu partinin kadınlar için ne ifade ettiğine bakmaya çalıştık. Gelecek seçimlerde kendi adaylarınızla var olmak umuduyla bir kapak hazırladık. Bakalım seçimleri kim kazanacak?

Erkek egemenliği kadınları baskı altına alır ve sömürür, erkekleri ise kısıtlar, dikkat ederseniz her sayımızda buna dikkat çeken yazılar oluyor; askerlikte cinsellik, sünnet gibi haberler yaptık. Bu sayımızda ise erkeklerle, erkek egemenliğiyle, onun bir uzantısı olan heteroseksizmle belki de en çok yüzyüze gelen erkeklerle, eşcinsellerle görüştük, bu röportajın da ilginizi çekeceğini umuyoruz. Dergide başka neler mi var? Ramize Erer, Perihan Mağden söyleşileri, bu topraklarda yaşamış ilk kadın heykeltraş, sarışın olmak üzerine düşünceler ve daha başkaları. Hadi kolay gelsin.

Yılbaşı sayımızda buluşmak üzere.

kadınlar'a mahsus gazete

PAZARTESİ

mhp'nin yeni makyajı kadınlar

Lideri "suç işlemek amacıyla silahlı çete kurmak ve yönetmek"ten 11 yıl, üyelerinin bazıları "teammüden adam öldürmek"ten çeşitli cezalar alan MHP, şimdi imajını değiştirmeye çalışıyor. Bunun için de kullandığı araçlardan biri kadınlar... Oysa milliyetçilik, ırkçılık kadınları yok sayan, onları sadece analığa, hatta millet için savaşacak erkeklerin analığına indirgeyen bir akım.

Ankara okur toplantısı

9 Aralık, Cumartesi günü saat 13:00'de Ankara'da Maliyeci'ler Lokali'nde okurlarımızla tanışıp tartışacağız. Ankara'lı okurlarımızı bekliyoruz. Adres: Karanfil Sokak, 19/9-10, Kızılay

İstanbul okur toplantısı

Yine 9 Aralık, Cumartesi günü saat 14.00'den sonra İstanbullu okurlarla tanışıp, konuşmak için Bilar'dayız. Kısacası iki ayrı ekip oluşturmak durumundayız, çünkü randevular çakıştı, aynı gün hem Ankaralı hem de İstanbul'lu okurlarımızla buluşuyoruz. Bilar: İstiklal Caddesi, Zambak Sokak, 4/7, Beyoğlu.

Kurtlar kadı

"Türk kadını denince, bunun kadınlık görev ve sorumluluğundan tecrit edilmiş bir yaratılış olduğu elbette düşünülemez. Kadın denince akla gelen ilk düşünce, ana olmaktan gelen, yarınların sahiplerinin yetişmesindeki etkinliktir." Birkaç yıl öncesinin MHP Partili Kadınlar Kurulu Başkam, şimdi Türkeş'in başdanışmanı Aysel İzgi böyle söylüyor. MHP İstanbul Hanımlar Komisyonu Başkanı Rezzan Kardeşler de aynı düşüncede: "Türk kadını önce annedir. Erkekleri yetiştiren de annedir. Bugün bizi yöneten erkekleri de yetiştiren bir kadındır. Annesi iyi olan bir evladın ülkeye faydası olacaktır" diyor.

RP'den MHP'ye transfer olan Hanımlar Genel Koordinatörü Süheyla Kebapçıoğlu da analık edebiyatını 1453'lere kadar götürüyor; "Fatih'in ordusundaki yiğitleri doğuran analar bitti mi? Size bir müjde verebilirim. Yeni fatihler doğuracak analar var. Artık uyandınız.

Yani annelik de yetmiyor MHP'ye, illa millet için savaşacak erkek evlat doğurmak gerekiyor.

İlk kez bir ilçeye kadın başkan olarak seçilen, Sivrihisar İlçe Başkanı Avukat Emine Doğray, "Peygamberimizin buyurduğu gibi cennet anaların ayakları altındadır. Allah rızası için bu davaya baş koyduk. Tüm Türk kadınlarını MHP'ye davet ediyorum", diyor.

MHP Hanım Komisyonları Başkanı Halime Nuray, kadın bakanlığına karşı çıkarken, "Erkeği, kadını, yaşlısı ve çocuklarıyla tüm aileye sahip çıkan bakanlık kurulmalı", diye düşünüyor.

MHP'li erkekler kadınlardan pek söz etmezken, MHP'li kadınlardan yukarıdaki sözleri duyuyoruz. Aslında bütün bu sözlerde yadırganacak bir şey yok. Milliyetçilik, her yerde olduğu gibi Türkiye'de de kadını sözde yücelterek, bedenini ve kimliğini analığa indirgiyor. Milliyetçilikte, kadın bir araç; doğurdukları ve yetiştirdikleri nedeniyle, millet için var. (Savaş sırasında da düşman tarafından tecavüze uğramış kadın, milletin namusuna dönük bir kurban oluyor. Düşmanı aşağılamanın bir yolu olarak da aynı yöntem kullanılıyor.) Kadının bedeni milletin hizmetinde, hem denetlenmek suretiyle neslin, milletin saflığını koruyacak; hem de doğurduğu savaşçılarla milletin diğer milletler üzerindeki hakimiyetim sağlayacak.

Kanlı imaj nasıl değişecek?

MHP'yi 1980 öncesinin kanlı olaylarından da hatırlıyoruz. Lideri Türkeş'in bu olaylarla bağlantılı olarak "Suç işlemek amacıyla silahlı çete kurmak ve çeteyi yönetmek"ten 11 yıl 1 ay ceza aldığını biliyoruz. Aynı davada yöneticilerin aynı suçtan, üyelerinin bir kısmının da "Teammüden adamı öldürmek ve adam öldürmeye katılmaktan" ceza aldığım da... Ellerinde Kahramanmaraş'tan Çorum'a pek çok insanın, Alevilerin, öğrencilerin, işçilerin kanının olduğunu da... Şimdi Türkeş ve MHP, imaj değiştirme ve kitleselleşme çabası içinde... İşte bu yüzden de kadınlara ihtiyaç var. MHP bugün, hem Türkiye politikasının gerçek belirleyicisi olan sermaye,

Milliyetçilik, hıer yerde olduğu gibi Türkiye'de de kadını sözde yücelterek bedenini ve kimliğini analığa indirgiyor. Milliyetçilikte kadın bir araç; kadınlar doğurmaları ve yetiştirmeleri nedeniyle millet için var.

n ayında!

hem de oy vermek durumunda olan kitleler nezdinde gerçek bir iktidar alternatifi haline gelebilmek için, geçmişteki yarı legal kanlı çete imajını unutturma çabası içinde. Bir yandan, peşinden sürüklediği tabanın şiddet yanlısı kesimini elinin altında tutmaya çalışırken, öte yandan Ülkü Ocakları'yla, şiddet eylemleriyle ilgisini inkâr ediyor. Ciddi, ağırbaşlı. modern bir Türk-İslam sentezi imajı sunma çabası son zamanlarda MHP'nin kadınlara el atmasının da bir nedeni. Özellikle Refah'ın sergilediği örnek sayesinde, kadınları politikada seferber etmenin önemini anlamaya başlayan MHP'liler bir taşla iki kuş vurma peşindeler. Çünkü kadın sorunları toplumun gündemine girmiş durumda. Çünkü kadmlar hem oy deposu, hem de militan olarak işe yarıyorlar! Üstelik modern, yenilikçi bir imajın vazgeçilmez vitrini kadınlarla oluşturuluyor "Kadınlar başımızın tacı", "Onlara kapımız açık" filan denerek göstermelik komisyonlar kuruluyor ve kadınların enerjileri partinin imajım değiştirmek, oy toplamak için kullanılıyor. Tabii, Türk-İslam sentezinin hangi tarafına ağırlık verileceği duruma göre değişiyor. "Türk töresi" miti, "daha eşit", "daha aktif" bir kadın imajmı gerektiriyor ve şehirli kadınlara hitap ederken daha işlevsel oluyor. Ama İslami temaların, başörtüsünün daha çok işe yaradığı yerler de var. Oylarım almak istedikleri kadınlar konusunda ise, Refah'çıların yöntemlerinden yararlanıyorlar: Evlere gidip erzak dağıtma gibi. Geçmişten bugüne tek bir kadın yöneticisi, kadın milletvekili olmayan MHP'de son yıllarda kurulan hanım komisyonlarının koordinatörü genel sekreter yardımcısı Veli Sarıtoprak, düzenlenen MHP Kadın Kurultayı'nın ne kadar göstermelik olduğunu şu sözleriyle açık ediyor. "Hanımlarımız genel başkanımızın elini öptü, onunla fotoğraf çektirdi, kurultay amacına ulaştı."

Hemen her ilde kadın komisyonu oluşturulsa, kurultaylar düzenlense bile, MHP'nin parti programında tek bir kadın sözü, kadınlara yönelik tek bir vaat yok. Türkeş'in *Temel Görüşler* isimli 383 sayfalık kitabında ise kadından toplam bir paragrafta söz ediliyor; o da "Milli Nüfus Siyaseti" bağlamında! "Doğum kontrolü hem İslamiyet'e, hem de milli çıkarlarımıza aykırı olduğu gibi, ilme de aykırıdır. Doğum kontrolü yapılan her Türk kadım için doktor ve hemşirelere yabancı kaynaklardan temin edilen paralar ile prim ödenmektedir." Doğum kontrolünün düşmanların işine nasıl yarayacağı, nasıl kökü dışarda bir hareket olduğu uzun uzun anlatıldıktan sonra son cümle olarak da şunu söylüyor Türkeş, "Türkiye'de 'Doğum kontrolü' maskesi altında yürütülen ve binlerce Türk kadınının sağlığını da tehdit eden nüfus azaltma politikası lüzumsuzdur."

Aslında ırkçı, faşist doğası gereği kadını "ana, doğuran kişi" olarak gören MHP'de son zamanlarda çok duyulan, neyi kastettiği belirsiz "kadın" sözü ise, sadece bu partinin marjinal kimliğinin kitlesel kimliğe dönüştürülme çabasından. İstanbul İl Kadın Komisyonu'yla yaptığımız söyleşi, bütün bu söylediklerimizi doğruluyor.

MHP iktidarsız iktidar

MHP aslında gerçek bir iktidar alternatifi olmanın çok uzağında; ama AP gibi DYP ve ANAP'ın da yedeğinde tuttuğu, aba altından gösterdiği sopa. O yüzden MHP'nin iktidarı, oy alıp Meclis'e girmekten ziyade devletin çeşitli kademelerine yerleştirilen kadrolarla gerçekleşiyor. Bu konuda tamamını gazetelerden derlediğimiz bilgiler gerçekten ürkütücü.

• Özel tim adayları, okullara alınmadan önce haklarında geniş kapsamlı araştırma yapılarak MHP'li olanlara öncelik tanınıyor. (...) eğittikten sonra bölgeye gönderiyorlar. Bu özel timler de bölgede halkı korkutarak, ürküterek MHP'yi Güneydoğu'da diri göstermeye çalışıyor. Özel timler, bozkurt selamıyla, bıyıklarıyla bölgede tamamen bir MHP'li görüntü çiziyorlar. Olağanüstü Hal Bölgesi'nde MHP'nin il ve ilçe örgütleri sivil güvenlik güçleri tarafından korunuyor. Çoğunluğunun özel tim görevlilerinin oluşturduğu güvenlik güçleri, mesai saatinden sonra, MHP il ve ilçe örgütlerini ziyaret ediyor.

RP Bingöl Milletvekili Hüsamettin Korkutata

• Türkiye geneline ordu gibi yayılan öğretmen ve imamlarımızın büyük çoğunluğu, RP ve MHP için çalışıyor.

DYP Manisa milletvekili Ümit Canuyar

• Fiilen eylemli vali olarak görev yapan 77 valinin yüzde 35'i köktendinci, tarikatçı ve aşırı sağ eğilimli.

• 77 il emniyet müdürünün yüzde 48'i köktendinci ve MHP'li.

Polis okullarına ve özel tim yetiştirme okullarına "terörle mücadeleyi milliyetçiler yapabilir"

MHP İstanbul İl Kadın Komisyonu Üyeleri, vatan, millet, bayrak için MHP'yi seçmişler.

"Kadınlara bütün haklar verilmiş"

MHP İl Kadın komisyonu başkanı Rezzan Kardeşler, diğer komisyon üyeleri ve ilçelerden birkaç kadının katıldığı toplantıda bildik sözleri tekrarladı.

- MHP'yi neden tercih ettiniz?

Ben milliyetçi duygularla dolu bir insanım. Her şeyden önce vatan diyorum, millet diyorum, bayrak diyorum, buradaki bütün arkadaşlarım da aynı şeyleri düşündüğü için burada. Hiç bir maddi karşılık beklemeden burada mesai veriyoruz.

- Kadın komisyonlarının amacı ne?

MHP'de siyaset yapmak. Erkeklerimizle birlikte, ne bir adım önde ne bir adım arkada, erkeklerimizle omuz omuza mücadelenin içindeyiz. Hızla iktidara yürüyoruz. Başarının yarısı erkeklerimizin, yarısı kadınlarımızın olacaktır. Bizde erkek kadın ayrımı yok.

- Neden ayrı bir kadın komisyonu var?

Cins olarak kadın olduğumuz için böyle deniyor. Biz kadınlarımızın sorunlarıyla da ilgileniyoruz. Mesela, Büyükşehir Belediyesi'nde Hanımlar Meclisi kuruluyor, bizden de iki arkadaş istiyorlardı, ben gidiyorum, bir de mimar arkadaşımız gidiyor.

- MHP kadınlara ne vaat ediyor?

MHP kadın erkek ayrımı yapmıyor, insanları bütün olarak kabul ediyor ve bütün Türk insanına hukukun üstünlüğüne, insan haklarına dayalı, çok partili, demokratik sistem içinde sosyal refahı ve adaleti getirecek bir sistem kurmak istiyoruz.

- Mesela köylünün gübre sorunu, memurun maaş sorunu var, kadının sorunu yok mu?

Sosyal adalet, işsizliğe çare denildiği vakit söylediğiniz bütün bunları içine alır.

- MHP'nin özel olarak kadınlara yönelik bir vaadi var mı?

Size en son çıkan vaatlerinden birini söyleyeyim, bu devre Millet Meclisi ne en çok kadın milletvekili bizim partimizden çıkacaktır. İşte bu kadına hizmettir.

- Peki şimdiye kadar neden olmadı acaba? MHP'nin yönetim kadrolarında kadınları göremiyoruz.

Zaten hiçbir siyasi partide göremezsiniz, kaç tane kadın milletvekili var ki..

- Milletvekilliği oya bağlı ama iç mekanizmada, karar organlarında?

MHP'nin son yıllarda yükselen bir trendi var. MHP nihayet otuz yıl sonra anlaşılabilmiş bir partidir. Değişen bir parti gibi görülüyor ama bizim baştan beri müdafaa ettiğimiz şeyler bugün anlaşılıyor. Kitle partisi olma yolunda büyük mesafeler katettik, dolayısıyla bugün kadınımızla erkeğimizle MHP içinde varız, herkese kapımız, kucağımız sonuna kadar açık. Kadın gelmesin diye bir kayıt getirilmemiş... ama çeşitli sebeplere bağlı olarak belki bir kadın kolları falan kurulamamış.

- Nedir bu çeşitli sebepler?

İmkânsızlıklar olabilir.

- RP'de de kadınları yeni yeni görmeye başladık, MHP'de de...

(Bu arada söze komisyon üyesi Kadriye Sümer giriyor) Ben bir şey söyleyebilir miyim? Ben eskiden beri ilgileniyorum. Ben 75'de Ülkü Bir'e üyeydim, öğretmenlerle ilgili bir kuruluştu. Hanımlar vardı. Mesela bir Sevgi Kafalı hanım vardı... Hanımlar azcık daha arkada kalmayı kabul ediyorlardı, MHP'li hanımlar hiçbir zaman sokağa dökülmediler ama bilfiil içindeydiler.

- MHP sokak hareketiydi...

(Yine Kadriye Sümer) Hayır hayır diğer partiler gibi, onun için bizleri göremediniz, ama kuruluşların içinde vardık.

- Peki Ülkü Bir'de kadın yönetici var mıydı?

Kadriye Sümer: Yoktu. Ama hanımlar isteseydi olabilirdi.

Kadınlar siyasette yerini yeni yeni alıyor. '80 öncesinde tüm partilerde kadın parmakla gösterilecek kadar azdı. Bütün partiler için geçerli olan bir şey bize MHP olarak çok soruluyor, sorulmaması gereken bir şey. Biz kitle partisi olma yolundayız, her kesimden, herkese kapımız açık...

- MHP İstanbul il yönetimi yeni

MHP Kadın Komisyonları Koordinatörü ve Genel Sekreter Yardımcısı Veli Sarıtoprak:

"At sahibine göre kişner"

- Kadın komisyonlarının amacı ne?

Milliyetçi Hareketçi Partisi'ni iktidara taşımak.

- Bu partinin amacı değil mi zaten?

Evet ama Türkiye'nin yüzde 53'ü kadın.

- Kadın Kurultayı nasıl geçti?

Çok güzeldi. 1600'e yakın kadın katıldı. Sayın Genel Başkanımız hanımlarımızla hasret giderdi.

- Kurultay'ın amacı hasret gidermek miydi?

Hem hasret gidermekti, hem de hanımlarımız genel başkanımıza saygılarını, sevgilerini sundular, birlikte fotoğraf çektirdiler. Ayrıca Genel Başkanımız seçim startını bu kurultayda verdi, bu da sayın Genel Başkanımızın hanımlara ne kadar değer verdiğini gösteriyor.

- Yani fotoğraflar çektirildi, hasret giderildi, kurultay amacına ulaştı.

Ulaştı. Türkiye'nin her yerinden kadın vardı.

- MHP kadınlara ne vaat ediyor?

Ülkenin birliğini, bütünlüğünü, ağız tadı vaat ediyor. Vatana sahip çıkmayı vaat ediyor. Bizim parolamız şu, bunu mutlaka yazın, "Ülkemiz varsa biz varız, devletimiz varsa biz varız. Bizim varlığımız ülkemiz ve devletimizin teminatıdır. Her şey Türkiye için. Evvela ülke, devlet, ağız tadı."

- MHP'nin karar organlarında niye kadın yok?

(Uzun bir sessizlik)... Sayın hanımlarımızı partiye çekmeye çalışıyoruz. Önceden yoktunuz, şimdi olacak. At sahibine göre kişner, şimdi bu işle ben ilgileniyorum. MHP'li hanımlar dava doğrultusunda partimize geliyor.

- Parti programınızda kadınlarla ilgili hiçbir şey yok.

Var, olmaz mı?

- Benim elimdeki programda yok.

O iki sene önceki program. Şimdi revize ediyoruz. Bürokraside ve parlamentoda daha çok kadının yer almasını istiyoruz. Hanımlarımız layık olduğu yere gelecek.

Komisyon Başkanı Rezzan Kardeşler, "Başkanımızın elini öpmek bizim için şereftir", diyor.

seçildi, hiç kadın yönetici yok.

Ben varım ya, kadın komisyonunda olduğum için doğal yöneticiyim.

- Ama seçilen kadın yok.

Herhalde Rezzan Hanım var, dörtbeş kadına bedel diye düşünüp, gerek görmemişlerdir.

- Kurultay'da neler konuşuldu?

Genel Başkanımız bize çok sevinçli bir haber verdi. Tek başımıza seçimlere katılacağımız konusunda ilk haberdi bu. Her zamanki nezaketini göstererek hanımlar kurultayında bu haberi verdi.

- Veli Bey'le de görüştük, 'Kurultayın amacı kadınlarla başkanımızın tanışmasıydı ve birlikte fotoğraf çektirmekti ve amacına ulaştı', dedi...

Tabii onlar da var, artılarıydı onlar. Her zaman Genel Başkanımızla olmak, onun elini öpmek, onu tanımak, resim çektirmek gururdur, şereftir bizim için.

- Aylsel İzgü "Türk kadını önce annedir" diyor? Katılıyor musunuz?

Gayet tabii, Türk kadını önce annedir. Erkekleri yetiştiren de annedir. Bugün bizi yöneten bütün erkekleri yetiştiren, beyefendiyi yetiştiren bir kadındır. Herşeyden önce annedir. İyi yetişmiş bir evlat, annesi iyi olan, iyi eğitimli bir anneden yetişen bir evladın ülkeye faydası olacaktır.

- Çocuğu olmayan kadın ne olacak?

Olması için gayret edecek.

- Tıbbi olarak olmuyorsa?

Onu da kadere bırakacağız. Yardım derneklerinde bu yokluğu gidermeye çalışacak.

- Kadının görevi annelik deyince babalar bu işten çok kolay sıyrılıyor, onlara sizin ilk göreviniz baba olmak denmiyor.

Allah tarafından kadına verilmiş bir haslet bu, çünkü kadın doğum yapacak ve o çocuğa bakacak, özveri isteyen bir iş.

- Altı ay emzirme... ondan sonra çocuğa herkes bakabilir?

Ama en yakın annedir, çocuğun eğitiminden tutun da eğitimi bitinceye kadar anne daima yanındadır. Anne tam bir anneyse öyle olmak zorunda. Ve öyle düşünülmüş, altı yaşından sonra çocuğu ortaya bırak da kim bakarsa baksın diyemeyiz, öyle bir anne tasavvur edemiyorum, çocuğunuzu hayata hazırlayacaksınız, hayata başlayacak ondan sonra kendi ayakları üzerinde duracak, ama annelik hiç bitmiyor, anneler ölünceye kadar daima çocuklarının yanında... Bu arada annelerimizden de çok bahsedildi, ölmüş annelerimize de Allahtan çok rahmet diliyoruz, kalanlara da sağlık. Annelik bahsim de burada kapatalım, başka sorunuz var mı sayın gazeteci? Soru sorup beni susturacağınızı zannediyorsanız, hiç susmam ben. Beni susturamazsınız.

- Siz milletvekili adayı olmayı düşündünüz mü?

Ailemin, arkadaşlarımın bütün ısrarlarına rağmen ben aday olmadım, birçoğu bana kırgın, ben burada çok karşılıksız bir hizmet veriyorum, takdir Allahın sonra da kendini bilen kulların...

(Burada yönetim kurulu üyesi erkek lafa giriyor) Biz Rezzan başkanımızın milletvekili olmasmdan ziyade İstanbul Kadınlar Komisyonu Başkanı olarak burada bize çok yararlı olacağından dolayı, biz de aksine bırakmak istemiyoruz.

İstanbul Milletvekili aday adayı Kadriye Sümer hep hanım hanımcık görev almayı düşünüyormuş.

- Türkiye'de kadının durumu nedir, sorunlar nelerdir?

Kırsal kesimde yaşayan kadınımızın sorunu daha büyük, bunu herkes biliyor, şehirlerimizde yaşayan kadınlarımızın sorunu yok mu tabii ki var, ama Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin yanlış politikaları bu şekle getirmiş olabilir diye düşünüyorum. Yalnız şunu kabul etmiyorum, yani bize hak verilmiyor, bize haklarımız büyük Atatürk tarafından verilmiş, İslamiyetten itibaren kadına büyük değer verilmiş, kadınlar bugün biz haklarımızı alamıyoruz diye bağırmayacaklar, biz bize verilen hakları kullanamıyoruz diye bir şikâyetleri olabilir ancak, bana bütün haklar zaten verilmiş... Biz bunları kullanmayı bilmiyorsak kabahat kimin...

- Kadının görevi öncelikle çocuk bakmak olursa...

Bakınız, bizim genel başkanımızın temas ettiği çok değerlidir. Diyor ki biz iktidara gelince eğitim seferberliği başlatacağız. Eğitimi halledebilirsek hepimizin ortak, sorunları kendiliğinden ortadan kalkacak.

Kadriye Sümer: Biz onlardan farklıyız, onlar da bizden farklı, ben hiçbir zaman erkek gibi bir kadın olmayı düşünmedim ama hanım olarak hanım hanımcık bir görev almayı hep düşündüm...

- MHP Türk olmanın altını çok çiziyor? Bu topraklarda Kürtler, Ermeniler, Rumlar ve başkaları da var.

Sevgi Erol hanım bizim milletvekili adayımızdır ve bir Ermeni patriğinin torunudur. Böyle olunca bize bunu sormanız bile abes. Dil, din, ırk ayrımı yapmadan kapımız herkese açık.

(Kadriye Sümer tamamlıyor) Sevgi hanım Türk asıllı, dini Hıristiyan. Türk olması gurur verici. İnsanın kendini Türk hissetmesi... Türk gibi hareket etmek önemli. Türk olmayabilir ama Türk gibi hisseder. Türk gibi düşünür.

Bayrağımız altında yaşayan herkes Türktür.

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak başka, Türk olmak başka şey diye tartışılırken, siz niye bu kadar vurgu yapıyorsunuz?

Hanımefendi yapılmamalı mı sizce? Türkler yıllarca asırlarca dünyaya hakim olmuşlardır, biz ne kadar bağırsak azdır Türküz diye, bundan herkes gururlanmalı.

(Yine Kadriye Sümer tamamlıyor)... Biz ırkçı olarak düşünmüyoruz kendimizi, ırkçı değiliz. Ayrıyeten sizin söylediğiniz Kürtler de var, biz ayrım yapmıyoruz ve tarih de onların Türk olduğunu ispatlıyor, Türk boyu. Bu belgelerle ortaya çıkmıştır.

(Bu kez Kastamonu aday adayı Nilgün Şerbetçioğlu sözü alıyor) Dönüp dolaşıp ırkçı bir parti havasma götürmek istiyorsunuz ama böyle bir şey yok, kabul etmiyoruz en azından.

Filiz Koçali, Asuman Bayrak

(Tanıl Bora ve Kemal Can yayınlanmış ve yayınlanacak kitaplarını hizmetimize sundular, ziyadesiyle faydalandık. Teşekkür ederiz.)

anlayışı nedeniyle sadece "milliyetçidir" referansı olanlar alınmaktadır. Yetiştirilen polis kendisinden olmayanı "düşman" sayan zihniyettir.

Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki kadrolaşmadan bakanlar Koksal Toptan ve Nevzat Ayaz şikâyetçidir. Toptan, "bakanlığımızdaki muhafazakâr yapıya söz geçiremiyorum", demiştir.

Sağlık Bakanlığı'ndaki faşist kadrolaşmadan bakanlığın üst düzey bürokratları bile şikâyetçidir.

CHP raporu

- Ankara'da 94 seçimlerinde, Gölbaşı'nda 1200 mevcutlu Polis Koleji'nin sandığından birinci parti BBP, ikinci parti MHP, üçüncü parti RP çıktı.
- Milliyetçi Sanayici ve İşadamları Derneği'nin yaklaşık 2 bin üyesi var, başkan Burhan Enuştekin "2000 yılında 100 bin kişi olacağız", diyor.
- Demokraside Birlik Vakfı adı altında "Demokrasi içinde milli birlik ve bütünlük anlayışının hakim kılınması için" çalışan vakfın, özellikle özelleştirme kapsamına alınan devlet kurumlarının üst düzey kadrolarına MHP'lilerin atanmasında kilit rol oynadığı belirtiliyor.

Üyeler arasında bakanlar, bakan danışmanları, başbakan müşavirleri, bakanlık müsteşarları, devlet planlama uzmanları, devlet kuruluşlarının müdürleri ve üst düzey yöneticileri bulunuyor.

500 üyesiyle vakfın, devleti yalnız başına yönetecek kadrolara sahip olduğu kaydediliyor.

- Tuğrul Türkeş'in yönetim kurulunda yer aldığı PETKİM'de son on yılda 100 ülkücü işe alındı.
- 94-95 yıllarında ülkücü, İslamcı öğrenci ve öğrenci olmayan grupların saldırıları arttı. Polisin genellikle müdahale etmediği saldırılarda çok sayıda öğrenci bıçak, pala gibi kesici aletlerle yaralanırken, gözaltına alınanlar sürekli olarak saldırıları protesto eden öğrenciler oldular.

Gazeteler

Tesettür mücadelesi meclisin kapısına kadar

Refah yöneticileri, geleneksel tabanın baskısıyla ya da Meclis'te türban mücadelesini imajları, iktidar hedefleri açısından uygun bulmadıkları için kadınları harcamış görünüyorlar.

Refah Partisi'nin 27 Mart yerel seçimlerinde kazandığı zaferde tartışmasız bir payı olan kadmlar, gündemdeki seçimler için yine büyük bir seferberlik içine girmiş durumdalar. 27 Mart önlerinde kadınlara yapılmış olan, belediyelerin Refah'a geçmesinden sonra ise rafa kaldırılan bazı vaatler yine gündemde. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde oluşturulacak Hanımlar Meclisi, seçimler gündeme geldiği anda birden hatırlanan ve hummalı bir biçimde -herhalde seçimlere yetişsin diye- çalışmaları yürütülen eski projelerden biri. Bakalım seçimlerden sonra ne olacak?

'87'ye dek kadm üye almayan RP, türbanlı öğrencilerin mücadelesiyle başlayan bir süreç içinde, giderek sınırlarını genişletmek zorunda kaldı. Bunun bir nedeni, bir imaj değişikliği kaygısı ise, diğeri de kuşkusuz RP içindeki kadınların mücadelesi. Son nokta. "Partiye kadın üye alınsın mı, alınmasın mı?" tartışmasından,"Kadından yönetici olması fıtrata uygun mu" tartışmasına dek yol alındı. Şimdi gündemde olan tartışma ise, kadınların milletvekili adayı olup olamayacağı, türbanla meclise girilip girilemeyeceği.

Ne var ki, Refah içindeki kadınların tesettür mücadelesi meclisin kapısında durmuş görünüyor: "Hanımlar Komisyonu olarak, hanımlarımızın adaylıklarını koymaları için henüz çok erken diye düşünüyoruz. Çünkü tesettürlü olarak Meclis'e girdiğimizde bir davanın bayraktarlığını yapmış olmakla birlikte, bazı sıkıntılar da yaşanacaktır. Oradaki milletvekillerini zor durumda bırakacağız. Bugün üniversitelerde bile kızlarımız başörtülü olarak okumanın mücadelesini veriyorlar. Meclis'in tutumu çok daha katı." RP İstanbul İli Hanımlar Komisyonu Başkanı Mine Aköz ün sözleri bunlar. Refah yöneticileri, geleneksel tabanın baskısıyla, ya da mecliste türban mücadelesini imajları, iktidar hedefleri açısından uygun bulmadıkları için kadınları harcamış görünüyorlar. İşin daha ilginç yanı, -bu kez kadınların kendilerinin taviz vermekte gönüllü olmaları. Belli ki Refah'lı kadınlar Refah'ın iktidara gelmesini, kendi varoluş mücadelelerinden daha önemli buluyorlar.

Refah, programında kadınlara özel olarak hiç bir şey vaadetmiyor. İşleyişinde de kota, kontenjan gibi pozitif ayrımcılık' önlemleri söz konusu bile değil. Ama RP kadınların hem oy deposu olarak, hem de politik seferberlik potansiyeli açısından taşıdıkları önemin farkında; kadınları çağırıyor, ama yalnızca Refah'ı iktidara taşımaya omuz vermek üzere. Kitleselleşmek, iktidar alternatifi olarak güven verici bir imaj edinmek, iktidara gelmek için Refah kadınlara bugün bazı tavizler veriyorsa da, RP içinde yalnızca geleneksel taban değil, yenilikçi erkekler de kadınların kazandıkları güçten pek memnun değiller aslında. Müslüman entellektüeller arasında kadınların özel olarak ön plana çıkmalarının erkekler açısından rahatsız edici olduğu da biliniyor.

Refah içinde kadınların durumu ne olursa olsun, RP iktidarının genel olarak kadınlar açısından ne anlama geleceği bizim için açık. Ancak Refah'la mücadelenin yolunun Meclis'i türbanlılara kapatmak olmadığı da açık. Meclis'i türbanlılara kapatmak, Refah'ın iktidara yürüyüşünü zayıflatan bir şey değil, tersine, mecliste genel olarak erkeklerin ve Refahçı erkeklerin iktidarını güçlendiren bir şey. Ayrıca RP içindeki kadın-erkek çatışmasının da üstünün örtülmesine yol açıyor.

Nesrin Tura

RP Ankara Hanımlar Komisyonu Başkanı Halise Ciftçi:

"Siyasi ayak oyunlarını bilmiyoruz"

- RP'nde yerel seçimlerde aday olan kadınlardan biriydiniz ve belediye meclisine de seçildiniz. milletvekili seçimlerinde de aday olacak mısınız?

Hayır, ama başka arkadaşlarımız aday adayı oldu, son karar ise Parti yönetiminin. Belli endiselerimiz var tabii. Yüksek Seçim Kurulu, tesettürlü adayların televizyonlarda propaganda konuşması yapamayacağına dair bir açıklama yaptı. Meclis Başkanı da 'Meclis'te başörtüsüne yer yok.' diyerek kestirip attı. Simdi kim garanti edecek bizim özgürce konuşmamızı? Sivas'ta olduğu gibi mikrofonu, başörtümüzü çekip bizi susturmak istiyorlar. Demokrat olamıyorlar.

- RP içinde rahat çalışabiliyor musunuz?

Türkiye'nin dokusuna uygun bir parti RP, düzenin içinde bir parti. Toplumda erkek egemen bir anlayış var, bütün partilerde de öyle. Toplum kadına nasıl bakıyorsa öyle bakılıyor. Kadınlar için kota uygulayacağız diyenler bile sözlerini yerine getirmiyor. Parti içinde elbetteki çok çalışmak kendinizi kabul ettirmeniz gerekiyor. Refah Partisi'nde biz çok yeniyiz, bir çok şeyi yeni öğreniyoruz; üstelik tecrübemiz de az, siyasi ayak oyunlarını da bilmiyoruz.

RP Şanlıurfa Milletvekili Halil İbrahim Çelik:

"Kadın su gibidir"

- Kadınlara ne vaat ediyorsunuz?

Huzur, saadet, eğitim, eroinman olmayan çocuklar, 11 milyon işsiz var, kadınlar perişan, işsiz kalmayan kocalar...

- Refahta niye hiç kadın yönetici, milletvekili yok.

Öyle bir şey yok. Şimdi kadın adaylar var.

- Kadınlar milletvekili olabilir mi?

Olabilir, nasıl doktor oluyor, olabilir.

- Şimdiye kadar niye olmadı?

Onu bana değil, genel merkeze, Genel Başkana sorun.

- Kadınların asli görevi ne?

Onu kadınlara sorun.

- Siz ne diyorsunuz?

Ben kadınsız hayat olmaz diyorum, kadın su gibidir, nasıl susuz hayat olmaz, kadınsız da hayat olmaz.

- Daha önceki açıklamalarınızda kadının yeri evidir, asıl görevi çocuklarına bakmak, kocasını mutlu etmektir diyordunuz.

Ben kaç senedir politikacıyım, artık öğrendim, hem gazeteci hem politikacı olunca öğreniyorsun.

- Ne demeniz gerektiğini mi öğrendiniz?

Tatlı bacım, iki gözüm ben dedim, kadınsız hayat olmaz. Kadın hayatın parçasıdır. Eşiyle, kardeşleriyle beraber temsil eder.

- Tek başına edemez mi?

Tek başına da eder.

- Peki kadınlar milletvekili olunca eşini, çocuklarını ihmal etmez mi?

Onu kadınlara sorun.

- Sizin iki eşiniz var, onlar politikayla ilgilense.

Onlar şimdi benim eksikliklerimi tamamlıyorlar.

- Deseler ki, milletvekili olacağım.

Şimdilik demediler. Gözlerinden öperim bacım.

TÜPÇÜ

RAMİZE ERER

AH! AH!.. BÜTÜN ALTINLARIMI ZORLA ALIP KUMARA YATIRDI. BOYU DEVRİLESİCE.! AMA ŞU SABİLER OLMASAA... BİR GÜN ÇEKMEM HAYIRSIZ PEZEVENGİ!.

AH KARDIŞ AH.!. HEPSİ AYNI MOKUN SOYU.!.

YAH! YAH!

TÜH! TÜH!.

HIÇK!.. HER Bİ TARAFIMI ÇİMDİRDI. NEYMİŞ ARKADAŞININ YANINA KISA KOLLU ÇIKMIŞIM. GEBERSİN.!. ACIMAM KUDUZA. AH! BANA ÖYLE BİR ÇEKTİRDİ Kİ!..

YALLAHİ NACİYE ABLA, HER GECE, HER GECE ÇEKİLİR DERT DEĞİL AYOL. FRİNJİT OLDUM BİLLAHİ LEŞ GİBİ IÇKI KOKUYO. TİSKİNİYOM AYYAŞ HERİFTEN...

LİF!.. LİF!.. NERDEN EMEKLİ OLDU... HIÇ OLMAZSA ESKİDEN O IŞTEYKEN ÇORŞI PAZAR DOLAŞIYODUM. ŞIMDI KIÇIMDAN AYRILMIYO.! BÜTÜN GÜN EVDE... AAA! FENALIK GELDİ AMA.!.

HII.!. NEREYE KIZ SANİYE ABLA MUHABBETTEN SIKILDIN MI YOHSAM?

HI HI... ŞÖLE Bİ KIZLARIN ODASINA BAKAYIM... ÇAY, MAY İÇERLER BELKİ...

„ELİMİ, ELİNE ALDI ALLAHIM HEYECANDAN ÖLEBİLİRDİM O AN... BAŞIM DONDÜ... KONUŞAMADIM... BAŞIMI GÖĞSÜNE ÇEKTİ... AAH! CANIM CANIM BENİM...

AH!.. İSMET... ÖYLE MANALI GÜLÜMSEDİ Kİ BANA. AH! BİTANEM... YA O ÇAPKIN BAKIŞLAR... AHHIG.!.

AHH! NECATİM... TUPÜ TAKARKEN ŞİŞEN O PAZULARI İÇİMİ NASI DA HOPLATIYO. HELE O KOKUSU... BAHŞİŞİ ALIRKENE NASI DOKUNDURDU ELİNİ ELİME. ORADA ÇIKTA KAYKILACAKTIM.!.

Ramize Erer

"Karikatür ha

Önce *Gırgır*'da sonra *Hıbır* ve *H.B.R. Maymun*'da, aşık olan, sevişen, sevişemeyen, mastürbasyon yapan, aldatan, aldatılan, isyan eden, dayak yiyen, okutulmayan, üniversite bitiren, temizlikçi, entelektüel kadınları ve bu kadınların erkekleriyle, Eşi Nadide'yle, Ezik'le tanıyoruz Ramize Erer'i. Pazartesi'nin Tüpçü'sü de onun. Ramize'nin Bir Bıyıksız'dan sonra ikinci kitabı da çıktı. "Eşi Nadide" kitap oldu.

yatımı değiştirdi”

- Epeydir çiziyorsun, çok küçük yaşta başladın değil mi?

Çok küçük başladım, lise ikide. On beş, on altı yaşlarındaydım. Okulda amatör çizer arkadaşlarım vardı. Onlardan etkilenerek başladım. Biri Levent, diğeri de Kemal Gökhan Gürses'ti. İlk hocalarım onlar oldu. Teneffüslerde onlara gösterip eleştiriler alıyordum. Karikatürlerimi de ilk onlar götürdü *Gırgır*'a

- İlk gönderdiğin karikatür basıldı mı?

İlk gönderdiğim basıldı. Çizdiğimi basılı olarak görmek çok heyecanlandırdı beni. Şimdi düşününce çok naif geliyor o ilk karikatürlerim. Yaşadıklarım bire bir karikatürlerime yansıyordu. O gün yüzümde sivilce çıktıysa, sivilceli bir espri buluyordum. O sıralar *Gırgır* bizim için bir okuldu. Her pazartesi amatörlerin günüydü. Oğuz Aral'ın başı inanılmaz kalabalıktı, odasına girebilmek için saatlerce beklemek gerekiyordu. O sırada yüzlerce çizer çocuk vardı. 80 sonrası *Gırgır*'ın da çok satması ile çizgi çok yayıldı. Hapishanelerden, her yerden karikatürler geliyordu. Bu yüzden dergide bir esprinizin yayınlanabilmesi çok zordu. Ben ilk defa *Gırgır*'a gittiğimde Oğuz Aral işlerime baktı, “içerde kendine bir masa bul ve çalış” dedi. Ben tabii kendimi olağanüstü yetenekli bir çizer zannettim. Ama bu kabul edilmemin kadın olmamdan kaynaklandığını daha sonra anladım. Yüzlerce çizerin arasında topu topu iki üç kadın çizer vardı. Belli ki, Oğuz Aral beni kaçırmak istememişti.

- Ama kadın çizerlerin bir köşesi oldu, Biz Bıyıksızlar.

Gırgır'da ilk Özlen (Öğrük) başlamıştı, sonra Gülay (Batur), Meral (Durak), sonra ben geldim. Bir süre sonra köşemiz oldu.

- Ondan sonra sürekli çizdin mi?

Aslında tamamen kopmadım ama bir ara uzaklaştım. Akademi'yi kazandım, resim bölümünü. Sonra, resimle aramda samimi bir ilişki varken Akademi'deki eğitimden dolayı, resme biraz yabancılaştım. Biz güle oynaya, sevdiğimiz o zamanın popüler şarkılarını dinleyerek resim yaparken, asistanımız içeri girip, teybe klasik müzik koyuyordu. Atölyede ibadet eder gibi resim yapmalıydık. Din haline getirilen sanat anlayışı çok sıkıcı geldi bana. Diğer tarafta kendimle de alay edebilmemi sağlayan karikatür... Karikatür hayat üzerinde düşünmemi sağlıyordu ve çok eğlenceliydi. Karikatürle kendimi ifade ediyordum.

- Karikatürcülüğüne ailen ne diyordu?

Onaylayorlardı. Ailemin hoşuna gidiyordu, “aa kızımız çiziyor” falan oldu. Belli saatlerde Gırgır toplantısı vardı, amatörlerle ilgili. Oğuz ağbi (Aral) önce benim işlerime bakıyordu, eve erken dönebileyim diye, en geç akşam 5, 6'da evde olmam gerekiyordu. Anneme, “Oğuz ağbi hayatı tanıman lazım, Çiçek Pasajı'na gitmen lazım diyor”, diyordum. “Tamam kızım, git”, diyordu. Her yere gidip gelmeye başladım. Karikatür hayatımı değiştirdi.

- Senin için çok özgürleştirici olmuş.

Çok özgürleştirici oldu. Çünkü karikatür bir hayat tarzıydı. Para kazanıyordum, kendime bakmaya başlamıştım. Sonra eve gitmemeye arkadaşlarımda falan kalmaya başladım. Sonra da kendime bir ev tuttum.

- Kendimi karikatürle ifade ediyorum dedin. Neden kendin, neden kadınlar?

Önce kendinle başlıyorsun doğal olarak, sonra başka kadınlarla ortaklıklarını farkediyorsun. Önce bilinçli bir tercih değildi, içgüdüselmiş. Daha fazla kadınları tanıyordum, erkeklerin dünyasına uzaktım, sokağı bilmiyordum, ev vardı benim için. Evin içinde yaşadığım, yaşamadığım, hayalini kurduğum şeyler vardı. Sonra sokağa çıkmaya başlıyorsun, hakikaten sokağı bilmen gerekiyor. Bilmediğin şeyin esprisini yapamazsın. Çok özgürleştirici bir şey. Her şeyi yapma hakkı hissediyordum. Kahveye girmek istiyordum mesela, giriyordum. Her şeyi görmem lazım, bilmem lazım diye düşünüyordum.

- Her şeyi görüp kadınları çiziyorsun.

Bu sefer yaşayamanıanı anlatmaya başlıyorsun. O mekanları görüp yaşayamadıklarını, kaçırdıklarım görüyorsun. Sokakta niye sigara içemiyorum, niye kahkahayla gülemiyorum. Bazı şeyleri sen yaşıyorsun ama başka kadınların yaşayamadığını görüyorsun. Ya da başka kadınlar yaşıyor, ben yaşayamıyorum. Kafamdaki özgür kadın modeline uyan arkadaşlarım oldu. Vesile diye bir kız arkadaşım vardı, benden yaşça büyüktü. Çok rahat, çok kendine güvenli, her yere çok rahat girip çıkıyordu, çok problemsizdi benim için. Ondan cesaretlenip ben de yalnız yaşamaya başladım mesela.

- Peki kadınlar arasında rekabet var mı?

Var tabii, ama erkekler arasında daha fazla var. Fakat kadınlar her alanda o kadar azlar ki, onların rekabeti çok fazla göze çarpıyor. Erkekler için çizmek, çizer olmak çok olağan, çok normal. Oysa kadınların önünde örnek yok. Örnek olsa pilot olmayı da düşüneceğiz ama bizim ilk aklımıza gelen hosteslik. Şimdi belki kadınlar bizi görüp. “Aa ben de çizebilirim”, diyecekler. Çizgiyi bir şekilde erkeklerden öğrendik ama kendimizi anlatmada erkeklerden farklı olarak kadınca bir bakış kazanmak epey zaman kaybettirdi bize.

- Erkekler kadın çizerlere nasıl davranıyorlar?

Şimdi normal, artık meslekdaşız. Ama ilk başladığımızda pek ciddiye almadılar. Işte, kadınlar da çizsin zenginlik olsun, dive düşündüler, biraz garnitür olarak baktılar bize. Ama sonuç olarak iyi niyetli bir yaklaşım vardı. İyi niyetliler dışında çok sert tepkiler gösterenler de oldu. Cinsellikle ilgili espri yapıyoruz diye dergiyi eve götüremiyorum karımdan utanıyorum diyenler oldu. Bunlar kadınların kendilerivle, çok özel durumlarıyla alay etmesini kaldıramayan arkadaşlarımızdı. Neredeyse, kadınların cinsellikten bahsetmeleri, üstelik onun esprisini vapmaları hafiflikti.

- Halbuki mizah dergilerinde cinsellik çok yer alıyor.

Ama erkeklerin gözüyle. Onların bahsetmesi çok normal. Kadınların bahsetmesine tepki gösteriyorlar.

- Eşi Nadide çok beğeniliyor, nasıl çıktı?

Bir süre sonra köşe yetmedi... Kendimi çok sıkıştırılmış hissettim, üç kadın minicik bir köşeye çiziyorduk. Benim anlattığım çok şey vardı. Evde çalışıp tip hazırladım. Hasan (Kaçan) *Hıbır*'dayken, “getir bakalım, eğer beğenirsek koyarız”, dedi. Getirdim, çok beğendiler “tamam başla” dediler. Eşi Nadide bir komşumuzdu aslında. Ben onu tanımıyorum, sadece sesini duyuyordum, oğluna öyle hoş bağırıyordu ki, “Ayhaan”, derken balon içinde müzik işaretlerini görüyordum. Ben onun sesini duyduğumda, bu hoş sesli kadının tipini, kocasını, ilişkilerini, yaşadıklarını hayal etmeye başladım. Epey sonra Ezik hanım çıktı.

- Peki Pazartesi'deki Tüpçü nasıl çıktı?

Önce tip olarak düşünmedim. Bir defalık çizdim. Sonra benim de hoşuma gitti, başkaları da beğendiğini söyledi. İkincisini çizdim. Bu sefer, “şimdi n'olucak” soruları gelmeye başladı, öyle devamı etti.

- Peki n'olucak?

Sır. Tüpçünün ne olacağı belli değil, ama bir süre devam edecek.

- Sence neden bu kadar beğenildi?

O kadının aşık olması hoşuna gitti herkesin. Aşık olması beklenmeyen birisi aşık, hem de çoluk, çocuk, koca, bulaşık, çamaşır arasında.

- Çizgilerinde evliliği eleştiriyorsun ama evlisin.

Ama uzun yıllar beraberlikten sonra, evliliğe fazla anlam yüklemeden evlendim ben.

- Tuncay Akgün de karikatürcü. Leman'da yönetici. Neden birlikte çalışmıyorsunuz?

En başından beri bilinçli bir seçimdi bu. Çünkü ilişkimizin başka bir boyutu olacaktı. Hem kendimi, hem ilişkimizi korumak için beraber çalışmayı düşünmedim.

- Kendini koruduğun neydi?

İş anlamında kendimi korumaktan söz ediyorum. Lemanı ilk başlarken onlarla çalışabilirdim. Benim yaptıklarımı seviyorlardı, hemen köşem olabilirdi. Ben zoru seçtim, çok fazla çalışarak yer edindim, kendimi aştım. İnsanların böyle durumlarda söyledikleri şeyler var, kocasının ya da sevgilisinin sayesinde diyebilirler. O zaman kendimi rahat hissetmeyecektim. Şimdi geriye baktığımda da doğru davrandığımı düşünüyorum. İyi ki böyle olmuş.

Hasan Kaçan'ın büyük keşfi

Cinsel tacizi kadın başlatıyormuş!

Hasan Kaçan 13 Kasım tarihli *Yeni Şafak*'taki "Makyaj" başlıklı yazısında cinsel tacizin yeni bir tanımını yaptı. Böylece bir kez daha anladık ki, bu işte erkeklerin hiç bir suçu yok. Hasan Kaçan'a göre cinsel tacizde bulunan erkek değil, evde "acuze" gibi saç baş dağınık oturan ama sokağa çıkarken gözlerini dudaklarını "fosforlu trafik levhaları" gibi boyayıp kokular süren, dekolte giyinen kadın. Hasan Kaçan'ın muradı zaten herkesçe malum ama gabiler de anlasın diye bir kez daha anlatmış derdini: "Adam gibi edepli bir şekilde giyinir, başını ayağını örtersin" böylece sokakta rahat rahat yürürsün! Tacizciler, kuşkusuz, Hasan Kaçan'ın bu yazısından gereken dersi çıkaracaklardır: "Çarşafsız kadına her şey mübah, hatta sevap". Biz de bir kez daha söyleyelim, biz adam değiliz, ne adam gibi ne de adamların bizi görmek istedikleri gibi giyinmeye niyetimiz yok. Kaçan'ın işine gelmese de, cinsel tacizi engellemenin kadınları kapatmaktan başka yolları da var (Kapananların tacize uğrayıp uğramadıkları da ayrı bir sorun, kendilerine bir sormak lazım). Cinsel tacize karşı mücadelede kadınlar, Hasan Kaçan gibi kışkırtıcılara rağmen yol aldılar. Kadınlar istedikleri gibi giyinecekler, tacizciler de "nefs"lerine sahip çıkmayı öğrenecekler.

"EŞİZ" Kuruldu

Pekin Dünya 4. Kadın Konferansı kararlarının uygulanmasını izlemek ve bu konuda gerçek bir baskı grubu oluşturmak üzere "Kadın Erkek Eşitliği İzleme Komitesi-EŞİZ" oluşturuldu. Begüm Yavuz, Ceylan Orhun, Fadime Gök, Fatmagül Berktay, Fisun Erden, Nermin Abadan Unat, Nilüfer Narlı, Nur Mardin ve Yeşim Gizer'den oluşan Komite ilk büyük toplantısını 7 Kasım'da British Council'de yaptı. Komite 30 Kasım'daki toplantısında "Pekin Bildirimi bağlamında eşitlik ve farklılık" konusunu tartışmayı kararlaştırdı ve bazı kadınlara çağrı yaptı.

TÜYAP panellerinde feministler

Anja Meulenbelt'i Sıkıştıramadılar

Bu yıl TÜYAP Kitap Fuarı'nda feministlerin konuşmacı olarak katıldıkları bir konferans, iki panel düzenlendi. Bunlardan ilki, Türkiye'de dört kitabı yayınlanmış olan Hollandalı feminist Anja Meulenbelt'in konuşmasıydı. "Mesleği İle Aşkı Arasına Sıkışan Kadın" başlığını taşıyan konuşmada, Meulenbelt kadın yazar olmanın çok çeşitli boyutlarına değindi. Bunların arasında belki de en çarpıcı olanı, başlıkta dile getirilen çatışma ya da gerilimin kadınlar açısından taşıdığı olumlu anlamdı. Meulenbelt'e göre, erkekler yazarlık yeteneklerini ortaya koyduklarında, erkeklerden saygı görürler, kadınlar tarafından sevilirler. Kadın yazarlar içinse her şey bu kadar kolay değildir: Dürüst bir kadın yazar her iki cinsin de hoşuna gitmez. Dolayısıyla da, yeteneğini geliştirme ve sevilme, sevme, ait olma ihtiyaçları kadında bir iç çatışmaya yol açar. Ancak bu çok insani çatışma, kadınların daha derinlikli ve gelişkin bireyler olmasının da yolunu açan bir gerilimdir.

Erkeklerin üst üste söz aldığı tartışmada, beklenebileceği gibi Anja'nın lezbiyenliği sık sık gündeme getirildi. *Utanç Bitti*'deki lezbiyenlik vurgusunu *Gündelik Mutluluğa Alışma*'da bulamayan erkek okurlar sanki Anja'dan nedamet getirdiğini itiraf etmesini bekliyorlardı! Ama anlaşılan Anja bu konuda iyice deneyim sahibi olmuş; yanıtları son derece açık ve kısaydı: "İstediğim cinsten, istediğim insanla sevişirim!"

"Kadınların Silinen Tarihi"

İki bölümluk bir dizinin ilki olan "Kadınların Silinen Tarihi" başlıklı paneli Aynur İlyasoğlu yönetti. Konuşmacılardan Fatmagül Berktay, Tarihi erkeklerin ve genel olarak egemen durumdakilerin yazdıklarını, dolayısıyla mevcut tarihin kısmi ve evrensel olmayan bir tarih olduğunu söyledi. Ezilenlerin de kendi tarihlerini oluşturmaya başladıklarını söyleyen Berktay, kadınların bu konuda çok geç kaldıklarını, kadınların tarihlerine ilişkin çalışmaların esas olarak 1980'de başladığını ekledi. Tarih yazımının, dışarıda kalanı içeri katmaya, kadınların tarihinde görünmez olanı görünür kılmaya yönelmesi gerektiğini belirtti.

Zehra Toska, kadınlarla ilgili bir hafıza kaybı olduğunu, kadınların ancak yıldönümlerinde, başka konularla bağlantılı olarak anıldıklarını söylediği konuşmasında, Divan şiirinden örnekler verdi. Divan edebiyatında kadınların tümden yok olmadıklarını ama ikincil bir konumda sergilendiklerini anlattı.

Son konuşmacı Serpil Çakır 1913'ten 1922'ye dek çıkan, yalnızca kadınların yazdıkları *"Kadınlar Dünyası"* dergisini anlattı. Kapağında ilk kez bir kadın resmi basan yayın olan bu dergi aracılığıyla kadınların kendilerini kayda geçirdiklerini belirten Çakır, dergiden ilginç yazı örnekleri okudu.

"Kadınların Silinen Bugünü"

Fuar'ın son günü yapılan ikinci paneli Müge Gürsoy yönetti. Mor Çatı'dan Fatma Budak, kadınların ev içinde yaşadıkları erkek şiddetinin kayıtlara geçmesinin önündeki engelleri anlattı. Başvuruda bulunan kadınların yasal süreçte (karakol, adli tıp, mahkeme) karşılaştıkları engellemelerin yam sıra belgelendirme güçlüklerine de değinen Budak, Mor çatı'ya başvuran kadınların davranışlarında sosyal kökenlerine bağlı bir farklılık olduğunu söyledi: Fatma'ya göre, "aydın" olarak nitelendirilebilecek kadınlar şiddete maruz kaldıklarını açıkça paylaşmaya daha az yatkınken, "alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen" kadınlarla daha sıcak bir ilişki kurulabiliyor.

Pazartesi'den Gülnur Savran ise, kadınların kadınlar için kadınları yazdıkları bir dergide karşılaşılan güçlukleri anlattı. Savran bu sorunları iki ana başlık altında ele aldı: özel alan/kamusal alan kopukluğunun aşılması sorunu ve kadınların kendi aralarındaki farklılıkların yol açtığı anlatım sorunları. Savran'a göre, *Pazartesi*'nin karşı karşıya olduğu en büyük güçlüklerden biri, tek bir kadın kimliğinden söz etmenin mümkün olmadığı bir dünyada kadınların çeşitliliğini kucaklayabilmek.

Marmara Üniversitesi öğretim üyelerinden Ayşe Durakbaşa'nın konuşması kent yaşamında kadınların görünmezliği üzerineydi. Durakbaşa'nın söylediklerinin eksenini ise kadınların harcadıkları emeğin görünmezliği oluşturuyordu. Durakbaşa'ya göre olumlu bir gelişme, artık ev emeğinden kayıt dışı sektörde çalışan kadınların emeğine kadar kadınların yaptıkları işlerin adının konmaya başlanması.

Boğaziçi öğretim üyelerinden Nükhet Sirman ise, toplumbilimlerinde kullanılan kavramların büyük bölümünün özel alan/kamusal alan kopukluğu üzerinde kurulmuş olduğunu ve bunun kadınların deneyimlerini görünmez kıldığını belirtti. Sirman'a göre, bu bilimlerin feminist eleştirisi bu iki alan arasındaki bağlantıları ortaya çıkarmayı amaçlamalı. Farklı alanlardaki deneyimlerini aktaran bu kadınların paylaştıkları ortak hareket noktası şuydu: "özel olan politiktir!"

İki kadın... İkisi de Kürt halkının mücadelesine kendi biçimlerinde katıldı. Biri kendi şehrinde en çok oyu alarak seçilmiş bir milletvekiliyken Meclis'ten cezaevine götürüldü. Önümüzdeki seçimlere katılamıyor. İçerideyken Sakharov ödülü aldı. Onu kutluyoruz. Diğeri üniversitelerinden birinin girişi cezaevinden yeni çıktı. Aramıza hoş geldi.

Pazartesi Diyarbakır'daki Demokrasi Kurultayı'nda

1-3 aralık arasında Diyarbakır'da Diyarbakır Demokrasi Platformu'nca düzenlenen Demokrasi Kurultayı'na Pazartesi'nden temsilciler de katılacak.

Kurultayın birinci günü, siyasi parti temsilcileri siyaset ve demokrasi konusunu tartışacaklar. İkinci günün birinci oturumunun konusu toplumsal uzlaşma ve demokrasi, ikinci oturumun konusu ise düşünce, ifade, inanç, örgütlenme özgürlüğü ve demokrasi. 3 Aralık Pazar günü ise birinci oturumda devlet ve demokrasi, Pazartesi Yazı kurulu üyesi Ayşe Düzkan'ın konuşacağı ikinci oturumda ise insan hakları ve demokrasi konusu ele alınacak. Kurultay'da Pazartesi'den Filiz Koçali ve Handan Koç da olacak. Bizimle ilişkiye geçmek isteyen Diyarbakır lı okurlarımızı Kurultay'a bekliyoruz.

Sonunda itiraf ettiler

Medyamızın nur topu gibi bir evladı oldu. Üstelik de sarı lacivert pipili. Çarpıcı reklamlarıyla kendisini tanıtan *Fanatik*, futbol fanatizminin açıkça sergilediği kadın düşmanlığının ve saldırgan şovenizmin açık bir itirafı: Kan (ambulanstaki hastaya verilen, sarı kırmızı), diş (gestapo kılıklı bir polisin, bordo mavi), tırnak (çıplak bir adamın sırtında, siyah beyaz) ve erkeğin cinsellik organı (yeni doğan bir bebeğin, sarı lacivert). "Gerçek spor gazetesi" *Fanatik* yayımlandıktan sonra gördük ki, logosunun yanında dalgalanan Türk bayrağı ve "Bu vatan hepimizin" ibaresiyle olayı tamamlamış. Hepinizin mi yoksa sizin mi beyler?

Bu reklamın yaratıcısının bir kadın olduğuna inanmak zor gibi görünüyor ama fanatizmin ne menem bir şey olduğunu bir kadının etiyle kemiğiyle duyup saptaması aslında o kadar şaşırtıcı bir şey değil. Üstelik kadın bir de psikiyatr olunca, bu kollektif hezeyana nasıl hitap edilmesi gerektiğini sembolleriyle birlikte keşfedivermiş hemen. İtirafın dile getirilmesini sağlayıvermiş. Belki de kendisini, bu kadın düşmanlığının hedefi dışında kalacak kadar "özel" bir kadın sanıyordur, kimbilir! Can Dündar'a hak veriyorum. *Aktüel*'de şöyle yazıyordu; "Bu reklam bebekleri, ilerde o boyalı uzuvlarını fanatizmin emrine verdiklerinde Tanrı o yaratıcı yönetmenleri korusun"

Kadına Karşı Şiddete Son

25 Kasım 1960 tarihinde Dominik Cumhuriyeti'nde Sosyal Değişim Hareketi'nden Mirabel kızkardeşler arabalarından indirilerek vahşice öldürülmüşler. İşte bu günü simge olarak kabul eden Latin Amerikalı ve Karaibli feministlerin önerisiyle giderek daha fazla ülkede 25 Kasım Kadına Karşı Şiddete Son Günü olarak kabul ediliyor. Dünyada kadınlara uygulanan şiddete son vermek amacıyla çeşitli gösteriler düzenleniyor, tartışmalar yapılıyor. Bizim buralarda da birkaç yıldır mutlaka hatırlanan ve kadınlara karşı şiddete dikkati çeken bir gün olmaya başladı. İstanbul'da da 10 ayrı kadın grubunun ortak imzasıyla, basına ve kamuoyuna bir duyuru yapıldı. 8 Mart Kadın Platformu, Azadi Kürt Kadın Grubu, Eğitsenli Kadınlar, Emekçi Kadınlar Bütünleştirme Derneği, İstanbul Tabib Odası Kadın Komisyonu, Martı Kadın Grubu, Minerva Kadın Grubu, Özgür Kadın, BSP ve DDP İstanbul İl Kadın Komisvonları; Teşhir et herkes duysun, Devlet bedenimden elini çek, Sığınma evleri açılsın, Kadınlar şiddete karşı dayanışmaya sloganlarıyla ailede, sokaklarda, okullarda, işyerinde, savaşlarda, gözaltında şiddete, tacize, tecavüze karşı seslerini yükseltiyorlardı. Ankara'da da Kadından Sorumlu Devlet Bakam'ın Abdülkadir Ateş'in katıldığı bir panel düzenlendi.

Ankara Kadın Dayanışma Vakfı kitap topluyor

Şiddete uğrayan kadınlarla dayanışmak, onlara psikolojik, hukuksal ve tıbbi destek vermek için çalışan Kadın Dayanışma Vakfı, maddi sıkıntıların bitirilebilmesi amacıyla bir kitap bağışı kampanyası başlattı. Şimdiden bir çok sanatçının desteğini sağladıklarını bildiren vakıf yöneticileri bağışlarınızı bekliyor

Ortak bir erotika ne kadar mümkün?

Kadınlarla erkeklerin cinsellığı yaşayışları birbirinden çok farklı. Bu herkesin kolaylıkla kabul edebileceği bir olgu sanki. Hatta kimilerine göre, cinselliğe büyüsünü kazandıran da bu fark.

Farklılık, cinsel arzunun oluşmasından algılanmasına, ifadesinden gerçekleştirilmesine dek her şeye damgasını vuruyor. Çünkü cinsellik kadınların ve erkeklerin kafalarında da, hayatlarında da bambaşka yerlere oturuyor.

Biz kadınlar, bedenimizin cinsel bir nesne olarak algılandığını nasıl farkediyoruz? Bedenimizle nasıl bir ilişki kuruyoruz? Kendi bedenimizi cinsel bir nesne olarak algılayabiliyor muyuz? Başka bedenlere cinsel bir nesne olarak bakabiliyor muyuz? Anatomik özellikler bir yana, kadın ve erkek cinselliğinin nasıl oluştuğuna biraz kafa yorduğumuzda, farklılığı anlamlandırmak pek de zor değil.

Tanıdığım hemen her kadının anılarında küçük bir kızken yaşadığı, belki o sırada değil ama çok daha sonra anlamlandırabildiği bir taciz olayı var. Yani bir çok kadının cinselliğe ilişkin ilk anısı, rızasının sorulmadığı, maruz bırakıldığı, güçsüz olduğu için karşı çıkmadığı ya da belki sadece anlayamadığı, utandığı, kimselere söyleyemediği, ona suçluluk ve tiksinti hissettiren tatsız bir olay.

Taciz bir yana bir cinseliğimiz olduğunu ilk kez nasıl hissettiriyorlar bize? Daha çok küçük yaşlarda:"Eteğini kapat", "Öyle oturma". Biraz daha büyüyünce: "Hamın kızlar öyle yüksek sesle gülmezler, sokakta çok gezmezler". Ve nihayet: "Ne işin var senin oğlanların arasında?" Tercüme edelim: Senin bedenin bir cinsel nesne ve bu tehlikeli bir şey. Erkeklerin öyle gem vurulmaz bir cinsel arzuları vardır ki, senin küçük bedenin bile bu tehlikeli arzuyu harekete geçirebilir. Bundan zarar gören sen olursun, sorumluluğu da sana ait olur. Erkeklerin şerrinden korunmak için bedenini sakın, sakla, göze görünme, dikkat çekme. Genç kızlar yeni çıkmaya başlayan göğüslerinden boşuna mı utanır, bedenlerini kamburlaştırarak onları gizlemeye çalışırlar.

Bedenimizin haz almaya değil yalnızca haz vermeye yarayan ama tüm erkeklerden kaçırılıp tek bir erkeğe saklanması gereken bir cinsel nesne, bir ödül olduğu öğretiliyor bize; cinselliğin tehlikeli ve zararlı olduğu. Adet görmekle bile "kirlendiği" düşünülen bedenimizin, evlenene dek gerçekleştirebileceği her cinsel işlevi bir kirlenme olarak algılamaya zorlanıyoruz. "Kötü kız, "Kötü kadın" olmakla tehdit ediliyoruz. Ama bir kez evlenince, öyle "Yorgunum, başım ağrıyor" filan da yok! Yorgunluk ve baş ağrısının erkeklerin çoğunu sevişmekten alıkoymadığını biliyoruz. Ama kadınların çoğu için sevişmek bir görev; ev işi yapmak, çocuklara bakmak gibi. Açıkçası, cinsellikten uzak tutulmaya çalışılan kadınlar haz almayı öğrenmiyor, bilmiyorlar, "bu işten" bir şey anlamıyorlar.

Kadınlar için, ilk ilişkiler, gençlik aşkları, kandırılma, kullanılma, kirletilme kavgalarıyla birlikte yaşanıyor: "Acaba niyeti ciddi mi, yoksa benden faydalanmak mı istiyor? Bekaretini kaybetme korkusunu bilinçli olarak yaşamayanlarda, hatta artık bakire olmayanlarda bile, cinsel hazzı ancak duygusal yoğunluk mazur gösterebiliyor. Yani genç kız ya da kadınların genel olarak elele tutuşmayı, öpüşüp koklaşmayı, birleşmeden sevişmeyi tercih edebilmelerinin nedeni her zaman bekaretini yitirme korkusu değil, cinselliklerinin haz almaya yönelik bir biçimde oluşmamış olması.

Evet, bazı kadınlar belirli bir yaş ya da deneyimden sonra, cinselliğin kendileri için de "faydalanılabilir" bir şey olduğunu anlıyorlar kuşkusuz. Bedenlerini keşfediyor, tanıyor, seviyorlar. Ama işte erkek ve kadın cinselliği arasındaki en belirgin fark burada belki de: Erkekler için küçük yaşlardan itibaren fazlasıyla kışkırtılan, veri olan cinsellik, kadınlar için önce bastırılan, sindirilen, edilgenleştirilen, yasaklanan, ancak sonradan (şansları varsa) öğrenilen, edinilen bir şey.

Bilinçleniyoruz, arzularımıza, cinselliğimize sahip çıkmayı öğreniyoruz. Ama geçmişimiz, cinselliğimizin oluştuğu süreç orada duruyor; o bizim bir parçamız artık. Erkeklerin ihtiyaçlarına, arzularına göre belirlenen bir cinsellik bizi de kuşatıyor, içine alıyor. Arzularınız bu cinselliğin kodlarıyla öylesine belirlenmiş ki, hangilerinin gerçekten bize ait olduğunu ayırdedemeyebiliyoruz. İçimize işlemiş olanlar bir yana, bugün cinselliğin yaşandığı biçimler ve koşullar da önümüze bir engel olarak çıkıyor. Yani "götürmek" aklımıza bile gelmiyor, "götüremiyoruz", "diyelim ki götürdük, yüzümüze gözümüze bulaştırıyoruz", ya da biz "götürünce" avın şey olmuyor falan filan.

Cinselliğimizi her anlamda farklı yaşıyoruz. Ama esas önemli olan, bunun eşitler arası bir farklılık olmadığını görebilmek. Bastırılan cinsellik kadar, kışkırtılan, saldırganlaştırılan cinselliği de sorgulamak: başka bir erotika için neden bu bir başlangıç noktası olmasın? Erkek erotikasını ya da bugün erkek olan erotikayı sorgulamadan, parçalamadan kendi erotikamızı, bunun da ötesinde, her iki cinsi bir araya getiren bir erotikayı oluşturabilmek olanaksız görünüyor.

Nesrin Tura

İçeriden ayak seslerini duyuyorum. Hava sıcak, yeni duştan çıktını, yatakta çıplak yatıyorum. Kavgalıyız, birbirine çok âşık olunca yapılan anlamsız kavgalardan; o yüzden yanıma gelmez. Halbuki çok arzuluyum. Banyoya girdiğini duyuyorum, çıkıp yanıma gelse. Yavaş yavaş, beni isteklendirerek gövdemi okşasa. Boynumdan göğüslerime... Ellerim onun hayalimdeki ellerinin yerini alıyor. Çok yavaş, elleri belimde dolaşırken, ağzı göğüslerimde inse; dilini, dişlerini hissetsem.

Sonra yüzünü yüzüme çeksem, dillerimiz, dudaklarımız birbirine karışarak öpüşsek. Sonra, boynunu, göğsünü öperek her an onun biraz daha isteklendiğini hissederek, karnına kadar ulaşsam. Bundan sonrasını çok tahrik edici bulur, dayanamaz. Gövdemi çevirip o dudaklarını karnında gezdirse. Birazdan kasıklarıma yöneleceğini hissettirerek. Elleri daha aşağılarda. Hayalimde olanlarla kendi ellerim yine karışıyor, bir parmağım içimde, bir parmağımsa büyümüş klitorisimin üzerinde. Bir an sonra, elimin üzerinde onun dudaklarını hissediyorum. Ağzı parmaklarımın yerini alıyor. Bu hayalimde sanıyorum bir an; hayır, duştan çıkmış, su damlacıklarının parıldadığı gövdesi, gerçekten bacaklarımın arasına eğilmiş. Bu yer değiştirme o kadar tahrik edici ki hemen geliyorum, sonra ağzını itip bedenini yukarı çekiyorum. İçime giriyor. Göğüslerimi, boynumu öpüyor. Gelmek üzere olduğunu hissetiğinde çekilip sırtüstü yatıyor. Yerimden doğrulup tekrar onunla yüzyüze geliyorum. Sonra onu içime alıp hareket etmeye başlıyorum, gelmek üzereyim. Onun da sabırsızlandığı belli. Birbirimizin yay gibi gerilmiş bedenlerine sarılıp geliyoruz. Tekrar banyo yapmak gerekecek, allalıtan hava sıcak.

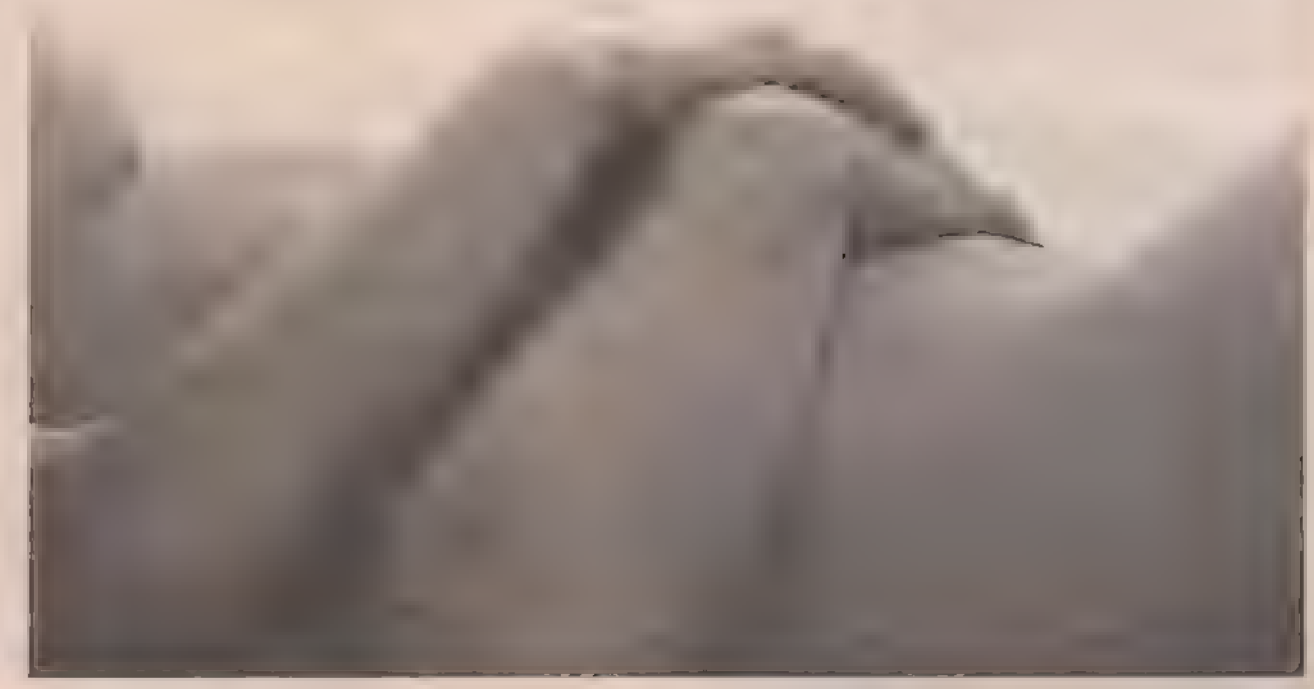

sarışınsın sarısın güzel!

sarışın, özellikle de boya sarışını olmak cazip fakat hafif meşrep olarak damgalıyor kadınları.

Sarışınlık denince aklıma gelen bir sürü şey var; bir tanesi bir amerikan sözü. göya amerikalı genç kızlar, "eğer bir defa yaşayacaksam, sarışın olarak yaşayayım," dermiş. bunun sebebini yakın zamanlarda türkçe'de de yayımlanan, anita loos'un ünlü romanının adında bulmak mümkün galiba. "erkekler sarışınları sever". çeşitli defalar filme de çekildi, hatırlarsınız. sarışınlarda başka bir cazibe bulunmasında ve böylece dünyanın çoğunluğunu oluşturan esmerlerin, karaderililerin, uzak doğuluların falan çekicilikten uzak olarak damgalanmasında genellikle sarışın olan avrupalıların ve amerikalıların dünya üzerindeki egemenliğinin payı büyük muhakkak ki. ancak, anita loos'un bu birinciyi takip eden kitabının adı başka ipuçları da vermekte; "ama erkekler esmerlerle evlenir". buradan ne sonuç çıkarıyoruz; erkekler sarışınlarla gönül eğlendirir ama gidip esmerlerle evlenirler. biz böyle çok cümle duymuşuzdur aslında değil mi, meselâ erkekler özgür kadınlarla gezip tozar sonra da bâkirelerle evlenir falan gibi.

koyu renk genler bebeğin renginin belirlenmesinde egemen olduğu için, dünyada sarışınlar gittikçe azalıvormuş. biz oldum olası sarışınların azınlıkta olduğu bir coğrafyada yaşıyoruz. o yüzden sarışınlıkla ilgili söyleyebileceğimiz şeylerin çoğu boya sarışınlığı üzerine olacak. farkındasınızdır, özellikle bir dönemin bütün ünlü şarkıcıları boya sarışınıdır. gökben'den ajda pekkan'a, emel sayın'dan gönül akkor'a kadar hemen herkes. şimdilerde esmer ya da kumral kadınlar pop müzikte "barınabilse" bile, assolistler hala ağırlıklı olarak boya sarışını. yani bir tür cazibenin temel taşı adeta sarı saç. ama biraz fazla bir cazibe sanki bu, lüzumundan fazla cazip olmak gibi; fuhuş ve yan sektörlerinde çalışan kadınların da boya sarışını oldukları varsayılır hep. yani, saçını sarıya boyamak belli bir biçimde damgalanmayı göze almaktır. azıcık hafif meşrep. ama en göz alanlar da sarışınlar bir yandan! işte orada bir tercih yapacaksınız, hayatımız boyunca bize dayatılan tercihlerden biri; ağırbaşlı mı olacağız, cazibeli mi.

burada içimi yakan bir şey hatırlıyorum; kumkapı davasında, zeynep'in annesi ersin sakartay, olay sırasında sarıya boyalı olan saçlarının rengini koyulttu daha sonra. belki de aman ne olur ne olmaz, yanlış anlaşılmıyalım diye sarışınlıktan vazgeçti.

nelere neden heves ediyoruz, nelerden neden vazgeçiyoruz. farkında mıyız?

ayşe düzkan

Havva'yı giydirememiş olduğumu biliyorsunuz. Birden aklıma reklam panolarında gördüğüm bir afiş geldi: "Hepinizi Giydireceğiz!" Kendi kendime dedim ki; bari Havva Hanımı alıp oraya götüreyim de onu da giydirsinler, ancak sonra bu fikirden vazgeçtim; adamlar kufür mü ediyorlar giysi mi satıyorlar belli değil, maazallah kadının başına bir şey gelir aralarında...

- Havva Hanım, şahsınıza laf-söz atılması sizi rahatsız etmiyor ancak böyle cıbıl cıbıl dolaşmaya devam ederseniz başınıza çok kötü şeyler gelebilir. Her zaman ben de yanınızda olmayabilirim.

- ! ! ! ! !

- Hatta bir dakika içinde bir daha yanınızda olmamak üzere ayrılabilirim. Üstelik yanınızda olsam bile, kendini savunma kurs ve tatbikatlarına katılmış olmadığım için size bir faydam dokunmayabilir. Yani kısacası ya ben ya giysiler, hatta "ya giy ya terk et" (sevmek zorunda değilsin)!

- Hayır, seni terketmeyeceğim Atropa.

- ! ! ! ! !

Birazdan "Sevmek Zamanı" filmini çevirmeye başlayacağız herhalde! Sanırım kadın yanlış anladı.

- Ben beni değil, nadide ülkemizi terketmenizi kastetmiştim Havva Hanım...

- Tamam, tamam seni de ülkeni de...

(Aaa maça falan da götürmedim, erkek yüzü de görmedi doğru dürüst, ne oldu bu kadına; yayılan elektrikten herhalde, bir ayda ağzı bozuldu bu memlekette)

- Yalnız bir şartla terketmem; hani senin geçen gün bacak arasına giydiğin kırmızı bir şey var ya ondan giyinirsem!

- . ! ! Havva Hanım bunu burada herkesin ortasında şey etmek zorunda mısınız yani? (öfke, öfke, öfke) Ayrıca yalnızca o kırmızı şeyi giymekle *Pazartesi Dergisi*'nin bile kapısından giremezsiniz. Kumkapı'ya hiç gidemezsiniz, olaylar olur. Durum açık seçik ve aleni ise de medya olayların arkasında, sağında, solunda bir şeyler araştırır. Olsa bir türlü olmasa bir türlü kamuoyları oluşur. "Feministler niye para toplayıp bu kadını giydirmiyorlar" diye köşe yazarları inciler döker. Size karşı ve sizden yana yürüyüşler yapılır (gerçi bu biraz zor, bu memlekette insanlar pek yürüyemezler). Hatta şeyinizin rengi kırmızı olduğu için tutuklanabilirsiniz. Yani bir don deyip geçmeyin, başınıza neler gelebilir neler! ! !

Bu etkili konuşmamdan sonra "giyinmiştir artık" mı diyorsunuz. Göreceğiz...

Atropa Belladona

bir kulunu çok sevdim...

"bir kulunu çok sevdim, o beni hiç sevmiyor..." şu haksızlığa bakın siz. adam o kadar sevmiş, karşılık bulamıyor. bir erkek, hele de ibrahim tatlıses gibi bir erkek, büyük bir alicenaplıkla aramızdan birini seçmiş, seçmekle yetinmeyip sevmiş. allahın bir kulu olmaktan başka bir özelliği olmayan bu hanım ise onu sevmiyor. benim de hafsalam almıyor yani.

klip işte bu reddedişle başlıyor. söz konusu hanım, "senle ben, yani biz ikimiz..." falan gibi çeşitli zamirlerle başladığı konuşmasında, ibo'dan kendisini her yerde izlememesini talep ettikten sonra aralarında bir şey olmasının mümkün olmadığını kibarca belirtiyor. ibo yıkkındır ve verdiği cevapla genç kızı canevinden yaralar; "sevmenin günah olduğunu bilseydim, seni hiç sevmezdim." genç kız böyle içli bir cevapla karşılaşan her vicdan sahibi kadın gibi şöyle bir sarsılır. yoksa allahın bir başka kulunun en hayırlı bir davranışını günah olarak mı algılamıştır? (kendisinin onu reddetmesinin "günah kız, yazık adama, o kadar sevmiş" olduğunda hepimiz tabii ki hemfikiriz) ondan sonra, "olaya" başka bir gözle bakmaya başlar, vicdanı onu doğru yola, yani ibo'nun kollarına doğru yöneltmektedir.

fonda ise ibrahim tatlıses, korosu ya da melekleri eşliğinde, "döndüm kıbleye...." diye söylemeye başlar. (bu tür faaliyetlerine kıbleyi falan karıştırmasını hoş karşılamadım açıkçası.) görüntüde ise genç kadının rüyalarına, hatta kâbuslarına girmekte, içine dert olmaktadır. fakat işin tuhafı şu ki, genç kız ibo'ya meylettikçe, o kıza soğuk durmaktadır. bu durumun biz kadınlar için son derece öğretici olduğu, yüz-verme-burnu-büyür teorisinin canlı bir ispatı olduğu kanaatindeyim. parçanın sonu geldiğinde, ibo, artık bu teori uyarınca mı, kendi sesinin ve şarkısının sihrine kapıldığından mı bilemiyeceğim, döner kıçını gider. genç kızınsa fikri değişmiştir, artık o da sevmektedir! bu konuda yardım istediği, koro işlevi gören meleklerin ya da melek işlevi gören koroların "lütfen" deyişlerindeki şımarıklığı kelimelerle ifade etmek mümkün değil. bu şımarıklıkla, ibrahim tatlıses onları nasıl istihdam eder (çünkü o da az şımarık değildir ve iki şımarık aynı ipte iki cambazdan daha zor durur) onu da anlamak mümkün değil. fakat sonunda herşey tatlı sona bağlanır, kız tatlıses'in kollarındadır. sizden bir şey rica ediyorum. klip biterken, korosuna göz kırpışma dikkat edin ve size yüzünü asan her erkekte bunu hatırlayın ve göz kırpacağı hayali koroyu gözünüzün önüne getirin.

ayşe düzkan

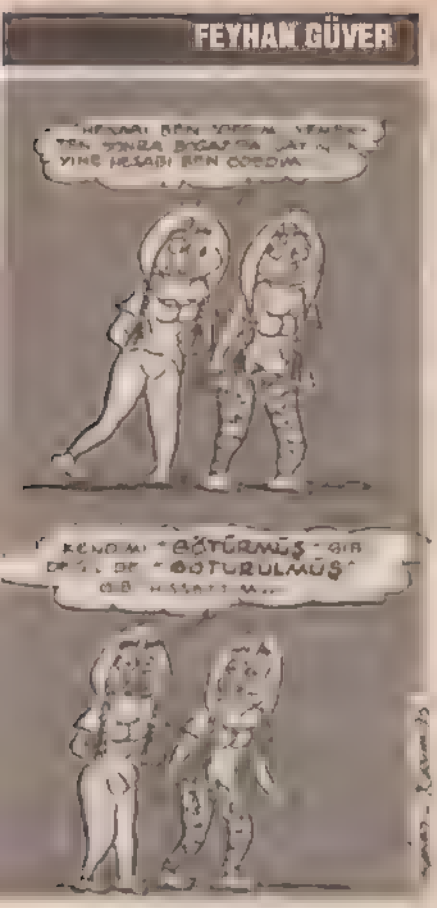

kralını alsan ne fayda...

galler prensesi leydi di'yi izlemişsinizdir. kendisinden kısaca ve samimiyetle di diye bahsetmem boşuna değil. bir çocuk yuvasında mürebbiyeyken ingiltere'nin müstakbel kralı charles'la aşk yaşamak suretiyle kraliyet ailesine girdiği sıralarda memleketimizde de çok popülerdi. aslında yaygın ve sıradan olan saç kesimi adıyla anılır olmuş; işin fenası birçok genç kızın saçlarını heder etmesine yol açmıştı. yani uzun lafın kısası, o bizim de di'miz sayılır bir yerde.

bilmem hatırlar mısınız, kadınlar için üretilen aşk romanlarının (erkekler için üretilenine porno deniyor) ünlü yazarı barbara cartland, diana mn akrabasıdır. diana'nın hikâyesi, düğünü tıpkı onun romanlarındaki gibiydi. gelin görün ki, diana'nın evliliği düğünü gibi olmadı. meğerse müstakbel kral charles da tıpkı halktan erkekler gibi, aşkla evliliği karıştırmıyormuş ve başka bir kadınla birlikte ve ona âşık olmasına rağmen diana'yla evlenmekte bir sakınca görmemiş. kadıncağız taze güvey kocasının "öteki kadın'la ilişkisinden ve kendisine ilgisizliğinden rahatsızlık duymuş, benzer durumdaki çoğu kadın gibi dellenmiş, (bilirsiniz, erkekler önce delirtir, sonra da "bu kadın deli, onunla yapamıyorum" derler. tımarhaneler kocaları tarafından delirtilmiş kadınlarla dolup taşmaktadır. inanmıyorsanız uzmanlara sorun.) sonra başka bir adamla ilişki kurmuş falan. geçtiğimiz günlerde bütün bunları televizyonda anlatmış. biz gazeteleri okuduk, bir de eli ayağı titreyen, zayıflıktan zarganaya dönmüş, saçları eski modelinin kötü bir kopyası olan görüntüsüne şahit olduk. biz ki masal dinleyecek bilince ulaştığımız günden beri beyaz atlı prensi beklemekle mükellefiz; atını rengini bilmiyorum ama en nihayetinde prens hatta müstakbel bir kral olan charles'la evlenmiş bu hemcinsimizin durumu karşısında üzülmemek ve daha da önemlisi ümitsizliğe kapılmamak elde değil, ben şahsen galler prenses'i olsam, beni öpücükle kurbağa yapacak bir erkeğin peşinde koşardım şimdi.

ayşe düzkan

Kupon kesme sorumluluğumuz

Gazeteler beyaz eşya ve züccaciye dağıtmaya başladığından beri kadınların sorumlulukları da arttı. Artık yapılacak bir iş daha var; kupon kesmek. Hangi eşya için hangi gazete alınacak, kim alacak, almadığı zaman kime haber verecek, o ne yapacak bütün organizasyonlar tamamlandıktan sonra kupon kesilmesine geçiliyor. Kuponları eksiksiz kesip biriktirme safhasında, kocaların, gazeteyi bir yerlerde unutma riskini düşünerek bayiden satın alır almaz kuponu keserek cebine koyması da iyi olur diyorlar. Bütün bu işlerin takibi de ne yazık ki kadınlara kalıyor. Kupon kesmek ve biriktirmek konusunda uzmanlaşan aileler, malların alım safhasına geçebiliyor ki en zor kısım bu. Şimdilerde gazetelerin dağıttığı malların kupon sahiplerine ulaştırıldığı bir takım dükkânlar açıldı. Depo görünümündeki bu dükkânların önünde sabahın kor karanlığında kuyruklar oluşuyor. Kar kış demeden saatlerce kuyrukta beklemek gerekiyor. Bu arada bir takım değiş tokuşlarla istenilen malın kuponlarını denkleştirme imkânı da yaratılmış oluyor ki oldukça faydalı. Mesela siz battaniye istiyorsunuz ama nevresim takımı kuponlaruuz tamam, battaniyede bir eksik var. Kuyrukta tanıştıklarınız sayesinde sorununuzu çözebiliyorsunuz. Kuponlar sayesinde çocuklarının çeyizlerini hazırlayanlar da var. Gençler zaten evlenmeye çok meraklı değiller, onun için iyi oluyor. Anneler kuponları kesip kesip kuyruklara giriyorlar. 350 kupon mu gerekiyor 450 mi hiç acelesi yok, oğlan daha askere gidecek, kızın da okulu var. Bu arada bazı kendini bilmezler içinize nifak tohumları atıp, 'boşuna kupon'kesiyorsunuz istediğinizi alıp alamayacağınız belli değil' deseler de, köşe yazarları ve tartışma programları bu konu üzerinde ayrıntılı bilgi sahibi olmanızı sağlıyor. Hiç merak etmeyin. Siz kuponlarınızı keserek, tartışmaları izleyin.

Kuponunuz tamam, kuyrukta beklemişsiniz ve sıra size gelmiş, ama bitmedi, sizin istediğiniz mal kalmamış olabilir, o zaman yine pazarlık imkânı yaratılıyor. Fikrinizi son anda değiştirmiş de olabilirsiniz. Kuponları verip mah alacağınız adama hiç çekinmeden sorun, bu kuponlarla başka ne alabilirim diye, merak etmeyin onlar alışık, pazarlık edip bir noktada anlaşıyorsunuz. Gerisi, basmanuz sağ, eşyalar selamet. Hadi hayırlı olsun...

Önemli Not; Kupon kesme konusunda aile içinde bir dayanışma yaratılmamışsa işi sonuna kadar götürmek çok zor. Kadınlar tek başına bu işin üstesinden gelemiyor.

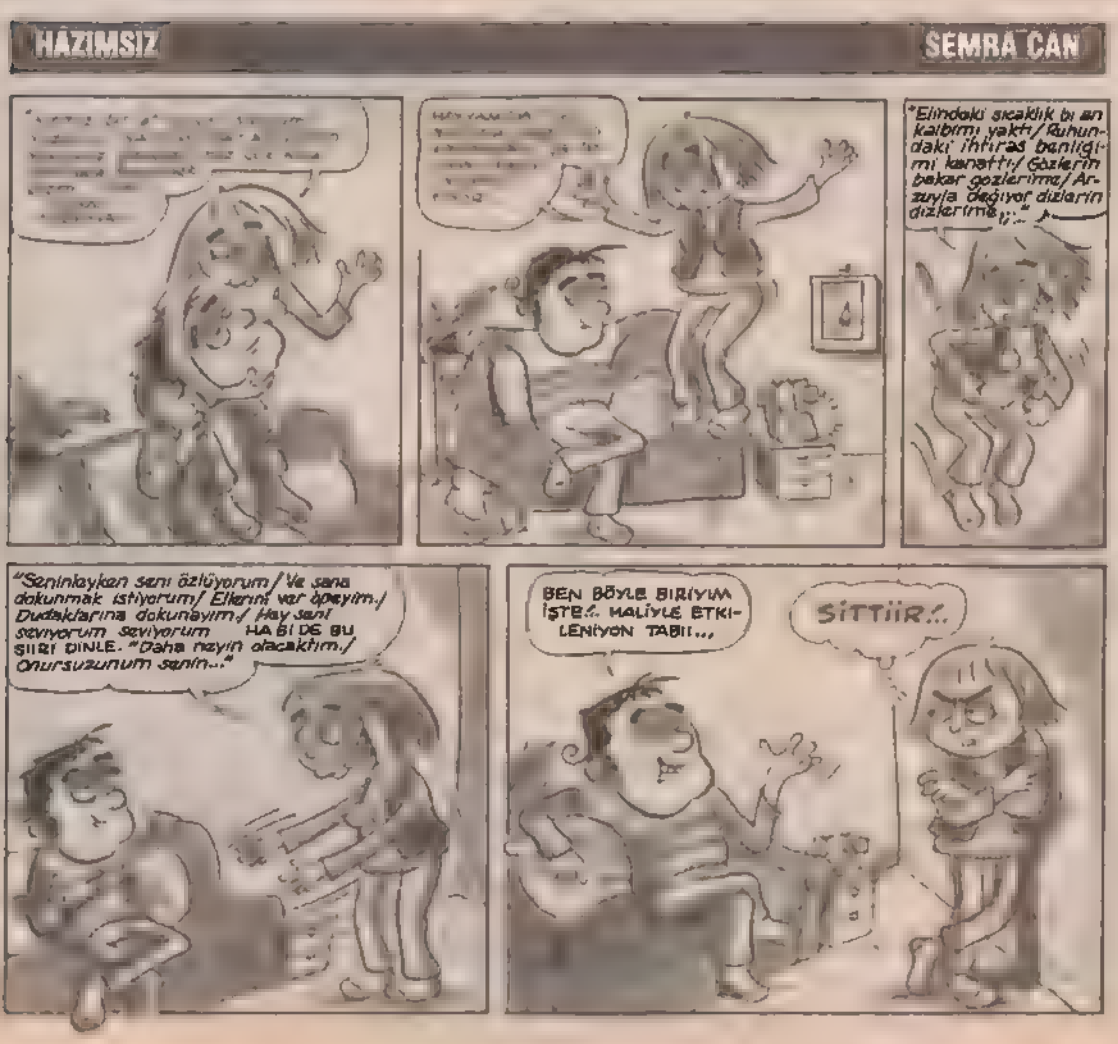

Bekâr ve anne!

Çocuk büyütmek zor; yalnız büyütmek daha da zor; hele bir de evli değilseniz. O yüzden evlilik dışı çocuk doğurmaya karar vermek kolay değil. Bunu beş, on ve yirmi yıl önce yapabilmiş dört kadın bugün çok yerinde buldukları bu kararı nasıl aldıklarını konuşuyor ve yaşadıkları güzellikleri, göğüslemek zorunda kaldıkları güçlüklerle kıyaslıyorlar...

Ayla: Ben hamile kaldığımda sevgilimden bu kadar sert, kesin bir tepki geleceğini bilmiyordum. Ama bunu öğrendiğimde de hamileliğime son vermedim. Aldırmayı düşündüm ama bunun riskli olacağını, bir daha çocuk sahibi olamayabileceğimi öğrenince bunu göze alamadım; çünkü çocuk istiyordum. Doğurma kararı değil de "aldırmama" kararı verdim yani. Çok kişinin beni caydırmaya uğraştığım hatırlıyorum. Bunlar benim kararlılığımı daha da besledi diye düşünüyorum. O süreç içinde bana. "Aldır" diyenlere hayat boyu düşman kaldım. Daha gençken de hamile kalmıştım, o zaman o kişiyle ilişki önemliydi. Bu sefer beraberlik tavsamaya başladığında hamile kaldım ve artık ilişki en önemli şey değildi. Hatta doğurma kararım bir yanıyla da ilişkinin bitmesini getirdi. O sırada kalabalık, şenlikli bir ortamda yaşıyordum ve kararımı sanki bu toplulukla birlikte verdim.

Sabahat: Benim de kararımı tepkiseldi. Evliliğe karşıydım. İki kez hamile kaldım ve sevgilim istemediği için aldırdım. Birlikte çocuk yapma fikrine yatkın olduğumdan, çocuk istediğim halde kararda onun da payı olması gerektiğine inanıyordum. Üçüncüsünde ise madem istiyorum dedim ve ona bildirmeden doğurmaya karar verdim. Hamileliğimde yanımda değildi. Ailem çok destek oldu. kararımda onların da çok payı var. Ama tepki gösterselerdi de doğururdum diye düşünüyorum. Yakın çevremin çok olumlu yaklaşımına karşı yine de zaman zaman çok mutsuz olduğumu hatırlıyorum. Hamileyken ara ara çocuğun babasının yanımda olmasını istedim.

Aysun: 45 yaşında, gazeteci, yayıncı. 4 yaşında bir kızı var.

Neşe: Evli değildim, düzenli bir ilişkim yoktu, biriyle birlikte oturmuyordum ve bunu düşünmüyordum. Ama çocuk sahibi olmak istiyordum. Çok kısa süren bir ilişkiden hamile kaldım. Daha önce kürtaj olmuştum, yeniden olmak istemiyordum, böylece doğurdum çocuğumu. Hamileliğim çok rahat ve mutlu geçti, çevremde arkadaşlarım vardı. Beni kararımın doğruluğuna ikna eden bir şey oldu; beş aylık hamileydim, bir bara gitmiştik. Karısı o gün doğum yapmış bir adamla tanıştım. Karısı hastanede yalnızdı, onunsa hayatında bir değişiklik olmamıştı. Barda içki içiyordu. Kendimi çok iyi hissettim: "İyi ki yanımda olmasını beklediğim halde yanımda olmayacak birisi yok hayatımda," diye. Kavga, gürültü ve gerginlikten uzak olmanın tek yolu yalnız hamilelikmiş gibi geldi bana hep. Cciddi zorlukla karşılaşmadım. Annem anlayışla karşıladı, çocuğumu büyütürken bana çok destek oldu. Babam çocuk doğduktan sonra benimsedi.

Ayla: 50 yaşında, psikolog. 20 yaşında bir kızı var.

Aysun: Tamamen rastlantısal olarak, üstelik de kısa süreli bir ilişkide hamile kalıp doğurmaya karar verdim. Hayatımda ilk defa doğurmayı düşündüm ve çocuğun babasına bildirdim. Bu kararın bana ait olduğunu ve kendisinin içinde yer almayacağını söyleyince de tek başıma doğurma kararı verdim. "Tek başına yapamazsın" diyenlere karşı yapabilirim diyordum. Bir de aile içinde yaşanan huzursuzlukların çocuklara zarar verdiğini görüyordum. Anne baba arasındaki çekişmeler olmadan bir çocuğun daha sağlıklı büyüyeceğine inanıyordum. Yakın çevremin de desteğiyle hamileliğim çok keyifli ve huzurlu geçti. İlerideki zorlukları düşünmüyor, zamanı gelince hallederim diyor-dum. Babam önce biraz yadırgadıysa da hemen uyum sağlayıp bana destek oldu. Benim de nispeten yakın çevremdeki kadınlar önce beni çok eleştirdiler. Kararıma asla katılmayıp gözümü korkutmaya çalıştılar. Ama zaman içinde görüşleri değişti. Özellikle de eşleriyle çocuklarına ilişkin sorunları olanlar şimdi ne iyi ettin de bu işi tek başına yaptın diyorlar. Bu kararı verirken politik bir karar verdiğimi düşünmedim ama, sonuçta bu politik bir karardı. Evliliğe karşı olduğum gibi çocuk doğurmanın da politik açıdan en iyi yolunun bu olduğunu düşünüyorum. Bu kararı benden önce uygulamış kadınları bilmek de bana cesaret veriyordu, sonuçta yalnız değildim.

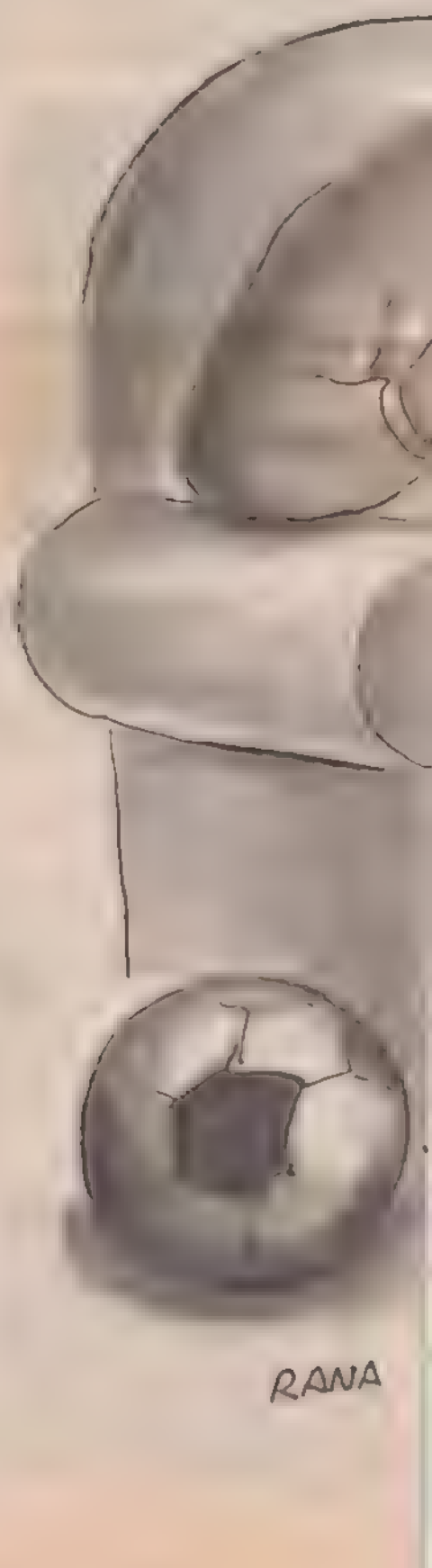

Ayla: Yalnız olmamak politik olarak bana çok iyi geliyor. Niye yaptığını bilmek lazım. Hamileyken ailemin yanında yaşıyordum, çok da arkadaşım yoktu. Doğru dürüst işim de yoktu. Ama solcu olan çevremde çocuk aldırmak değil doğurmak uygun görülüyordu ve en olmadık insanlardan destek gördüm. Doğuma tek başıma gittim, en zor anım diyebilirim. Sonuç olarak kural dışı bir şey yaptığım için dışlandığım ve bir çok kişiyi rahatsız ettiğim düşüncesindeyim.

Sabahat: Ben o yalnızlığı yaşamadım. Çevremdeki tüm olumsuzluklara, arkamdan fısıldaşmalara rağmen en sağlıklı, en mutlu dönemimi hamilelikte yaşadım diyebilirim. Biraz ailemin zor durumda kalmaması için, biraz da ailevi bir gelenek olduğundan evde ve hemşire olan anneannemle doğurdum. Bir komplikasyon riski olsa da hastane çok yakındı, o yüzden içim rahattı.

Tüm ailemin yanında olmasıyla çok mutlu bir doğum yaşadım.

Neşe: Ben devlet hastanesinde doğum yaptım. Bir yandan sancı çekerken, bürokratik nedenlerle çocuğun babası soruluyor, evli olmadığım öğrenilince kıyamet kopuyor, yine sorular falan. Genç bir doktor vardı, durumu öğrenince beni kimseye bırakmayıp kendi doğurttu. Ve çok iyi davrandı.

Aysun: Doğuma özel bir hastaneye kardeşimle gittim. Oralarda fazla soru sorulmuyor. Görevlerini yapıyor ve iyi davranıyorlar. Hastanenin kayıtlarına geçerken yalnızca benim adım yazıldı, kimse de bir tepki göstermedi. Hatta hemşirelerin bana fazladan bir sevecenlik bile gösterdiklerini söyleyebilirim. Doktorum ise, evli olmadığımı bildiği halde doğum sonrası odamda beni ziyaret edip çıkarken "eşini de kutlarım" diyerek aslında bu sıradışı durumu pek benimsemediğini ifade etmişti. Doğumun olduğu sabahtan itibaren odam sürekli arkadaş, tanıdık ve yakınlarımla dolmuştu ve çok mutlu olduğumu, yalnızlık hissinin çok uzağında olduğumu hatırlıyorum.

Sabahat: Ben doğumu kolay yaşadım ama zorluklar sonra geldi. Üç yaşına kadar da kolaydı ama sonra toplum içine girmeye başlayınca yaşamında bir figürün eksikliğinin farkına varmaya başladı. Burada değil, Avrupa'da

falan diyordum. Anlayamayacağı yaşta olduğu için ayrıntıya girmedim. O 3.5 yaşındayken, başka birisiyle, karşı olduğum halde evlendim. Bu arada oğlum babasının nüfusuna kaydoldu. Beş yılda bir çıkan bir yasa var, gayrımeşru çocuklar babanın nüfusuna kaydoluyor. Kadına bir hak tanımak anlamında değil, feodal yapı içinde erkeğin birden çok eşliliğine kredi anlamını taşıyan bir yasa bu. Nezhep düzeltme deniyor. Bu bana göre bir yenilgiydi ama çocuk açısından, onun toplumsal yaşamı için önemliydi. Çocuğumun hayatındaki eksik figür tamamlansın diye eşimin teklifini kabul edip onu babası olarak tanıttım. Oğlum 13 yaşındayken ayrıldık ve eşim doğruyu söylememi istedi. Oğlumun ilk tepkisi babam bunu biliyor mu şeklindeydi. Babasını merak etmeye başladı. Bunalıma falan girmedi. Çevremizin ikimize de kucak açmış olması, doyurucu sevgilerle kuşatılmış olmamız onun da bu deneyimi çok zorlanmadan yaşamasına neden olmuştu. Şimdi ikisine de baba demiyor ama ikisini de seviyor, kan bağının önemli olmadığını söylüyor.

Neşe: Benim için de zorluk sonradan başladı. Kendi nüfusuma kaydettirmek istiyordum. çok zorluk çıkarttılar. Daha sonra pasaport alırken yine çok zorluklar yaşadık. Bir kere bu konuda içtihat bilinmiyor. Az karşılaşılan bir olay olduğu için yanlış yapmaktan korkuyorlar. Sürekli aşağılama var. Çocuğuma babasıyla ilgili gerçek hikâyeyi anlattım en baştan itibaren. O bir yaşındayken, bir ilişkim oldu; onun babası olmadığını biliyordu ama ilişkileri çok iyiydi. Beş yıl sonra ayrıldık ama ilişkileri hâlâ sürüyor. Çocuk büyürken bir baba figürü iyi galiba. Ama erkeklerin önemli bir bölümünün babalık yapmadığını düşünüyorum. Babalık, lafta, kâğıtta kalan birşey. Bu yüzden de o adamın yetkili olması, ondan izin almak gibi şeyler ağrıma gidiyor. Pasaportu ben çıkarıyorum, yurt dışına ben götürüyorum, bavulunu ben hazırlıyorum, ona ben bakıyorum, tüm enerji bana ait, ama bir adamın izni gerekiyor. Bu kararda bana en doğru gelen işte bu aldatmacayı kırmak.

Neşe: Bütün çocukların evlilik dışı ol-

Sabahat: 48 yaşında, kütüphaneci. 19 yaşında bir oğlu var.

Neşe: 35 yaşında, tezgahtar. 10 yaşında bir oğlu var.

ması önerilecek bir şey değil ama öyle bir dünyada yaşıyoruz ki erkekler zaten evlilik içinde bile hiç sorumluluk almıyor.

Aysun: Evet, çok çocuk sevip isteyen biri bile o sorumluluğu almaktan kolayca kaçabiliyor. Bu sebeple biten ilişkiler var.

Neşe: Ben en yaralayıcı yaklaşımı, hayatları benimkine benzeyen, çevremden sayılabilecek kadınlardan gördüm. "Zaten annesine baktırıyor çocuğunu, öyle herkes yapar," falan dediler.

Aysun: Ben nüfusuma kolayca kaydettirdim. Nüfus memurluğundaki genç kadın hiç zorluk çıkarmadı. Çocuğumla ilişkim de çok iyi. Sevgi dolu bir ortamda büyüyor. Dört yaşında ve şimdilik hiç sorunu yok. Ona baba figürü kazandırmak için biriyle birlikte olmayı hiç düşünmedim. Hatta şimdiki durumdan çok da memnunum. Yavaş yavaş baba ile ilgili soru sormaya başladı. Ona bizimle birlikte değil, başka yerde yaşıyor diyorum. Ama hiç bir zaman baban yok demedim. Anlayacağı yaşa gelince daha ayrıntılı anlatacağım.

Ayla: Kızım çok küçükken biriyle birlikte yaşamaya başladım, yani aslında yalnız büyütmedim. Ama ona sürekli doğruyu söyledim, asıl babanın adını söyledim. Kendi babamın soyadını vermeyi istemediğimden nüfusuma kaydettirmedim. Bir yenilgi diyebileceğim bir şey yaptım ve babasının nüfusuna kaydolmasına izin verdim. Çünkü en korktuğum, nüfusta nezhebi gayrı sahih diye yazılmasıydı.

Sabahat: Son yıllarda oğlumun bir klübe girerek sportif faaliyette bulunması için baba imzası gerektiğinden yapamaması gibi bir zorlukla karşılaştık. Ama daha sonra baba yerine ben imza attım ve sorun çözüldü. Bir de nüfus kavdı, pasaport gibi bürokratik meselelerle uğraşmak genç yaşta zor da, ilerde bilgi arttıkça daha kolay halledilebiliyor. Yaşımızla birlikte galiba itibarımız da artıyor. Ama bir yandan da evlilik her durumda önkoşul olarak var gibi görülüyor ve resmi dairelerde sürekli çocuğun babasından "kocanız" diye söz ediliyor.

Neşe: Özgür aşkı falan savunanlar arasında bile evlilik dışı çocuk ilk akla gelen birşey değil. Bırakın tutucu çevreleri, daha genç ve özgürlükçü kişiler bile buna şaşıyor hâlâ.

Ayla: Şu anda tüm zorluklarına karşın iyi ki doğurmuşum diyorum ama önereceğim bir şey değil. Çok zor olduğunu ve şart değilse vaz geçilmesi gerektiğini düşünüyorum. Erkeklerin ve toplumun elinde inanılmaz bir karar gücü var. Buna çok tepki duydum. Feminist hareketin, "Bedenimiz bizimdir" demesiyle, tek başına anne olanların sayısında bütün dünyada bir artış görülüyor. Yirmi yıl önce böyle bir şey yoktu ve bu nedenle çok yalnızlık hissetmiştim.

Mutlu olmak kolay mı?

Hayatta en çok kimi sevdiğimi soranlara iki ay öncesine kadar annem, babam, Özlem ve Sinem derdim. Üç ay öncesine kadar, biz üç kız arkadaş okulun en beğenilen grubuyduk. Birlikte çok eğleniyorduk, üzüntülerimizi paylaşıyorduk, harçlıklarımızı ortak harcıyorduk. Ailelerimiz bile bu sevgimizin farkındaydı, babam hiçbir yerde kalmama izin vermediği halde Sinemler'de ve Ozlemler de kalmama izin veriyordu. Öğretmenlerimiz de durumun farkındaydı, üç yıldır üçümüz aynı sırada oturuyorduk. Birbirimize kopye verirken, birlikte kopye çekerken, birbirimizden güç alıp korkmuyorduk bile. Sonra aramıza Serdar denen çocuk girdi. Sinem, Serdar'la Kumburgaz'da tanışmış, aşık olmuşlar birbirlerine. Okullar açılınca Serdar hemen her gün bizim okulun önüne geldi, onlar Sinem'le önden yürüyorlardı, biz de Özlem'le arkalarından. Bir hafta sonu dördümüz sinemaya gittik. Aslında ben o zaman Özlem'de bir gariplik sezdim ama yine de şüphelenmedim. Serdar Özlem'le Sinem'in arasında oturuyordu ama sürekli Özlem'le konuşuyordu. Daha doğrusu Ozlem onunla konuşuyordu. Oradan çıkıp bir kafeye gittik, Özlem'in davranışları iyice değişti, onu tanıyamıyordum. Ses tonu, konuşması, gülüşü değişti. Gözlerini Serdar'dan ayırmıyordu. Ara sıra Sinem'e bakıyordum, onun da bu durumdan hoşlanmadığı belliydi. Sonra Ozlem bir kitap bahanesiyle telefon numarasını Serdar'a verdi. Ben Serdar'ı bir daha görmedim. İki kere daha okulun önüne geldi, Sinem'le birlikte gittiler. Okulda bizim üçümüz arasında yine her şey eskisi gibiydi. Sinemaya gittiğimizden iki hafta sonra Serdar'la Sinem bir hafta sonu buluştular. Sinem'e Ozlem'le birbirlerini sevdiklerini söylemiş. Sinem çok üzgün bir halde beni aradı, ben inanamadım, Özlem'e soralım dedim. "Ben soramam, sen arar mısın?" dedi. Özlem'in telefondaki sesi buz gibiydi. Sadece "Evet" dedi. Ben ertesi gün, hemen Sinem'e gittim. Aşkları önce telefon konuşmalarıyla başlamış, sonra dört-beş defa buluşmuşlar. Tabii elele tutuşmalar, öpüşmeler filan olmuş. Ozlem bize söylemesini istememiş ama Serdar daha fazla yalan söylemek istemediği için açıklamış. Ertesi gün okula gittiğimizde Özlem'le hiç konuşmadık, sadece kendisine yeni bir sıra bulmasını söyledik. Hiçbir şey söylemedi, yerini değiştirdi. Sınıfta herkes bize ne olduğunu soruyor, annem, babam durumu farketti, 'Arkadaşınızı niye dışlıyorsunuz?' diye soruyorlar. Kimseye cevap veremiyoruz. Çok mutsuzuz. Acaba Özlem mutlu mu, merak ediyorum. Mutlu olduğunu sanmıyorum, çünkü başkalarının mutsuzluğu üzerine mutluluk kurulmaz.

Mukadder

Üç ay öncesine kadar, biz üç kız arkadaş okulun en beğenilen grubuyduk. Birlikte çok eğleniyorduk, üzüntülerimizi paylaşıyorduk. harçlıklarımızı ortak harcıyorduk.

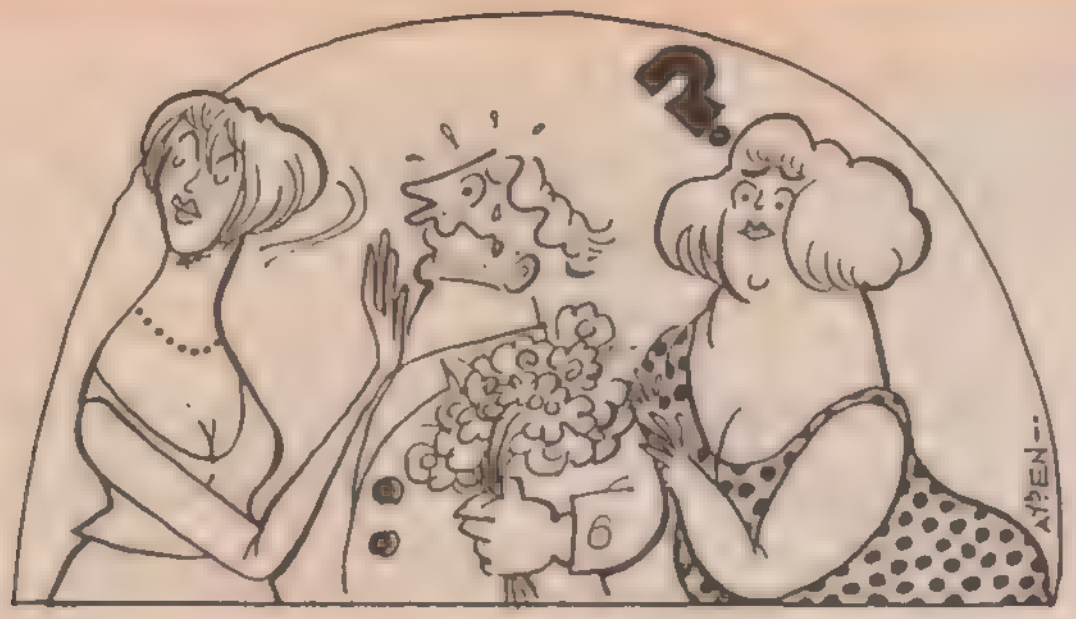

Evde kalmış bir kızdan mektup

Ben şimdiye kadar hiç evlenmedim. Ve başıma ne geldiyse bundan geldi. Dost ve akrabaların benim için koşturmaları. Annemin kim olursa olsun kızını vermek için hazır ve de tetikte bekleyişi. Herkesin "Otuzuna geldi, niye evlenmiyor, bir sorunu mu var?" türünden yardıma hazır açıklı soruları...

Şu *Pazartesi*'ye gıcık oluyorum. Neydi o başlık öyle! "Evlilik Yasaklansın!" Siz benim anamı kalpten götürmek mi istiyorsunuz? Biliyorum, şimdi bu nasıl giriş diyeceksiniz. Efendim bu paldır küldür giriş oluyor. Ham birisine çok öfkelenirsiniz de kapıyı bile çalmadan ayağınızı kullanarak içeri dalarsınız ya... Bu da onun gibi bir şey...

Ben şimdiye kadar hiç evlenmedim. Ve başıma ne geldiyse bundan geldi. Evlenen arkadaşların, "Sen de evlen de kocalarımız arkadaş olsun, paylaşacağımız şeyler artar" diyorlar. Bir süre sonra çocukları oluyor. Bu kez de çocuklu ailelerle görüşmenin çocukların ruh sağlığı açısından önemini anlatan uzun bir konuşmaya katlanmak zorunda kalıyorsunuz...

Ya o dostlarımızın, akrabalarımızın sizin için koşturmaları. Annemin kim olursa olsun kızını vermek için hazır ve de tetikte bekleyişi. Ya o kadınların, "Otuzuna geldi, niye evlenmiyor, bir sorunu mu var?" türünden yardıma hazır acıklı soruları...

"... Ama anne... biliyorsun, evlilik kurumu kadını eziyor" filan demeye çalışıyorum. "Eski sevgilin de öyle nutuklar atardı, bak şimdi evleniyor, boş ver sen bu palavraları"... "Ben evliliğe karşıyım" diyen eski sevgilimin yakında nikâhı vardı ve annem beni ,yine en zayıf yanımdan yaralamıştı. Şimdi ne desem... Tamam buldum. (Zekâmı seveyim.) Kem küm... "Şey anne ya ben bakire değilsem?" Yüzü bembeyaz oluyor. Tam ben katilim, kadın ölecek diye düşünürken... "Diktiririz n'olucak, tıp çok ilerledi" diyor. Ama içten içe de inanmadığını sözlerinden anlıyorum. "Sen öyle şeyler yapmazsın.

Geçtiğimiz günlerde benden bir hayli küçük olan kız kardeşim evlendi. Bütün gözler üzerimde. (Çok mu paranoyak oldum acaba?) Kız kardeşime bakarken gözyaşlarıma engel olamadım. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Yanıma yaklaşan bir kadının sevecen tavrıyla kendime geliyorum, "Üzülme seni de evlendireceğiz, senin de böyle bir düğünün olacak". Ne denilebilir ki? (Ben paranoyak değilim.) Başka bir ses daha karışıyor konuşmalara, "Sana kocayı ben bulacağım." Nasıl mutlu oldum anlatamam! Herkes elbirliği yapmış beni kurtarmaya çalışıyordu. Aslında sipariş vermem bekleniyordu ama serde nankörlük var ya... Avazım çıktığı kadar bağırmaya başladım. Etrafımdakiler şaşkın şaşkın birbirine bakıyordu. "Kocasızlık başına vurmuş" deyip uzaklaştılar. Ah! Bir anlatabilsem, kocasızlığın başa vurmasının kocanın başa vurmasından daha iyi olduğunu...

Anneme *Pazartesi*'ye yazı yazdığımı söyledim. "Erkeklerin de okuduğu bir dergiye yazsana belki kısmetin açılır," dedi. Ah şu anneler! Bir türlü memnun edemezsiniz. Güvenilir kaynaklardan bu derginin erkekler tarafından da okunduğunu öğrenince pek sevindim. (Annem adına tabii ki.)

Dergide yazım çıkar mı bilmiyorum. Benim canım okuyucularım... Eğer yazım çıkarsa sizlerden bir şey rica edeceğim. Hep birlikte dergiyi arayıp telefonların kilitlenmesini sağlayın ve bundan sonra evde kalmış kızlara bir yazı köşesi verilmesini isteyin. Hatta böyle bir köşe verilmediği takdirde protesto edeceğinizi söyleyerek baskı yapın. Ben de, ben ve benim gibilerin rahat bırakılması için bir imza kampanyası başlatacağım. Desteklerinizi bekliyorum.

Not: Ayrıca hazır fırsat bulmuşken; buradan eski sevgilime teessüflerimi sunuyor ve soruyorum: Kendinden çok mu uzağa düştün, yoksa kendine ilk kez mi bu kadar yakınsın?

Nahide Yaran

Bir günün hikâyesi

Eşim evde. Kendisi çevirmen, araştırmacı, yazar ve aynı zamanda düşünür. Ulvî ve büyük sorunlarla beyni çok meşgul olduğundan mıdır nedir, evdeki ayrıntı sayılabilecek, basit (!) sorunlar üzerine hiç düşünmez, hatta bunlar hiç ilgisini bile çekmez.

Otaerkil bir toplumda yaşıyoruz. Ve bu toplumu oluşturan ailelerden birisi de bizimkisi. Ama bizimkinde bir terslik var. Ben dışarda çalışıyorum, yani günün sabah sekiz, akşam on sekiz arasındaki bölümünü evin dışında, yine de aileler için (evlerinin soğuğa, sıcağa ve her türlü dış düşmana karşı korunmasını sağlayan alüminyum doğrama yapan bir şirkette) çalışarak geçiriyorum. Eşim ise evde. Kendisi çevirmen, araştırmacı, yazar ve aynı zamanda düşünür. Ulvî ve büyük sorunlarla beyni çok meşgul olduğundan mıdır nedir, evdeki ayrıntı sayılabilecek, basit (!) sorunlar üzerine hiç düşünmez, hatta bunlar hiç ilgisini bile çekmez. Her akşam ofisten ayrılmadan, onu arayıp "Bir şey lazım mı?" diye sorarım ve istisnai durumlar hariç genelde aldığım yanıt hep şu olur: "Ekmek yok, gazeteler alınmadı, akşama yiyecek bir şey yok, başım ağrıyor, üstelik ateşim de var." Allahım, tabii bütün gün büyük sorunlar üzerine düşünmekten adamın başı ağrıyor. Hem düşünecek, var olanı anlayacak, üstüne üstlük bir de nasıl düzeltilebileceğini bulacak. Kolay değil. Başı da ağrır insanın, karnı da!

Neyse, telefondan sonra bir telaş çıkarın bürodan. Dolmuşa binmek bir eziyet. Gelen dolmuşların tümü tıklım tıklım. Zar zor birine atarım kendimi.

Dolmuşta, benim de kafam küçük şeylerle meşgul. Ne yemek yapsam? Bu saatten sonra ne yetiştirebilirim. Alış verişi nereden yapsam? Hangi market daha ucuz? Acaba oğlanın dersi var mı? Umarım yoktur, çünkü öyle yorgunum ki!..

Dolmuştan telaşla iniş. Alelacele yapılan bir alış veriş, düşe kalka çıkılan merdivenler ve eve varış. Kapıdan girer girmez büyük bir hayal kırıklığı. Akşam, gece yarısından sonra, derleyip topladığım ev savaş alanına dönmüş. Mutfak kapısından adım atmak zor. Kullanılan her tabak, çatal vb. ortada. Çaydanlıklar, tencereler hepsi hepsi ortada. Ekmek kesilmiş, kırıntılar yerlerde. Salona giriyorum. Masanın yarısı kitap, sözlük, defter, kalem, silgi vb. bilimsel araştırma yapmak için gerekli malzemeyle, diğer yarısı da bilimsel araştırma yapmak için gerekli olan enerji ve gücü sağlayacak beslenme araçları ve yemek artıklarıyla dolu. Ee, adam bu denli büyük işlerle uğraşırken, bir de sofrayı toplamakla mı uğraşsın yani. Ya bu arada memleket meseleleriyle ilgili bir sorunu kaçırıverirse. Üzerimi değiştirmek için yatak odasına geçiyorum, (evi toplamak için olağanüstü hal giysilerimi giymem gerek.) O da ne? Bilgisayarın önünde bir bardak (kalıntıdan kahve içilmiş olduğunu anlıyorum), aynanın önünde bir bardak ve yanında bir kitap, yatağın başucunda başka bir kitap ve yanında bardak. Kısacası evin içinde, bulunabileceği ve muhtemelen gidebileceği her yerde bir kitap, ilave olarak da bir bardak bulunuyor. Böylece gittiği ve gitmediği yerleri kolaylıkla anlayabiliyorum. Anlaşılan diyorum, bizimki üretim aşamasına geldi artık. Bu kadar çok kitap ve bardağı ortada bıraktığına göre mutlaka işin sonundadır. Bu arada üretim ve yan gereçlerinin yanısıra evde bulunan tüm terlikler de ortada. Biri masanın, diğeri bilgisayarın, öteki divanın altında, bir diğeri de banyoda. Yalnız anlayamadığım bir şey var. Bilimsel araştırma yaparken ya da yazarken aynı terliği giymenin sakıncası var mı? Aynı terliği giymek yaratı ve düşünmeyi engelliyor mu? Bir diğer anlayamadığım şey de, düşünürken, yazarken ya da araştırma yaparken aynı bardaktan çay ya da kahve içmenin düşünme ya da yaratı üzerinde olumsuz etkileri var mı?

Yani, sadece merak benimkisi!..

Işık Çakıroğlu

Bazen merdivenlerde karşılaşıyoruz, ne yapacağımı şaşırıyorum. Onun işe gittiği saatlerde ben de okula gidiyorum, benim için biraz erken oluyor ama olsun, onunla karşılaşmak çok heyecan verici.

Babam çok tutucu, yani nereye gidiyorsun, ne okuyorsun diye her an ne yaptığımı öğrenmek isteyen bir baba, eteğimin boyuna bile karışıyor. Her işin bir çaresi var. Ben de köşedeki apartmanın kapısında etek boyu ayarlaması yapıyorum. Yalnız başıma bir yere gidemiyorum ama az da olsa, annem sağ olsun, arkadaşlarımla buluşabiliyorum. Yani kız arkadaşlarımla. Erkek arkadaşım yok. Olsa canıma okurlar. Ama dayımın oğlunu çok beğeniyorum, bir de üst kattaki komşunun oğlunu. Geçen gün ayak sesi duyunca kapıyı açtım, gerçekten oymuş, ama çok şaşırdım, kapıyı hemen kapattım, sonra da kendime kızdım. Bazen merdivenlerde karşılaşıyoruz, ne yapacağımı şaşırıyorum. Onun işe gittiği saatlerde ben de okula gidiyorum, benim için biraz erken oluyor ama olsun, onunla karşılaşmak çok heyecan verici. Onun için bir de şiir yazdım. Şiir yazmayı çok seviyorum. Dayımın oğlu için de bir şiir yazdım. Hangisi daha iyi oldu bilmiyorum. Belki yayınlarsınız diye size gönderiyorum, ama yayınlamasanız da üzülmem, mektubuma yer verirseniz gerçek adımı yazmayın, anlaşılabilir diye korkuyorum. Ama aşık olmak çok güzel bir şey onun için size yazıyorum.

Aslı

Sanayi-i Nefise'den Yetişen İlk Kadın Heykeltraş Sabiha Ziya Bengütaş

İlk Türk kadın heykeltıraş

Sabiha Ziya Bengütaş, Sanayi-i Nefise'den yetişen ilk kadın heykeltıraş. Kendisiyle ilgili bilgileri derlediğimiz Resimli Ay mecmuasında bir kadın sanatçı olarak yaşadığı müşkü atı ve hislerini anlatıyor.

Osmanlı toplumunda, suretin din gereği yasak olmasından dolayı, heykeltıraşlık genellikle binaları ve mezar taşlarını süsleyen oyma ve kabartmalarla sınırlıydı. Türkiye'de heykel sanatının 1882'de İstanbul'da Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi'nin açılmasıyla başladığı söylenebilir. Erkeklerin el attığı, taşın, demirin, çamurun işlendiği çetin bir sanattır heykeltıraşlık. İşte *Resimli Ay** sayfalarında hayat hikâyesine rastladığımız Sabiha Ziya (Bengütaş) böyle zor bir sanata soyunmuştu.

1910'da dünyaya geldiği, Sanayi-i Nefise Mektebi'nde öğrenim gördükten sonra, Roma Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam ettiği biliniyor. Başvurduğumuz sanat tarihi kitaplarında onunla ilgili birkaç cümleden sonra, "Özellikle ilk kadın heykeltıraş olarak Türk heykelciliğinde ayrı bir yeri" olduğu yazılı.

İlk kadın heykelci Sabiha Ziya mıydı gerçekten?

Eserlerini görmek için gittiğimiz İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde bize içtenlikle yardımcı olan sanat tarihçisi ve heykelcilik uzmanı Pınar Bol Elkoç, aynı dönemde Sanayi-i Nefise'ye devam etmiş olan üç heykeltıraş kadın daha olduğunu söylüyor. Bunlardan Nermin Farıki, Sabiha ile aynı sınıftaymış. Iraida Bally'nin çıplak kadın heykeli, loş salonda güzelliğiyle göz alıyor. Lerzan Bengisu ise sanat faaliyetlerini yaşının ilerlemesine aldırmadan ölünceye kadar sürdürmüş bir kadın. Ne yazık ki ansiklopedilerde sadece ünlü kocasının adı var.

Sabiha Ziya'nın müzedeki dört büstünün yanı sıra. Çankaya'da bir *Atatürk* ve Mudanya'da bir *İnönü* heykeli bulunmakta. Son olarak, 1940'da Ankara Plastik Sanatlar Atölyesi Heykel Dalı'nı yönettiği biliniyor.

Sabiha Hanım ile aynı kuşaktan olan tanınmış ressamlarımızdan Nurullah Berk onun, "Eserlerinin kuvvetile (öteki sanatçılar arasında) mümtaz bir yer işgal ettiğini", evlendikten sonra sanat hayatından uzaklaşmış olmasını üzüntüylü karşıladığını yazıyor.

Pınar Bol Elkoç, Sabiha Hanım'ın altı yıl öncesine kadar Ankara'da yaşadığını söylüyor. Bir umut var içimizde: Acaba hayatta mı? Onu hâlâ bulabilir miyiz? Yarım kalmış hikâyesini kendi ağzından dinleme şansımız var mı?

Beril Eyüboğlu

Türkiye'nin ilk kadın heykeltıraşı Sabiha Ziya Hanım bu mesleğe nasıl intisap ettiğini, kadın olduğu için nasıl bir iki defa gadre (haksızlığa, zulme) uğradığını anlatıyor. Mektepte bir muallimin alayı Sabiha Hanım'ı nasıl heykeltıraşlıkta muvaffak olmağa sevk etmiştir. Meraklı bir hikâye. Muhariri: Sabiha Ziya.

Bir kadının sanatkâr olamayacağını iddia edenler, nihayet Sanayi-i Nefise (Güzel Sanatlar) Mektebinin yetiştirdiği ilk kadın heykeltıraşın muvaffakiyetleri (başarıları) önünde rükuva (öne doğru eğilme) mecbur oldular. Sabiha Ziya Hanım bizde ilk yetişen heykeltıraş kadındır. Heykeltıraşi zaten Türkiye'de henüz doğmaya başlayan bir sanattır. Bu yeni sanatta Türk kadınının birdenbire böyle parlak bir muvaffakiyet göstermesi şayan-ı takdirdir.

Fakat erkekler bu kadının muvaffakiyetini çekemediler. Gazi Paşa'nın heykelini yapan İtalyan heykeltıraş Kanonika ile beraber çalışacak bir Türk talebe ayırmak üzere tertip edilen müsabakada (yarışma) Sabiha Ziya birinciliği kazanınca itiraz ettiler. Bir kadın sanâtkar olamaz dediler. Sabiha Ziya Hanım belki büyük bir heykeltıraş olamaz. Fakat kadın sanatkâr olamaz iddiası çok gülünç bir dava idi. Bu davaya Kanonika'yı da karıştırdılar ve onun da bu fikirde olduğunu söylediler.

Kadından edip, kadından şair, kadından ressam yetiştiği halde, kadından heykeltıraş yetişemeyeceğini ispat için ortaya böyle umumi bir iddia atmak tabii gülünç bir şeydi. Onlar da bu iddialarının gülünç olduğunu anlamakta gecikmediler. Ve Sabiha Ziya Hanım'ı Kanonika'ya terfik etmekten (katmak) vazgeçmekle beraber, ikmal-i tahsil etmek (eğitimini tamamlamak) üzere Avrupa'ya göndermeye karar verdiler.

Bu yanlış iddianın bu surette tashih edilmiş olması şayan-ı memnuniyettir. Zaten Sabiha Hanım bu iddiayı eserleriyle tekzibe azmetmiştir. Bu defa, Galatasaray'da açılan sergide teşhir edilmiş birkaç eseri vardır.

İlk kadın heykeltıraş kendi hayat ve tasavvurlarını (planlarını) şu surette anlatıyor.

Heykeltıraşiye Nasıl İntisap Ettim?

"İlk tahsilim Eyüp Sultan Nümune Mektebinde başlar. Dört sene sonra Şam'a gittim. Bir sene de Fransız Katolik mektebinde okudum. İstanbula avdette Büyük Ada'ya nakl-i hane ettik. Ve Köprülü Fuad Paşa Mektebini ikmal ettim.

Sanayi-i Nefiseye alakam daha pek küçük bir çocukken resim şeklinde başlar. Adadaki mektebi ikmal eder etmez derhal Sanayi-i Nefise'ye kaydoldundum. Ailem lise tahsilimi ikmal etmemi teklif hatta ısrar ettilerse de bu kadar sabır gösteremedim. Ve bir sene resim şubesinde çalıştım.

İkinci sene bir gün modelaj dersine girdim. Çünkü heykeltıraş kısmı henüz mevcut değildi. Usulen "ornoman" yapmam icap ederken birdenbire hoşuma giden antik büstü kopya etmeye başladım. Ders gününde muhterem hocam heykeltıraş İhsan bey geldi. Baktı ve güldü.

- Sen çocuğum, ön temelini yapmadan çatıya çıkmışsın, dedi. Beni ilk teşçi eden (yüreklendiren) bu cümle olmuştur. Bu cümle izzet-i nefsime (onuruma) dokundu ve bende bir aks-ül amel (tepki) tevlit etti (meydana getirdi). Bütün haftayı her şeyi ihmal ederek bu büst üstünde çalıştım.

Hocam geldiği zaman evvela tereddüt etti ve inanmadı. Nihayet çok beğendi. Halbuki o zaman heykeltıraşların değil canlı modelleri, atölyeler bile yoktu. Fakat bu çalışmam bana heykeltıraşiyi sevdirdi. O vakit heykelde daha fazla muvaffak olacağımı his ettim.

Sabiha Ziya Hanım

Ailemi nasıl kandırdım?

Derhal ilk kadın heykeltıraş olarak kaydoldum. Ailem nasıl ikna ettiğim soruluyor. Bu hususta pek ziyade (aşırı) müşkülat (zorluklar) çektim. Heykeltıraşlığı diğer sanatlara tercih etmem, evvela ve hiç şüphesiz bu sanata karşı fazla meclubiyyetim (tutkunluğum) dolasıyla olmuş ve buna belki biraz da orjinaliteye olan meylim (eğilimim) inzimam etmiştir (eklenmiştir). Çünkü o zaman memleketimizde hiç bir kadın heykeltıraş mevcut değildi.

"Fakat erkekler bu kadının muvaffakiyetini çekemediler"

Ressam Namık İsmail

Genç kadın başı (bronz)

Bedia Muvahhit (alçı)

Şimdiye kadar yaptığım heykellere gelince: Bunların mühim bir kısmını atölyede çalışılan etüdler teşkil eder. Geçen sene yapılan konkurlarda üç eskiz müsabakasında birinciliği ve Avrupa müsabakasını kazandım. Fakat maalesef yine sırf kadın olmaklığım dolasıyla benim yerime Ratip efendi isminde bir arkadaşım gönderdiler.

Bu sene ise mütebaki (geri kalan) üç akademi konkurunu da kazandım. Son olarak da abide komisyonunun konkurunu kazandım.

Heykeltıraşiye 336'da (1920) başladım. Fakat bu müddet zarfında hastalığım dolayısıyla iki sene mektebe devam edemedim. Fakat sergileri ihmal etmezdim ve her sergiye iştirak ettim.

Yaptığım eserlerin ekseriyetini arkadaşlarımın büstleri teşkil eder. Geçen sene meşahirden (ünlülerden) doktor Akil Muhtar ve ressam Hikmet Beylerin, bu sene ise Şair Ahmet Haşim Beyin bir büstünü ve iki tane de kadın büstü ve bir büyük akademi** teşhir edeceğim. (Bu eserler Galatasaray Sergisinde teşhir edilmiştir.)

Hayatımı Bu Mesleğe Vakfedeceğim

Hayatımı bu mesleğe hasretmek keyfiyetine (durumuna) gelince, buna hiç düşünmeden evet derim. Çünkü yaşamımı çalışmakla zevkli bulurum. Benim için bu da ancak hayatımı buna sarfetmekle mümkün olabilecektir.

Binaenaleyh çalışmak benim için bir vazife, bir mecburiyet meselesi değil bir ihtiyaç meselesidir."

* * *

Sabiha Hanımın bu mektubu genç heykeltıraşın mesleği için beslediği aşkı ifade eden en kuvvetli vesikadır. Sabiha Hanım sanatına aşık ve hayatını mesleğine vakfetmeğe azmetmiş bir sanatkârdır. Nihavet Kanonika ile birlikte Romaya giderek büyük bir sanatkârın yanında yetişmesi memleket içinde bir kazançtır.

Türkiye sanatın her safhasında yüksek kadınlar yetiştirmiştir. Halide Hanım edebiyatta, Mihri Hanım resimde büyük, hatta Avrupa'nın takdir ettiği birer sanatkârdır. Şimdi bunlara bir heykeltıraş olarak Sabiha Hanım iltihak etmektedir. Bu üç misal, kadının sanatkâr olamayacağı hakkındaki kanaate en canlı birer tekziptir.

Kadının sanatkâr olamayacağını söyleyenler, bugünkü şerait-i içtimaiyye (toplumsal koşullar) içinde kadının er geç evlenmeğe mecbur olduğunu, evlenince de sanatı ihmal ettiğini söylüyorlar. Halbuki Halide Hanım da, Mihri Hanımı da evlidirler. Fakat onların evli olmaları büyük bir sanatkâr olarak yetişmelerine hiç bir mani teşkil etmemiştir. Binaenaleyh Sabiha Ziya Hanımın da bir gün muarızlarını (karşı çıkanları) utandıracak büyük bir sanatkâr olarak karşımıza çıkması şayan-ı temennidir. Türk kadını her sahada olduğu gibi, elbette bu sahada da kaabiliyetini göstermekten geri kalmayacaktır.

***Resimli Ay*, Eylül 1927 Cilt 4, numero 43-7**
Çevrimyazım: Minu İnkaya

"Eserlerinin kuvvetile mümtaz bir yer işgal etmekte..."

1937 yılında, Güzel Sanatlar Akademisi Neşriyatından *Türk Heykeltraşları*'nda çıkan tanıtım yazısında ressam Nurullalı Berk Sabiha Ziya Bengütaş'ı anlatmış. Aşağıda bu yazıdan bazı bölümleri aktarıyoruz.

Güzel sanatlara intisap eden kadınların umumiyet itibarile bir kusurları vardır: Kadınlık. Kadınlar sanatta "Kadın işi" yaparlar. Yani kuvvetsiz, adalesiz, hissin "hislilik" tarafına dökülen, fazla sert, bir rüzgâra dayanamıyarak yıkılıverecek işler. Beşeriyet sanat tarihi, üç dört kadın ressamı kaydeder. Buna mukabil hiçbir kadın heykeltraş ismine tesadüf edilmez. (...) Sabiha Bengütaş, bunların arasında, eserlerinin kuvvetile mümtaz bir yer işgal etmektedir. Onun eserlerinde, bunların bir kadın tarafından yapıldığını gösterir hiçbir zâfa tesadüf etmiyoruz.

(...) Talebelik hayatında birkaç erkek talebenin de iştirak etmiş olduğu müsabakaların yedisini kazanmak gibi bir rekor kırmış olan genç sanatkâr, bu son müsabakayı da kazanarak İtalyaya hareket etti.

Genç sanatkâr, Roma Güzel Sanatlar Akademisi'ne yazılarak profesör Luppi'nin atölyesine devamı eyledi. Sabihanın İtalyada iki sene çalışması tekerrür etmiş olduğu halde müddeti bir seneye indirilmiş olduğundan İstanbula döndü ve serbest talebe olarak yine Güzel Sanatlar Akademisinde çalışmıya başladı. 1933 te Sabiha evlenerek zevciyle birlikte Belçikaya hareket etti ve orada bir seneden fazla kalarak Belçikanın çok zengin müzelerinden, epey hareketli olan sanat hayatından istifade etti. (...) Bugün Sabiha Bengütaş'ı, esasen pek mahdut olan sanat mahfellerimizden uzaklaşmış buluyoruz. Sergilere muntazam surette iştirak ettiği halde sanat içtimalarından uzak kalan Sabiha, yuvasını kurmuş mes'ut bir kadının hayatını sürüyor. Böyle bir tenkidi mazur göreceği ümidile diyebiliriz ki: bu sanatkârımız, kendisinden pek haklı olarak beklediğimiz eserleri vücuda getirmekten istiğna gösteriyor. (...) Biz şimdiye kadar Sabiha Bengütaş'ın birkaç taslağını, birkaç portresini gördük. Hepsinde de tesadüf ettiğimiz yüksek meziyetler, bu sanatkârımızın, canla başla ise tekrar koyulması hususundaki temennimizi takviye etti.

* *Resimli Ay*, Şubat 1924 - Ocak 1931 tarihleri arasında, Sabiha Zekeriya (Sertel) ve Mehmet Zekeriya (Sertel) tarafından İstanbul'da yayımlanan aylık bir popüler kültür dergisidir. Başlangıçta Arap harfleriyle çıkan *Resimli Ay*, 1928'de Latin harflerinin kullanılmaya başlamasından sonra yayımına yeni yazıyla devam etmiştir

*Fransızca *academie* nin bir anlamı da çıplak vücuttur.

Geçen sayımızda yer alan "Mücadelede Bir Çocuk" adlı yazının dipnotu teknik nedenlerle çıkmamıştır. Özür dileyerek bu sayı yayınlıyoruz.

Sertel, Sabiha *Roman Gibi*
1. Basım, Ant Yayınları 1969
2. Basım, Belge Yayınları 1987

Okurlarla sohbet

Bu ay Tüyap Kitap Fuarı sebebiyle İstanbul'da okur toplantısı yapamamıştık. Gerçekten de Fuar daki standımızda İstanbullu birçok okurumuzla tanışmak, konuşmak, onların *Pazartesi*'yle ilgili görüşlerini, eleştirilerini dinlemek fırsatı bulduk.

Bu ay İstanbul dışındaki okur toplantımızı İzmir'de yaptık. İzmir'de, *Pazartesi* aracılığıyla tanışmış, düzenli toplanan kadınlar var, bu toplantıyı onlar düzenlediler. Yüzü aşkın kadın katıldı.

İzmir'deki toplantıya katılan kadınların, dergiye yönelik değerlendirmeleri üç ana eğilim şeklinde belirdi. Aslında bunlar başka yerlerde de karşımıza çıkan eğilimler. Birinci eğilim derginin işlevini, kapsamını yeterli ve olumlu bulanlar. İkinci eğilim, feminizm içi teorik tartışmaların, başka muhalif akımlarla polemiklerin yer alacağı, doğrudan feministlere yönelik, daha politik kapsamlı ve teorik bir dergiyi tercih edenler. *Pazartesi* bu eğilimdeki okurlarımızın beklentilerine cevap vermiyor doğal olarak. Üçüncü eğilim ise, *Pazartesi*'nin doğrudan kadın kurtuluş hareketinin örgütlenmesine yönelik olmasını isteyenler. Bizler, *Pazartesi*'nin tanıtım sayısında da ifade ettiğimiz gibi uzun yıllardır feminist hareketlilik içinde yer almış ve şu anda da kendimizi bu hareketliliğin parçası olarak tanımlayan kadınlarız. *Pazartesi*'yi de bu hareketliliğin bir parçası olarak değerlendiriyoruz. Ama dergiyi bir örgütlenme merkezi olarak tanımlamak, hem kadın kurtuluş hareketinin merkezsiz, parçalı niteliğine ters düşecek bir şey, hem de bizler kendimize böyle bir merkezi rol atfetmiyoruz. Bu anlamda bu okurlarımızın da

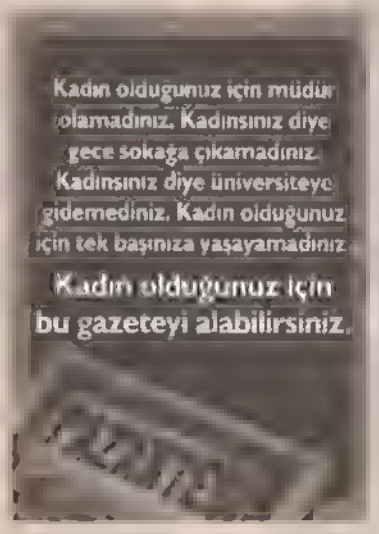

beklentilerine uymayan bir dergi *Pazartesi*. Ama, *Pazartesi*'nin, kadın örgütlenmeleri için bir haberleşme, tanışma daha da önemlisi malzeme sağlayacak bir araç olacağını ümit ediyoruz.

Okurlarımızdan gelen yazıları değerlendiriyoruz. Özellikle 'Ayıp Köşe' ve ilişkilerimizi aktardığımız sayfalar önemli ölçüde okurlarımızdan gelen yazılarla hazırlanıyor. Bize yazı gönderen okurlarımızdan özellikle kısa yazmalarını, bir daktilo sayfasını geçmemelerini rica ediyoruz. Bundan daha uzun yazıları kısaltmak zorunda kalıyoruz ve bu da yazıları basmayı zorlaştıran bir şey.

Kapalı mekânlara (okul, kantin, kültür merkezi, butik, kuaför, market, sinema, tiyatro fuayeleri) asılmak üzere yeni bir afiş hazırladık. İstanbul ve Ankara'da bunun dağıtımı yapıldı, Antalya'ya da gönderdik. Afişi kendi çevrelerine asabileceklerini düşünen okurlarımız bizimle temasa geçerlerse onlara da göndeririz.

Şimdilik hoşçakalın. Bir sonraki *Pazartesi*'de buluşmak üzere hepinize selâmlar...

Hukuk

Babalık davası

Merhaba!

Bugünkü konumuz şu sıralarda veya geçtiğimiz ay içinde pek popüler olan "ıffetsiz" kadının "babalık" davası açma veya açtığı davanın dinlenme olasılığı.

Evlilik dışı doğan çocukların, babalarının nüfusuna geçirilmeleri ıki şekilde olur. Ya dava yolu ile veya tanıma ile.

Yani ya erkek, evlilik dışı doğan çocuğunu, gerekli resmi prosedürü yerine getirerek tanır ve o tanımazsa anne, çocuğun babası aleyhine "babalık" davası açar ve çocuğa gebe kaldığı sırada, aleyhine dava açılan erkekle birlikte olduğunu ispat ederek, babalığa mahkeme kanalı ile karar verilir.

İşte erkeğin kendi çocuğunu tanımak istememesi durumunda, kadın çocuğun babası olduğunu iddıa ettığı erkek aleyhine babalık davası açarsa. M.K. 302 maddesi: "Ananın gebe kaldığı zaman ıffetsizlikle me'lûf olduğu sâbit olursa: babalık davası, reddolunur" der.

Madde metninin sözel ifadesinden, gebe kaldığı sırada ananın iffetsiz bir yaşam sürdürdüğü ispat edilirse, dava reddedilir anlamı çıkmaktadır ki bu, yanlıştır.

İffetsizlik ne demektir? Yasanın burada sözünü ettiği anlamda "iffetsizlik", veya "iffetsizlikle me'lûf olmak" kavramı, "babalığın itimat edilebilir bir şekilde tesbitini imkânsız kılan devamlı veya tekerrür eden bır hayat tarzı olarak anlaşılmalıdır" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım Yargıtay Hukuku Genel kurulunca 23/10/1968 t. 1966-2-803 sayılı kararda yapılmıştır. (bkz, S.Sulhu Tekinay, Türk Aile Hukuku, 1990, s551'den naklen).

Yani annenin, gebe kaldığı sırada birden çok erkekle, sürekli cinsel ılişki içinde olması gerekmektedir. Bu erkeklerin kimliklerinin belirlenmesinin mümkün olmaması dolayısı ile babanın da kim olduğunun belırlenemiyeceği varsayımından hareketle bu madde konulmuştur. Kadının gözüne kestirdiği herhangi bir erkek aleyhine dava açması engellenmek istenmiştir. Ancak günümüz koşullarında, teknolojinin geldiği bu noktada, baba DNA testleri gibi testlerle belirlenebiliyorsa artık bu maddenin hiç bir pratik hükmü yoktur. Kadının gebe kaldığı sırada ikı erkekle ilişkisi varsa davayı ikisi aleyhine açabilir.

Kadının iffetsiz bir yaşam sürdüğü iddiası, aleyhine dava açılan erkek ile çocuk üzerinde gerekli testlerin yapılmasını engelleyemez ve eğer test sonuçları da olumlu çıkarsa, babalığa hüküm verilir.

Av. Canan Arın

BORA
Sürücü Kursu

Hafta içi sabah, akşam ve hafta sonu gruplarımız vardır.
Direksiyon dersleri akan trafikte verilir.

EĞİTİM CİDDİ KURUMLARIN İŞİDİR

TEL:
Üsküdar: 343 67 81-82
Tarabya: 262 08 18-86
Kozyatağı: 362 47 33
Fax: 310 92 86

üz Seminerleri Programı
13 Kasım 1995 - Ocak 1996

Aydınlanma'dan Post-Modernizme Çağdaş Düşünce Oruç Aruoba, Adnan Ekşigil, Orhan Koçak, Nail Satlıgan, Gülnur Savran, Sungur Savran

20. Yüzyılda Sosyalizm Sungur Savran

Türkiye'de ve Dünyada Siyasal İslam Faik Bulut

Yüzyıl Sonunda Marxist İktisada Giriş Nail Satlıgan, Gülnur Savran, Sungur Savran

Feminist Teoride Tartışmalar Gülnur Savran

demin, hala, henüz Oruç Aruoba

Eğitim ve Özelleştirme Faik Akçay, Alaaddin Dinçer, Fatma Gök, Hayri Kozanoğlu, İzzettin Önder, Nail Satlıgan, Ufuk Uras, Perihan Ögeöz, Cüneyt Ulsever

Ekolojik Düşüncenin Gelişimi Şükran Çavdar, Rahmi Gürsel Öğdül, Ümit Şahin, Mustafa Süzel, Sadık Usta

Kontrgerilla Tarihi Suat Parlar

İnternet Jak Kamhi, Mustafa Arslantunalı

Felsefenin İlişkileri Ahmet Soysal

Dinletili Evrensel Muzik Tarihi Oya Ergün

Türkiye Ekonomisi Tartışmaları Tülay Arın, Korkut Boratav, İzzettin Önder, Ziya Öniş, Hayri Kozanoğlu, Nurhan Yentürk

Ermeni Meselesi Üzerine Düşünceler / Sevr ve Lozan Anlaşmaları Taner Akçam

Yunanca ile Tanışalım Panoyat Abacı

BİLAR İSTANBUL
İSTİKLAL CADDESİ ZAMBAK SOKAK NO: 47, 80800, BEYOĞLU
Tel: 249 42 86 - 252 81 34
Fax: 252 81 34

Kadın olmanın bilinci bu kitaplarda saklı

Simone de Beauvoir

KOŞULLARIN GÜCÜ

Çeviren: Betul Onursal
Fiyatı 330 bin TL

Koşulların Gücü, Simone de Beauvoir'ın Jean-Paul Sartre'la yaşadığı ve en büyük yazınsal başarıları sayılan İkinci Cins'le Mandarinler'i yazdığı yılları kapsayan dönemin içtenlikli bir dokümanını oluşturmaktadır

payel

ANNE PHILLIPS
DEMOKRASİNİN CİNSİYETİ

Çeviren: Alev Türker

Bu yüzyıla damgasını vuran demokrasi anlayışlarının temeli erkektir. "İnsan" ve "birey" kavramları erkeğe işaret eder. Feminizm bu aldatmacaya meydan okudu; kamusal alanla, politika dışı tutulan özel alan arasındaki sınırları sorguladı. Ama pratikte nereye varıldı? Demokrasi, toplumsal cinsiyet olarak kadınları da içerecek şekilde dönüştürülebilir mi? Anne Phillips, kitabında bu konuları ırdeliyor ve "Farklılığı tanıyabilen, ama özcülüğe teslim olmayan, yeni bir politik dil bulmak zorundayız," diyor.

Sağlık, direnç ve tazelik için...

Vitaminsiz olmaz!

Son yıllarda vitaminlerden çok sözediliyor. Vitaminlere tam olarak besin denemez ama bedenin ve dokuların direnci ve sağlığı için çok gerekliler. Önemli olan hangi vitamini nasıl ve nereden alabileceğinizi bilmek.

Vitaminlere karşı ilgim hafif korkuyla karışık duygularla başlamıştır. "B1 vitamini eksikliği beriberi denen deri hastalığına yol açar" bilgisi ilkokul sıralarında bende iz bırakan korkular arasındadır. Yıllar sonra beriberi hastalığının yüzyılımızın başında Uzakdoğu ve Afrika'da yaygın olduğunu ve kabuğu alınmış pirinçten oluşan gıda rejiminden kaynaklandığını öğrendim. Bu hastalık ancak vitaminler konusu keşfedildikten sonra, kabuğu alınmış pirinç yerine buğday ekmeği, sebze ya da kabuğu alınmamış pirinç diyeti ile kolaylıkla tedavi edildi.

Vitaminler vücudumuzun dokuları geliştirmek, korumak veya onarmak için kullandığı gıda maddeleri ve mikro besleyicilerdir. Vitaminleri vücut kendi kendine üretemez. Dışardan alınması gerekir. Günlük miktarın yeterli miktarda alınmaması halinde vücudun biyokimyasal dengesi bozulur.

Vitaminlerin önemi herkes tarafından kabul ediliyor ancak vitamin ihtiyacının nasıl karşılanacağı ve miktarı konusunda değişik görüşler ve bu değişik görüşleri destekleyen araştırmalar ve tıp camiasının üyeleri var.

Vitamin ihtiyacının illa ki sentetik olarak satılan tabletlerle karşılanması gerekmez. Normal olarak taze besinlerin bol tüketildiği bilinçli ve dengeli beslenmenin vücudun vitamin ihtiyacını karşılaması beklenir. Ancak kimi zaman ihtiyacımız olan besinlere ulaşamayız. İş ve yaşam koşulları beslenmemezi etkilediği gibi bazı kalıtım ve genetik geçmişimizden gelen zayıflıklarımız ya da sonradan geliştirdiğimiz alışkanlıklarımız bağışıklık sistemimizi zayıflatabilir. Klasik örnek sigarayla ilgili. Sigara içmek vücudun direncini zorladığı için takviye olarak C vitamini almaya ihtiyaç vardır. İstanbul gibi zehirli hava teneffüs edilen bir şehirde kış geçirenler, özellikle çocuklar ve hastalıklara karşı direnci daha az olan yaşlıların antioksidan özelliği olan A, C ve E vitamin tabletleriyle besinlerini takviye etmeleri gerekebilir. E ve C vitaminleri vücutta bulunan koruyucu vitaminlerdir. Klinik araştırma bulguları solunum sistemi enfeksiyonlarından korunmak için günde 500 mg ile 1000 mg arasında C vitamini alınmasını işaret etmektedir. C vitamininin kanser tedavisinde etkili olduğu (tümör etrafındaki kolepen yapısını kuvvetlendirdiği ve yayılmasını engellediği için) iddiaları vardır. C vitamininin nimetleri saymakla bitmiyor. Bu konudaki literatüre kulak kabartılırsa, yine bu vitamin gıdalar yoluyla alınan kanserojen maddeleri de nötralize etmekte, vücut hücrelerinde meydana gelen karsinojenleri yok ederek koruyucu vazife görmektedir.

Bazı araştırmacılar D vitamininin göğüs kanserini önlediğine işaret ediyorlar. Hamilelikte vücudun vitamin ihtiyacının özenle izlenmesi kadın için çok önemlidir. Anne karnındaki çocuğun özürlü olmaması için B vitamini elzemdir. Bunlar özenli ve dengeli bir beslenmeyle karşılanabilir.

Ne yazık ki, özenli beslenme her zaman gerçekleşemiyor. Yeterli vitaminler sağlanırsa dünyadaki özürlü doğumların yarıya ineceği, yaşlılıkta yaygın olan kemik ve kalça kırıklarının azalacağı, kalp ve kanser hastalıklarının azalacağı yönünde bilgiler var.

Fadime Gök

Bedenin ihtiyacı olan vitaminleri yiyeceklerden almak mümkün. Aşağıda temel vitaminlerin nasıl temin edilebileceğini, neye yaradıklarını ve nasıl alınmaları gerektiğini bulacaksınız.

	A Vitamini	B Vitaminleri	C Vitamini	D Vitamini	E Vitamini
Nerede var	Balık yağı, ciğer, yağı alınmamış süt, tereyağ, yağlı süt, yumurta sarısı, koyu yeşil, sarı, turuncu renkli sebze ve meyvalarda bulunur.	Kepekli ekmek, çeşitli tahıl ürünleri, ciğer, yeşil sebzeler, yağsız etler, süt, peynir, kuru yemişler, yumurta, kümes ürünleri, patates, balıkta bulunurlar.	Narenciyeler, tatlı biberler, yeşil yapraklı sebzeler, domates, taze patates,kavunda bulunur.	Çıplak cilde vuran güneş ışını, balık yağı. Sardalya, ton ve somon balığıyla yumurta sarısında az miktarlarda bulunuyor.	Bitki kökenli yağlar, yumurta sarısı, buğday ve pirinç tohumu, mısır, bademde bulunur.
Neye yarar	Enfeksiyonlara karşı korur, cilt ve ağız içi,ciğerler vb.'de bulunan mukoza dokusunun, kemikler ve dişlerin sağlıklı olması için gerekli. Gözlerin parlak ışıktan loş ışığa uyum sağlamasını sağlar.	Sinir sağlığı, uyanıklık, iyi hazmedebilmek, enerji üretimi, sağlıklı cilt ve gözler, kanın korunması ve hastalıklara karşı bağışıklık için gereklidir. Ayrıca, protein, yağ ve karbonhidrat metabolizmasının çalışmasına yararlar.	Hücreleri birarada tutan bir protein olan kolajen ve kemikler ve tendonlar için gereklidir. Yaraların iyileşmesini ve demirin emilimini kolaylaştırır. A, E ve birçok B vitaminlerini korur ve saklar.	Dişler ve kemikler için gerekli olan kalsiyum ve fosforun emilimini düzenler.	Donmayla bozulur. Çeşitli vitaminleri ve doymamış yağ asitlerini korur, antioksidan işlevi vardır. Dokuların yaşlanmasını engeller.
Nasıl alınmalı	Yağda çözüldüğü için bir miktar yağla alınması gerekir. Fazlasının zehirleyici etkisi vardır.	Beden B vitaminlerini depolamaz, o yüzden günlük olarak alınmaları gerekir. Suda çözülür, sıcak, hava ve hatta bazen ışık B vitaminlerini bozar.	B vitaminleri gibi suda çözülür, sıcaktan, havadan ve ışıktan bozulur ve depolanmaz.	Yağda çözülür, fazlasının zehirleyici etkisi vardır.	Yağda çözüldüğü için bir miktar yağla alınması gerekir.

Uğraşıp duruyoruz

Yılbaşından yıldım vallahi!

Birden farkına vardım ki, yılın sonu geliyor. Yani Yılbaşı, yani kutlanması gereken bir bayram daha. Allalım, niye beni böyle Turkiye gibi doğuyla batının ortasında, Muslüman külture sahip fakat batılılaşmaya maruz kalmış bir ülkede yarattın? Daha doğmadan ne günahımı gördun ki, Şeker Bayramı, Kurban Bayramı, Ramazan yetmezmiş gibi başıma bir de Yılbaşı felâketini sardın. Bizim evde oruç tutan yok, ama kocamın dindar ailesine her Ramazan bir iki defa iftar yemeği hazırlıyorum. Ancak bu Yılbaşı işi daha başka oluyor. Hadi öbürüne "Vazifemizdır," deyip katlanıyoruz. Oysa Yılbaşı'ları ben de seviyorum ve tadını çıkartmak istiyorum. Yeni bir yıla gireceğiz, yeni umutlar, herkesin birşeyler olmasını beklediği 2000 yılına biraz daha yaklaşacağız. Hani yeni kararlar falan. Onları da boş verin, eğlenmek için bir vesile işte. Fakat her yılbaşı burnumdan geliyor. Hele geçen yılı hatırlamak bile zoruma gidiyor.

Bir arkadaş grubumuz var, her yılbaşı birisinin evinde toplanıp eğleniyoruz. Yemekler ortak yapılıyor. Bunun anlamı biz kadınların yılbaşlarında yapılması nedense adet olmuş hindi dolması, kısır, rus salatası, piyaz gibi yemekleri aramızda paylaşıp pişirmemiz tabii. Geçen yıl şanssızdım, bana hindi düştü. Son günlerde pahalanır diye on gün önceden hindiyi aldım, ancak buzluğa sığmadı. Aklıma bizim bakkalın dolabı geldi, Ahmet Efendi azıcık surat ettiyse de hindiyi dolaba koymayı kabul etti. Bu arada ailecek ne giyeceğiz meselesi gundeme geldi. Ebru'nun geçen yıl kayınbiraderimin düğununde giydiği beyaz elbiseyi çıkarttım. Bedeni tam geliyordu ama eteği iyice kısalmıştı. Evde kalın bir dantel olacaktı, onu eteğine eklemeyi akıl ettim. Sıra geldi Rasim'e, böyle durumlarda giydiği tütün rengi bir takım elbisesi vardır, baktım temizmiş. İçine giyecek gömleği yoktu. Bir gün iş çıkışı ucuzluktan kahverengi beyaz çizgili bir gömlek aldım. Tarçın rengi bir de kravatı var. Onu da bövlece giydirdik. Kendime de özendim açıkçası, şöyle süslenip püsleneceğimiz yılbaşından başka gun var mı? Annemin eski tafta eteğini bozup kendime diktim, üstüne de bordo kadife badimi giymeyi planladım. Denedim, bir dizi de inci takınca gerçekten çok şık oldum.

Yılbaşından iki gün önce kıyafetlerimiz tamamlanmıştı. O gece hindiyi bakkaldan alıp haşladım, ertesi gece iç pilâvı hazırladım. Daha ucuz olur diye iki ay önceden aldığım hediyeleri gözden geçirdim. Yılbaşı gunü, allahtan erken çıktık işten. Yollar kalabalık, koşa koşa eve geldim. Hemen pilâvı ateşe koydum, o olurken önce Ebru'yu yıkadım, sonra kendim banyo yapıp saçımı sardım. Hindiyi fırına koydum. O sırada Rasim geldi. O banyo yaparken giyeceklerini çıkarttım. Ebru'yu giydirdim. Hindiyi fırından çıkartıp pilâvla taşınacak şekilde paketledim. Sonra kendim giyindim. Rasim her zamanki gibi onu beklettiğimden şikâyet ediyordu. Sonunda, yemeklerimizi, hediyelerimizi alıp Semra'lara vardık. En geç gelen bizdik, butun kadınlar giyinip süslenmişler, çocuklar desen öyle, erkeklerin çoğu gündelik kazak pantolonlarıyla. İş yemeğine gitseler takım elbise giyer hepsi. Kadınlar birlikte sofrayı hazırladık, o arada erkekler içmeye başlamışlardı bile. İçeride televizyonun olduğu odadan çocukların sesi geliyordu. Sırayla gidip çocukları yatıştırmaya çalışıyorduk. Sonunda hep birlikte sofraya oturduk ama benim gözüm Rasim'de: içkiye hiç dayanıklı değildir. Aç karnına da başladı, hadi hayırlısı diyordum. Ona sahip çıkmam gerekir diye çok az içtim. Nitekim saat on birde, daha hindi sofraya gelmeden dili dolaşıyordu. İçim daraldı, bu arada Ebru da üstüne kola dökmuş, onun üstune temizlemeye kalktım. Babalı kızlı bana karşı çalışıyorlardı adeta, ben döndüğümde Rasim kusmak üzere banyoya gitmişti. Yanına gittim, elini yüzünü yıkadım, üzerine sıçrayan kusmukları sildim. Epeyce toparlamıştı, masaya dönduk. Biz oturduktan on dakika sonra Nejat banyonun yolunu tuttu: aynı sebeple tabu. Saat on ikide, herkes öpuşurken, kusan koca sayısı dört, ağlayan çocuk sayısı ise altıyı bulmuştu. Rasim'in ise yeniden dili dolaşmaya başlamıştı. Hiç adeti değildir, beni dansa kaldırdı, dansederken elindeki rakıyı üzerime doktü. Saat 01.30'da Nejat ve Alper içeride uyuyorlardı. Çocuklarda ise hiç bir uyuma belirtisi olmadığı gibi uykuları başlarına vurduğu için iyice azmışlardı. Ebru'yu, kafasına oyuncak bir tren vurmaya çalışan Mert'in elinden zor kurtardım. Mutfakta tabakların içindeki artıkları boşaltırken Semra yanıma gelip, "Hemen içeri gel," dedi. İçim daralarak salona gittim, Rasim'le, Semra'nın kocası Murat çok sert bir şekilde tartışıyorlardı; ben konuyu tam olarak anlayamadan küfürleşmeye başladılar. Ayağa kalktıklarında Semra'yla araya girip kocalarımızı tuttuk, Nejat ayılmıştı, bir taksi buldu, ayakta duramayan ama hâlâ kufur eden kocamı ve artık uykusu gelmiş olan kızımı taksiye bindirirken sofranın toplanmasına yardım edemediğim için Semra'dan özür diledim. Ertesi gün Rasim'in başı ağrıyordu, olanları ise hatırlamıyordu bile. Semra'ları aradım, Murat da aynı haldeymiş. Yılın ilk gününü Rasim'e nane limon kaynatarak geçirdim, Semra'nın halini düşünmek bile istemiyordum. Bunları niye hatırladım biliyor musunuz, bu yılbaşı bizde toplanacağız da.

Melek Güneş

"Hayatımızı

Hüda, Turan, Mahir "Çağrı" grubu adıyla anılan bir eşcinsel grup içinde çalışıyorlar. Şimdilik bir bülten çıkarmışlar, Türkiye'nin her yerinden eşcinsellerle yazışıyorlar ve bir dergi hazırlığı içindeler. Eşcinsellik, kadın erkek ilişkisine dayanan aile kurumunu sabote ediyor doğal olarak; toplumda gelenekler ve görenekler yüzünden yadırganıyor. Biz kadınlar içinse baskı ve sömürüye maruz kaldığımız bu esas kurumu sarsanlarla dayanışma içinde olmak doğal.

Hüda Cengiz, 23 yaşında, mimar. Trabzon'dan sekiz ay önce İstanbul'a gelmiş. Eşcinsel doğduğunu söylüyor. Ama bunu başkalarıyla paylaşması uzun yıllar almış. "On sekiz yaşına kadar hiç kimse bilmiyordu. Lise yıllarında erkeklerle kızlar çıkar, eşcinseller ortada kalır. Taşrada eşcinselseniz ya feminen davranarak açık edersiniz, ya da kendinizi okumaya, derslere, edebiyata verirsiniz. Böylece okul içinde bir yeriniz olur, sevgilinizden söz edilmediği için derslerinizden söz edilir. Ders çalışmanın bana bir yararı oldu, universiteyi kazandım" diyor. Huda'nın üniversite yılları çok iyi geçmiş, çünkü bir sevgilisi olmuş. Gerçi herkes onları iki yakın arkadaş biliyormuş ama onlar her gece beyaz gul hediye edilen, denize karşı şarap içilen hoş bir aşk yaşamışlar, tam altı yıl. Önce Hüda'nın anne ve babası öğrenmiş ve tepki göstermiş. Sonra Hüda'nın mektuplarını ve günlüğünü okuyan bir kız arkadaşı birilerine söyleyince bütün Trabzon duymuş. "Olay duyulunca ilkokul arkadaşlarım bile aramaya başladılar, benimle birlikte ol diye, zaten arkadaşımın tayini çıkmıştı, Trabzon'dan ayrılmıştı, ben de ayrıldım."

Mahir Ersoy Küftuoğlu, 23 yaşında, metin yazarlığı yapıyor. Biseksüelliğini nasıl farkettiğini hatırlamıyor. "Ben on dokuz yaşıma kadar cinsel anlamda tanımlamadım kendimi. Daha çok yaşayarak algılamaya çalıştım. Tam tanımımı da aslında oturtamamıştım, çünkü ben kadınlardan da hoşlanıyordum. Zaten böyle bir şeyi sorgulama ihtiyacını hissetmedim ve sonuçta yaşamayı tercih ettim. On dokuz yaşımdan sonra da bire bir artık kendimi ifade eden bir hale geldim. İlk zamanlar yakın insanlara söyledim ama çok kısa bir süre sonra açıkça söyledim. Ve şimdi geriye dönüp baktığımda şunun farkına varıyorum, eğer kendinizden çok eminseniz, çok netseniz, kendinizle çok barışıksanız çok acaip tepkilerle karşılaşmıyorsunuz. Çunkü, insanlar böyle net kabullere alışık değiller. Ben biseksüelliğimi açıkça ifade ettim ve böyle yaşadım", diyor. Ancak bunda çok fazla tepkiyle karşılaşmayacağı bir ortamda olmasının etkisi olduğunu biliyor. "Ama mesela sıradan bir lokantada garsonluk yapmak, banka memurluğu, bir şirkette muhasebeci olmak... Bunları yapmaya kalktığınız zaman tabii ki problem olabilir... O an ya da bir süre için olmasa da, daha sonra problem olmaya başlıyor. Adam, 'Tamam

cinsel kimliğimiz belirliyor”

iş sahibi olarak senin cinsel kimliğin beni ilgilendirmiyor, burada yaptığın iş ilgilendiriyor ama bağlı bulunduğum diğer şirketler ya da buraya gelen müşteriler garipsiyorlar' gibi şeyler söylüyor. Genelde benim uğraştığım iş alanları zaten bunu kaldıracak alanlardı. Biraz de o nedenle problem yaşamadım.”

Turan Eyüboğlu ise tam tersine eşcinsel olmakla problemin başladığım düşünüyor. Turan 21 yaşında, radyo ve sinemayla ilgileniyor. Çocukluğunda iki tecavüz yaşamış. “On iki yaşımdaki amcanım oğluydu. Son yaşadığım olayda hiç tanımadığım biriydi. Ruhsal ve fiziksel olarak çok yaralandığım bir şeydi. İlkokulda kız diye alay ediyorlardı benimle. O zamanlar içe kapalı yaşıyordum. On altı yaşında eşcinsel olduğumu kabul ettim. Dış dünyaya açılmaya başladım. Dış dünyaya açılınca insanları tanıyorsunuz, isteklerinizi, taleplerinizi belirliyorsunuz. Ailemle bir problem yaşamadım, on altı yaşımda doktora gitmiştim, ikinci gidişimde ailemi de çağırdığı için birlikte gittik ve öğrendiler. Önce üzüldüler ama hiç tepki göstermediler. Fakat şimdi şimdi anlıyorum ki, benim tercihlerimi, gündelik yaşamımı, beraber olduğum kişileri hep cinsel kimliğim belirliyor. Benim babam kasaptı, kasap olabilirdim, bütün çevrem küçük sanayi ile uğraşıyor, onunla uğraşabilirdim. Şu anda yaptığım işten hoşlanıyorum ama ticaretle de uğraşabilirdim. Karar verirken başlangıç noktası, rahat yaşayabileceğim bir ortam. Ama cinsel baskı, toplumun baskısı benim tercihlerimi bir noktaya kadar belirlemiş. Evet çok somut bir baskı yaşamadım ama her zaman cinsel kimliğim ön planda. Mahallenin bakkalı bana laf atmıyor ama ben Moda'da oturuyorum, Beyoğlu'nda yaşıyorum. Beyoğlu'nu baz almak istemiyorum, başka bir yerdeyseniz, sevgilinizle evde yaşamanızdan problem çıkabilir. Hakkında hiç değilse dedikodu çıkar, bakkal konuşur, kapıcı konuşur. İki gün önce bir arkadaşımla konuştum. Otuz beş yaşlarında, yaklaşık on yıldır bir sevgilisi var, birlikte yaşıyorlar, işleri de ortak. Ama çevresi ve arkadaşları bilmiyorlar, iki arkadaş sanıyorlar. O gün bir yerden geliyordu, canı sıkkındı. Bir yere gitmişler, arkadaşları buna bir kız göstermişler. 'Bu iki ayda bir böyle olur, arkadaşlarımız bir onu, bir beni davet ederler ve kız arkadaşla tanıştırmak isterler.' Bu çok zor bir şey. Evet işleri iyi, paraları var, birlikte yaşıyorlar ama bunları duyunca insanın içi eziliyor. Bir de düşünün ya Bayrampaşa'da oturan bir eşcinsel neler yaşıyor?”

Bayrampaşa sorusu rastlantı değil, yanımızda Bayrampaşa'da oturan bir eşcinsel de var. İ. 22 yaşında, öğrenci. Çağrı grubuyla üç ay önce bağlantı kurmuş, şimdi sık sık onlarla birlikte oluyor, toplantılara katılıyor. “Ben çok zorluk yaşıyorum, hâlâ bulunduğum topluma açıklamadım. Açıkladığım zaman toplum dışına düşmek, ailemden kopmak istemiyorum. Eşcinsellikten söz açılınca çok kötü konuşuyorlar, önceden ne diyebileceklerim kestirebiliyorum. Çevrem duyar, öğrenir diye hiçbir şey yaşayamıyorum. Beynimde düşündüklerimi hayata geçirmek isterdim. Birini beğeniyorum, o heyecanı duyuyorum ama duyulur diye belli edemiyorum.”

İ. pek çok eşcinsel gibi ilk cinsel ilişkilerinde çok fazla pişmanlık ve suçluluk yaşamış. Şimdi Çağrı grubuyla tanışınca farklı düşünmeye başlamış.

Turan, eşcinsel olmanın her şeyi belirlediği gibi, davranışları ve tercihleri de belirlediğine inanıyor. “Çok geniş perspektiften bakınca, feminen olmak, kadınsı olmak da özgür bir seçim değil. Evet estetik tercihler var ama estetik tercihleri müdahaleler, dayatmalar belirleyince, ya da ilgi çekmek, ilgi odağı olma duygusu belirleyince bu özgür bir seçim olmaktan çıkıyor” diyor. “Zaten bir çok şey bizim özgür seçimimiz değil. Biz aslında bir gettoda yaşıyoruz. Eşcinsellerin nispeten rahat yaşayabilecekleri, partner bulacakları bir gettoda, Beyoğlu'nda yaşıyoruz. Ben eşcinsellerin bu bir yere tıkılmış halinden hoşlanmıyorum. Birebir hayatın içinde olmak istiyorum. Ben bir kafede, bir cadde boyunda partner bulmamalıyım.”

Söz sevgili ya da partnere gelince söylenecek çok söz var. Bu sırada söze bir başka eşcinsel giriyor. Baki 25 yaşında, gazeteci. “Ben kişisel olarak gay barda, gay parkta, gay sinemada partner bulacağıma, heteroseksist mekanlarda bulmayı tercih ediyorum. O kadar dejenere ki. Oralara jigoluluk yapmak isteyen erkekler geliyor ve bunlarla da genellikle tek gecelik, bir kaç saatlik ilişkiler yaşanıyor. En yoğun eşcinsel aşklar çirkefliğin bulaşmadığı yerlerde yaşanır”, diyor.

Hüda da buna katılıyor. “Ama Pendik'te, Ümraniye'de oturan ne yapsın? Kendi oturduğu yerde gizli, saklı yaşıyor. Ayda bir Beyoğlu'na gelince böyle ilişkilere razı oluyor. Zaten Türkiye'de yatacak erkek bulmak zor değil. Bir eşcinselle yatacak erkek çok. Onlar kadınları da, eşcinselleri de boşalım aracı olarak görüyorlar.” İş aşka gelince çeşitli sorunlar yaşanıyor elbette. Baki en son yaşadığı aşkı örnek gösteriyor. “Sevgilim otuz üç yaşında, tipik bir maşist, tekvando antrönörü. Bir iş nedeniyle bir araya geldik, ilk görüşte aşık oldum, onu gördüm vuruldum, hayatımda yıldırım aşkım bu adamla yaşadım. Bir hafta sonra ilgimi farketti. Aldığı eğitim benim konumumdaki bir insam çok yüceltiyordu. Ömür boyunca ezilmiş, taşra kültürüyle yetişmiş, hayatı boyunca dar alanda yaşamak zorunda bırakılmış bir adamdı. İlk ilgi göstermesinin nedeni, benim konumumdu. Ama ateşle oynadı, o da vuruldu. Fakat biseksüelliğe dönüşümü bir yılı buldu. O bir yıl içinde çok voğun depresyon, çelişki yaşadık. Saatleri bulan telefon görüşmeleri, sarhoş olup şiirler okumalar, şarkı tutmalar filan, bir yıl sonra nihayet cinselliği yaşamaya başladık. Çok gerildik fakat vaz geçemedik. Şu anda bir çok şeyi aştı, benim çabalarım vardı, sürekli alttan alan ben oldum. O kadar hetero, o kadar klasikti ki, kafasımda cinsellik ve aşk adına erkek hiç olmamış. Bir erkeğe aşık olmayı asla gururuna yediremedi. Şartlandığı kodlarla beni kadın, kendim erkek gördü. İkimiz de acı çektik, duygusal bir deprem yaşadık.”

Çağrı grubunun anlattıkları çok ilginç. Eşcinsel olduğu halde küçük yaşta evlenenler, ömür boyu sevemeyecekleri biriyle yaşayanlar, iş bulamayanlar, buldukları işlerde çok yoğun taciz yaşayanlar, ailesinden kopmak zorunda kalanlar, dışlananlar, seçtikleri hayatı yaşayamayanlar, yaşlanınca yalnız kalacağım korkusu duyanlar...

Ya da en fazla bir gettoda yaşayanlar...

Ve sonuç; mutsuzluklar, psikolojik sorunlar.

Hüda, “Belki bütün insanların psikolojik sorunları vardır, ama eşcinsellerde daha fazla açığa çıkıyor. Çünkü cinsel kimliğinizi açık edemiyorsunuz. Yirmi yıl, belki daha fazla içinize attığınız duygularınız bir gün açık verecektir.” Mahir de buna katılıyor, “niye psikolojik sorunlar yaşamıyor, çünkü hayatınız boyunca kalkanlarla dolaşıyorsunuz.” Turan da “Cinsel kimliğiniz bütün hayatınızı belirliyor, en kötüsü de bu” diyor.

İşte Çağrı grubunun (diğer başka eşcinsel grupların da) önemi burada. Deneyimler paylaşılıyor, sorunlar ve çözümleri tartışılıyor. Yaşanan zorluklarla başetme yolları aranıyor.

Türkiye'de eşcinsellikten politik ve toplumsal olarak söz edilmesinin tarihi çok eski değil, on yıllık bir gelişme. Bu kısa sürede bile çok şeyin değiştiğini, eşcinsellerin kendilerini, yaşadıklarını daha özgürce ifade edebilmenin yollarını bulduklarını gözlemliyebiliyoruz.

Önlerinde uzun bir yol var ama değiştirebildikleri şeyler, değiştirebilecekleriyle ilgili bize de umut ve cesaret veriyor.

Çağrı grubuna Manisa'dan, Konya'dan, Bitlis'ten, türkiye'nin her yerinden mektuplar geliyor. İstanbul'un her semtinden gelip bağlantı kuranlar oluyor. Her pazar saat 20.30'da toplantıları var.

Filiz Koçali

Çağrı grubuyla bağlantı kurmak isteyenler (0212) 251 89 25'den 42'yi arayabilirler.
Adres: Adonis, Lamartin Caddesi, No.23/1, (Mc Donalds'ın karşı sokağı) Taksim.

ESKİ YUGOSLAVYA

Savaşın ayıramadığı kadınlar

Yugoslavya nın dağılması ve savaşla birlikte, kadın grupları daha çok savaş ve politik değişimin getirdiği iç sorunlara yönelmek zorunda kaldılar.

Eski Yugoslavya'da kadınların mücadelesinin tarihi eskilere uzanıyor. Sosyalizm döneminde Yugoslavya'da feminist düşünce ve eylem tüm Avrupa içinde özel bir konuma sahipti. Bu konum, kısmen İkinci Dünya Savaşı sırasında faşistlerin yenilgiye uğratılmasında kadınların oynadıkları kritik rolden kaynaklanıyordu. Komünisler kadınları seferber edebilmek için, onları yeni hak ve özgürlük olasılıkları konusunda eğitmenin önemini kavramışlardı: savaş sonrasında, eğitim, evlilik ve boşanma, kürtaj, mesleki eğitim vb. konularda kadınlar lehine politikalar uyguladılar. Ama zaman içinde, yönetimdekiler, örgütlü kadınların parti liderliğine meydan okuma olasılığından ürkmeye başladılar. 1950'lerde, kadınlar demokratik bir biçimde karar alıyor. müthiş bir inisvatif sergiliyor ve kendileriyle ilgili işlerin yönlendirilmesinde son derece etkin görünüyorlardı. Sonuç, yönetimdekilerin kadın hareketini zayıflatma ve massetme girişimleri oldu. Bir yandan kadınlara. oy hakkı. eşitlik, sosyal güvenlik, bol annelik ödenekleri ve pozitif ayrımcılık gibi ek haklar tanırken, öte yandan kadınların en büyük örgütü olan Anti-Faşist Kadın Cephesi'ni kapattılar. Ama kadınlar küçük adımlarla, küçük gruplar oluşturarak örgütlenmeyi sürdürdüler. 70'lerin başındaki küçük örgütlenme ve tartışmalar, 1978'de Belgrad'da ilk büyük feminist toplantıyla sonuçlandı. 1979'da, Zagrep'te, ilk legal kadın grubu olan Kadın ve Toplum kuruldu ve kamuya yönelik legal feminist faaliyet başlatılmış oldu. Bu, feminizmin düşünsel silahlanma dönemiydi. Kadın kütüphaneleri. bilinç yükseltme grupları, eğitim grupları oluşturuldu ve on yıllık bir kolektif öğrenme ve tartışma dönemi yaşandı.

Eski Yugoslavya'da feminizmin ikinci dalgası, "hareket" sıfatını hakedecek bir eylemlilikle ortaya çıktı. Çeşitli yerlerde, özgül faaliyetler için bir araya gelen küçük ama etkili kadın grupları oluştu. Örneğin 1988'de Zagrep'te oluşturulan SOS telefon hattını. şiddet kurbanı beş bin kadın aradı. Bu hattın benzerleri Belgrad ve Ljubbljana'da da kuruldu. Bu küçük gruplar kamuoyunu ve medyayı etkilemeyi başardılar. Yasalarda bazı değişiklikler elde ettiler.

Yugoslavya'nın dağılması ve savaş, ortaya çıkan her cumhuriyette çok farklı güçlüklere neden olarak durumu değiştirdi. Kadın grupları daha çok savaşın ve politik değişimin getirdiği iç sorunlara yönelmek zorunda kaldılar. Feminist platformun ortak gündemi. militarizm, savaş ve milliyetçilik karşıtı mücadelelerle belirlendi.

Hırvatistan'da, feminist dayanışma milliyetçi vatanseverliğe karşı bir tehdit olarak görüldü. Tanınmış bazı femmistler medya tarafından "cadı olarak ilan edildiler: özel yaşamlarına ait ayrıntılar sergilendi (örneğin kocalarının ya da ailelerinin etnik kökeni gibi) ve herkes onlara saldırabilsin diye telefon numaraları yayınlandı. Bu arada kadın haklarında bir erozyon başladı. Bosna'da da barışçılık ve feminizm milliyetçiliğin sonuçlarıyla yüzleşmek zorunda kaldı. Geleneksel İslami tutumlara destek canlandı. Ama Saraybosna'da aktif olan bir çok kadın örgütü bu modeli reddetmeye devam ediyor.

Kadınların, barış hareketinin suskunluğunu ilk kez yırtıp savaşa karşı tavır almaları Slovenya'da gerçekleşti. Slovenya'nın bir çok kasabasında "Siyahlı Kadınlar" ve Ljubbljana'da "Suskunluk Öldürüyor, Barış İçin Konuşalım" grupları savaş karşıtı eylemlere giriştiler.

Savaş Sırbistan'da feminizmin gerçek bir patlama yaşamasına neden oldu. Sırp feministler diğer cumhuriyetlerdeki kadınlarla bağlarını kesmeyi reddederek Sırp milliyetçiliğine meydan okudular. Savaşmayı reddeden gençleri sakladılar. Hissedilir bir ağırlıkla parlamentoya girerek artan militarizmin ev içindeki hayata etkileriyle mücadele ettiler, ev içi şiddetin cezalandırılmasını talep ettiler.

Bütün cumhuriyetlerden kadınlar her türlü engele rağmen bir araya gelmeyi sürdürüyorlar. Savaşın başlangıcında, kadın gruplarının temsilcileri Yugoslavya dışında bir araya geliyorlardı. Bu yıl iki kez, Hırvatistan'da ve Makedonya'da buluştular. Katılanlara gore, bu toplantılar genellikle göz yaşlarıyla başlıyor, derin tartışmalardan, kahkaha ve müziğe sıçrıyor.

Eski Yugoslavya'da feminizmin baş düşmanı milliyetçi devlet ideolojisi. Bu arada kiliseler toplumu geleneksel değerlere döndürmeye çalışarak bu ideolojiyi güçlendiriyorlar. Kilise ve devlet elele, ulusun geleceğinin kadınların çocuk, özellikle de savaşa gidecek erkek çocuk doğurmalarını gerektirdiğini öne sürerek, kürtaj aleyhine saldırılarda bulunuyorlar. İslamcı önderler de bu görüşleri kadınlar arasında yaymak konusunda devlet ve Kilise'yle benzeşiyor.

***Warreport*, Eylül 1995, no.36 (Svetlana Slapsak. Djurdja Knezevic ve İndira Krajosevic'in yazılarından derlendi.)**

KOSTA RİKA

Karısıyla kızını kafese kapattı

Ligia ile küçük kızı dört yıldır güneş yüzü görmemişlerdi. Ligia'nın kocası ve kızının babası olan adam, dört yıl önce onları bir kafese kapatmıştı. Kısa bir süre önce, komşulardan birinin haber vermesi üzerine hükümete bağlı bir birim olan Kadın Delegasyonu tarafından kurtarıldılar. Delegasyonun müdürü olan Zayra Salazar, kafesten çıkarıldıklarında, Ligia'nın saçının beline gelmiş olduğunu, artık dört yaşında olan kızının ise kötü beslenme ve kansızlığın bütün belirtilerini taşıdığını söylüyor. Ligia kocasının kendisini, sokağa çıkıp başka erkeklere bakmasın diye kafese kapattığını anlatmış.

Kosta Rika'da aile içi şiddet artık konuşulmaya başlıyor. İki ay önce hükümet tarafından başlatılan bir kampanyanın da etkisiyle, aile içi şiddet konusundaki başvurular giderek artıyor. Şimdilerde kadın Delegasyonu ve hükümet dışı kuruluşlar, 20-30 yıl boyunca kocaları tarafından şiddete maruz bırakılmış olan kadınların başvurularına yanıt vermekle uğraşıyorlar. **IPS**

Taliban'ın zaferi kadınları vuruyor

"Kitab-ı Mukaddes'in ve peygamberin buyrukları doğrultusunda İslami bir hükümet kurmak istiyoruz. Kitap kadınlarla erkeklerin işte de, okulda da bir araya gelmemelerini emreder. Eğer okumak istiyorlarsa, evlerinde, kocalarının gözetiminde okuyabilirler." Herat da dışişlerinden sorumlu Seyid Abdül Melik'in bu açıklaması, Afganistan'da kadınları neyin beklediğini ortaya kovuyor.

1992 Nisan ayında eski SSCB'ye bağlı Afgan hükümetinin düşüşüyle birlikte, İslamcı direnişçiler cephesindeki iktidar mücadelesi de kızıştı. Afganistan'ın güney bölgesinin merkezi Herat, direniş sırasında çok popüler olan dinci bir liderin, İsmail Han'ın denetimine geçti. Başkan Burhaneddin Rabbani yanlısı olan İsmail Han'ın üç yıllık iktidarının, bu yılın Eylül ayında, radikal İslamcı bir hareket olan Taliban tarafından sona erdirilmesiyle birlikte, Herat'da daha da sıkı bir İslami rejim uygulamasına geçilmiş oldu. Bir yıl içinde ülkenin üçte birini ele geçiren Taliban'ın ilk hedefi, zaten daha önce çarşafa sokulmuş olan kadınlar oldu. 5 Eylül'den bu yana, artık kadınların ev dışında çalışmaları yasak. Bunun tek istisnası, hâlâ süren çatışmalar öyle gerektirdiği için, doktorlar ve hemşireler. Aynı tarihten beri, okullar da kız öğrencilere kapalı.

IPS

FILIPINLER

Göçmen işçiler mi, ev içi köleleri mi?

Filipinli Sarah Balabagan'ın kendisine tecavüz eden patronunu öldürmesiyle başlayan olaylarla birlikte, dikkatler Asya ülkelerinden Arap Emirlikleri'ne ev işçisi olarak çalışmaya giden göçmen işçilere çevrildi. Merkezi Londra'da bulunan Uluslararası Kölelik Karşıtı örgütün üyesi olan Mark Covey, "Adı göçmen işçilik, ama aslında ev içi köleliği bu" diyor. Mesleğin tanımı belirsiz olduğu gibi, genellikle çalışma koşulları da ürkütücü. Üstelik işverenler ev işçisi kadınların pasaportlarına ve kimliklerine el koyarak kaçmalarını da engelleyebiliyorlar.

Ev işçilerinin istihdamında aracılık eden bir Bahreyn şirketinin kaleme aldığı bir iş sözleşmesinde, istihdam edilen kişinin, "Kendisine verilen hiçbir görevi reddetmeyeceği ve başkalarını kışkırtacak hiçbir şey yapmayacağı, aksi takdirde disiplin cezasına baş vurulacağı" maddesi yer alıyor. Bir başka maddede ise, "Kadın ev işçileri aile hane halkının bir mensubu olarak görülecekleri için görev saatlerinin belirlenemeyeceği", belirtiliyor.

Balabagan, Filipinler dışında çalışan 4.2 milyon Filipinli'den ve Orta Doğu ve Basra Körfezi ülkelerinde çalışan 1.2 milyon Asyalı kadın ev işçisinden sadece birisi. Endonezya'da 1993'te kişi başına gelirin yüzde 50 oranında artmasından sonra Endonezyalı kadın göçmen işçi sayısında bir düşüş beklenebilir. Ancak Filipinler'de henüz böyle bir gelişme yok. Tersine bu ülkede kişi başına gelirin 1983-1993 arasında 879 dolardan 791 dolara düştüğü belirtiliyor.

Ayrıca, bu ülkelerin kişi başına gelirleri yükselse bile, bu ancak sorunun başka yere taşınması anlamına gelir: 1993'teki rakamlara göre, Bengladeş'te kişi başına ortalama gelir 200 dolar, Hindistan'da ise 282 dolar.

Göçmen işçiler kendi ülkelerinden çok uzaklara gitmeseler de şiddet, kötü çalışma koşulları ve cinsel istismar sorunu çözümlenmiyor. Geçtiğimiz Mart ayında Singapur'da, yine bir Filipinli ev işçisi kadın, sürekli dayağa maruz kaldıktan sonra patronunu öldürdüğü için idam edilmişti.

IPS

Perihan Mağden otuz beş yaşında. Türkçe şiir yazan birkaç kadından biri. Şiirlerinin toplandığı *Mutfak Kuzuları* adlı kitabı Kabalcı Yayınevi'nden basıldı. Perihan'ın ayrıca, *Haberci Çocuk Cinayetleri* ve *Refukaiçi* adlı iki romanı var. Su aralar henüz iki yaşında bile olmayan kızı Melek'i büyüten Perihan Mağden'le hayat ve edebiyat serüveni üzerine konuştuk.

- Sen yazmaya ilk şiirle başladın değil mi?

Evet, 1977-78'de *Felsefe Dergisi*'nde, *Oluşum*'da şiirlerim yayınlanmaya başladı. Çok gençtim o zamanlar. Annemin bir şair çevresi vardı, Cemal Süreya'lar falan. Yazdığım şiirleri, bana çok tuhaf gelen, cinsiyetimle de değil, cinselliğimle ilgili, cinsel tercihlerimle ilgili bir okumaya tâbi tuttular. Meselâ, bu kız bakire mi filan diye konuşuldu. Ve ben toptan ikrah ettim o güruhtan, o çevreden ve bu şiir durumundan da. Bir küskünlük dönemine girdim. Çok saçma bir şey belki ama o yaşta çok narin oluyor insan, kendin hakkında da, şiirin hakkında da böyle konuşulsun istemiyorsun. Ayrıca o donemde komünisttim ve insan çok tutucu oluyor o zaman. İnsan öyle bir şiir yazar, ne bileyim kadın Küçük İskender olur ve bunu karşılar ve hoşuna bile gider. Yazdığım öyle bir şiir de değil. Sonra üniversite bitti ve ben gerçek bir bunalıma girdim, çünkü ya master yapacağım ya da iş hayatına atılıp, reklamcı, turizmci, yani yabancı dil bilip o okulu bitirenler ne oluyorsa o olacağım. Resmen yataklara düştüm. Korkunç kalın kitaplar okuyarak, *Rüzgâr Gibi Geçti* falan, iki üç ayı yatakta geçirdim. Annem bir yıl önce altı aylığına Hindistan'a gitmişti, ondan da ilham aldım. Hani Sultanahmet'te Pudding Shop var ya, oradaki ilânlardan bir İngiliz kız buldum. Bir Alman otobüsüyle yollara düştük iki kız, yirmi üç yaşındayım. Başımıza türlü şeyler geliyor ama Hindistan ilginç bir ülke. Ben yine seyahat yapacak olsam Müslüman bir ülkeyi gezmem bir kadın olarak. Çünkü Müslüman ülkelerde çok tacizkâr bir tutum var. Pakistan'dan çıkıp Hindu bir ülkeye girdiğinde ayrı şekilde nefes almaya başlıyorsun. Sonra o kızla yollarımız ayrıldı, bir süre yalnız gezdim, sonra otobüste tanıştığım bir Alman çocukla buluştuk. Sonra yine yalnız gezdim biraz. Sonra yurda döndüm. Sonra tekar o Alman çocukla bir yıl daha dolaştım. Ardından döndüm. Biraz reklamcılık yaptım. Sonra Japonya'ya, Çin'e gittim. Çin'i aynı şekilde ağır seyyahlık ederek gezdim. Ama Japonya'da çalıştım.

- Ne iş yaptın?

Konsomatrislik yaptım.

- Japonya'da konsomatrislik mi var?

Hostes deniyor. Japon işadamlarının gittikleri klüpler var, hesapları şirketler ödüyor. Bir çeşit flörtöz biçimde İngilizce öğretiyorsun, hoş ve de boş konuşuyorsun. İşte meselâ rujun olacak, takıların olacak. Hani Türkiye'de Ancinsan diye bilinir ya, o Gancinsan aslında, yani Gâvurevi. Orada kalıyordum, bütün erkekler İngilizce hocası, bütün kadınlar hostes. Ve iş icabı içmişsin, yoksa o iş çekilir gibi değil. Eve dönüyorsun evde parti ortamı, sabah-

"Benim yazdıklarımı yazan bir kadına edebiyat dünyasında yer yok

lara kadar içiyorsun. İş saatine kadar uyuyorsun ertesi gün. Sonra yine iş. Altı yedi ay bir parti hayatı yaşadım, çok eğlendim. Para biriktirdim. Türkiye'ye yarı alkolik döndüm. Sonra o paramla Amerika'ya gittim, döndüm, ev döşedim, yerleşik hayata geçtim. Ama bu da çok sancılı oldu. Meselâ ev kuran her Türk kadını gibi Arçelik'ten taksitle çamaşır makinası ve buzdolabı aldım. Ama rüyamda o buzdolabı boynuma asılıp beni denizin dibine çekiyordu falan. Ama şimdi öyle bir yerleştim ki, Kadıköy'e bile geçemiyorum. (Bir kahkaha atıyor.) Yerleşik hayatın da bokunu çıkardım yani.

- Şiire ne zaman yeniden başladın?

Üniversiteden sonra iki yıl hiç şiir vazmadım.Yolculuk insana yaratıcılık verir sanılmasın. İnsam boş kafa ve neşeli yapan birşey. Çok kitap okuyordum ama yaza yaza üç satırlık şiir yazmışım. İki yıl boyunca iki şiir yazdım. Sonra yerleşik hayata geçince, şiir mutfak kazası gibi başıma geliyor arada bir. Oturup öyle "Ah şimdi şiir yazmalıyım, şiir kitabım bilmem ne..." falan diye takılmıyorum da artık parmaklarımın ucundan damlarsa yazıyorum. Onun için de hakikaten samimiyet buhranıyla yazılıyor şiirlerim. En samimi şeylerim diyebilirim. Benim hatıra defterim gibi bir şey. Bire bir bana dair. Romanda akıl giriyor, kabızlık giriyor, masanın başındasın, ciddisin, ciddi ohnak durumundasın. Ya da ben ciddiye alıyorum bu işi. Virgül mü noktalı virgül mü diye yarın gün düşündüğüm oldu. Belki belli olmuyordur.

- Belli oluyor, olmaz mı? Çok düşünülerek kurulduğu çok belli. Okuduğumda gurur duymuştum. Çünkü bir kadın var ve has edebiyat yazmaya çalışıyor. Belki daha derinde böyle bir şey vardır ama kendi kendisiyle, çevresindekilerle hesaplaşmak için yazmıyor. Nasıl karşılandı yazdıkların?

Karşılanmadı, yok sayıldı. Meselâ *Cumhuriyet Kitap Eki*'nde hakkımda bir yazı çıkmayan tek kitap *Refakatçi*'dir. Kitaplarımdan hiç bahsedilmiyor, satılmıyor kitaplarım. Yeraltı bir çevre okuyor, tanıyor. Ama ben onları tanımıyorum. Bir de konumlanmak lâzım. Meselâ bir eleştirmen beni, "saygın, Türk kadın yazarı" falan diye konumlasa, takır takır gerisi gelir. Bir de galiba benim edebiyatıma, bahsettiğim şeylere de yer yok Türkiye'de. Meselâ, sosyal içerikli değil, İtalya'nın best seller'ı vardır, *Pantolon Giymek İstiyorum*, ben de meselâ Bıyığım Olsaydı Neler Yapmazdım diye bir kitap yazsam satış rekorları kırardım. Benim yaptığım edebiyatı yapan bir kadının edebiyat dünyasında yeri yok. Kadın yazardan çok kesin, belli beklentiler var ve ben onları karşılayamıyorum. Ben, "Elinde teyple dolaşan insanlar" diyorum. Bir kadın yazardan bunu bekliyorlar, bir sırrım verecek. Alt gelir grubundan olursa daha iyi, bir de antropolojik değeri olursa dünyaya açılma şansı çok çok yüksek. Böylesine çirkin bir beklenti var. Bir de ben o üniversitedeki komünistlik yıllarından sonra hiç bir yere ait olmadım. Seyahatler, şunlar bunlar, hep tek başıma yaşıyorum, kimseyle görüşmüyorum. Bir kabileye ait değilim. Böyle bir gruba aitsen, onların dedikodusunu, sorunlarını yazıyorsan yine elinde teyple geziyorsan yani, o da çok beğeniliyor. Benim yaptığımsa çok daha anatomik birşey, insan psikolojisini deşiyorum, insanlar bununla uğraşmak istemiyorlar. İsimlerin olmaması, tanıdık yerlerin olmaması, meselâ Ceyda. Ceyhun isimlerinin olmaması itici kılıyor kitaplarımı. Ama bunu acıklı bir biçimde söylemiyorum, ben böyle bir okurdan memnunum. Kendim için bir düello olmayacak bir şey istemiyorum.

- Böyle akıllı, yaratıcı, en önemlisi zeki bir kadın kimliğiyle yaşamak, erkeklerle ilişki kurmak nasıl bir şey?

Erkeklerin zekâları, yazdıkları parladıkça, kısmetleri açılıyor. Bir kadının ise, yazmasına gerek yok, evde bile otursa zekâsı, hatta kendisi parladıkça kısmetin de ötesinde ona giden yollar kapanıyor. Erkek meclisine de, erkek kalplerine de bir çeşit Çağırılmayan Yakup oluyorsun. Meselâ ben zekâm, Pinokyo'nun burnu gibi uzayan, bu çirkin ve arzu edilmeyen tahlil hastalığımla kendim için romans defterini kapanmış görüyorum. Çünkü sürekli saptıyorum ve söylüyorum...

- Ama erkekler de bunu yapıyor, yazmak biraz da bu zaten...

Evet, ayrıca çok arzu ediyor bunu kadınlar. Çok hoşlarına gidiyor, "Benimle ilgileniyor, beni tanıyor," hatta "Ah, beni benden iyi tanıyor," diyorlar. Bir de genellikle erkeklerin kadınlar hakkındaki saptamaları çok yanlış oluyor. Ve aşkın gözü o kadar kara ve bu kadınların o kadar hoşuna giden bir şey ki, o yanlış saptamalara bile kendilerini uyduruyorlar. Biz belki doğruları görüp söylediğimiz için erkeklerin sinirlerine gidiyor. Çünkü erkeklerin kendini deşifre etmek gibi bir derdi yok. Kadınlarda bitmek bilmeyen bir analiz var, hem kendilerini hem karşılarındaki erkeği sürekli tahlil ediyorlar. Onun için de böyle akıllı bir kadın, tahlilci bir kadın, bir de bunları açık açık söyleyen bir kadın, yazan, yazma potansiyeli olan bir kadın, deşifre edip bir de bunu afişe etme ihtimali olan bir kadın en arzu edilmeyen kadın tipi yani.

- *Haberci Çocuk Cinayetleri*'nde anlatıcının cinsiyeti kitabın sonuna kadar, *Refakatçi*'de ise, uzunca bir süre belli olmuyor.

Evet. Ben ilk yazmaya başladığımda bu bir tür yaralarımı iyileştirmeydi özellikle *Haberci Çocuk Cinayetleri*'nde. Şöyle birşey vardı bende, sosyal içerik olmayacak, bu ülke olmayacak, isim olmayacak, cinsiyet olmayacak. Belki mevcut Türkiye'deki edebiyata karşı bir çığlıktı. Şimdi bu kadar tepkisel olmam gerekmiyor. Şimdi yazmayı kurduğum şey, dershanede tanışan, biri Aksaray'da, biri Petrol Sitesi'nde oturan iki genç kız; iki genç kızın romam diye birşey yazmak istiyorum çıkmaz ayın son Çarşamba sında başlayabilirsem. İnsan yeni yetmeyken çok yoğundur ya, çok büyük bir aşk duyar kız arkadaşına. O aşk ve iki kişilik delilik hali ve eli artturarak şiddete varma hali, İstanbullu iki kızla ilgili böyle birşey yazmak istiyorum. Çünkü Türkiye'de genç kız olmak çok zor bir şey. Herkes kökten dinciler ne yapacak falan diye korkuyor, bence biraz kadınlardan da korksunlar. Kadınlar bir şişenin içinde ve o tirbuşon o kadar kuvvetli sıkılıyor ki, özellikle genç kızlara bakıyorum, "bunlar ne zaman patlıyacak abi" diyorum. Ne zaman bıçak çekecekler, İngiltere'de Rude Girls (Terbiyesiz Kızlar) diye birşey var ya, ne zaman öyle çeteler oluşacak, ne zaman şiddete yönelecekler. Meselâ ben çok şiddetle dolu bir insanım, çok agresif bir kadınım. Bir ara meşhurdu bu, iki kız arkadaşım daha vardı, kara liste gibi bir şeye girmiştik. Barlardan kovuluyorduk. Hiç bir partiye çağrılmıyorduk. O hayatlardayken, şimdi o hayatlarda değilim, o ayrı. En istenmeyen kadınlardık. Çete gibiydik. Ama özellikle ben, çok kavgacıyım. Ve bu bence Türkiye'de babasız yetişmekle ilgili bir şey. Annemle yarı bağımlı bir hayat sürdüm hep, annem beni kolladı, ben annemi kolladım. Onun için bir çeşit maço büyüdüm ve meselâ odipus kompleksimi anamla yaşadım. *Refakatçi* biraz da bu konudadır. Bu içimde duyduğum hıncın yansımalarının genç kızlarda olması gerektiğini düşünüyorum.

- Ama genç kızlar babasız büyümüyorlar senin gibi...

Evet, evet. Bir çeşit iğdiş ediliyorlar. Bu babalı büyüme çok çok ciddi bir şey kızlar için, çünkü babasının küçük sevgili kızı oluyor ve çok küçük bir yaşta çok cinsel bir rol benimsiyorlar. En sert gibi görünen kadınların bile içinde bir geyşa var sanki ve pıt diye çıkıyor ağzından. Bir yandan da on yılda büyük bir patlama var boşanmalarda. Şimdi sırf anneyle büyüyen, bu Kumkapı olayında gördüğümüz gibi, daha marjinal kızlar var. Bunların sayıları çoğalıyor. İstiklâl Caddesi'ndeki kızları düşün, eskiden böyle şeyler görebiliyor muydun? İşte o kızlardan bir şeyler çıkabilir. Çıkmazsa yazıklar olsun onlara.

DÜNYA İŞLERİ

Tozların tozunu aldım
köşede bir hayvan elektrik süpürgesi:
"Yamacıma gel de boğayım seni."
Başımı eğmemle ağzımdan şahrem şahrem
bulaşık süngerleri saçılıyor yerlere

Buzdolabının yan duvarı kir içinde

İçerde hep birileri uyuyor,
içerde hep birileri uyanıyor
Kurumuş çamaşırlar arsız bir göbek:
"Katla bizi, diz, yerleştir."
Sırıtarak üstüme üstüme

Buzdolabının yan duvarı kir içinde

Bıçak takımı haince emin:
"Kanın bulaşacak az sonra gövdemize,
ellerini doğrarsın habire sersem"
Makarnanın suyu taşmasın ne olur
Fırını silemeyecem

Buzdolabının yan duvarı kir içinde

Plastik şişelerde pek çok toz ve sıvı
canıma okumaya nasıl da hazır:
"Dök, ovala, bitir; yenisini getir!"
Halıdaki kırıntılar cilveli, kırıtkan:
"Hadi canım, sıkıysa yakala bizi."

Soğan, havuç, patates, kereviz, kabak ve
maydanozlar ufak ufak doğranacaklar
Bir kaşık irmik, bir kaşık pirinç, azıcık
yağ; hafif ateşte hafif hafif karıştıraraktan
Bileğimde mor güzel bir damar var.

İçimde tertemiz çamaşırlar
Üstümde sıkı bir pantolon, bir kazak
Arka balkondan tam nereye düşülür
Saçlarımı da sıkıca toplasam
beni götürürlerken oram buram açılmaz

Daha teras süpürülecek, yastıklar
kabartılacak, havlular asılacak,
çöp tenekesi yıkanacak
Bir de o camdan aşağı giderken
Ağacın dallarını hesabetmeli.

Buzdolabının yan duvarı

Kadının Özyaşamını Yazarken

Carolyn G. Heilbrun

Çeviren: Yurdanur Salman, Gülşat Aygen
Yapı Kredi Yayınları

Pazartesi Dergisi çıkmaya başladığından beri yakın çevreden en sık aldığımız eleştiri, dilimizin "kadın dili" olmadığı yönündeydi. Sanki bir kadın dili vardı da biz kullanmıyorduk! Kadınlar yazmaya başlayalı şunun şurasında kaç yüz yıl oldu ki? Kendi dilimizi oluşturmayı biz de istiyoruz, biz de farkındayız pek çok araç gibi dilin de erkeğin gücü doğrultusunda geliştiğinin. İster istemez aynı dili kullanıyoruz. Daha çok yazdıkça, düşünüp tartıştıkça oluşturacağımız kadın dilinin, kendi kültürümüzün güçlenip yerleşmesindeki önemli rolünün farkındayız. Biraz gecikerek okuduğum *Kadının Özyaşamını Yazarken* adlı kitabında Carolyn G. Heilbrun, yazar ve konu olarak kadının edebiyattaki yerini, yaşamdan kesitler, deneyimler ve alıntılarla belirlemeye çalışıyor. Heilbrun, 1988 yılında yazdığı bu edebiyat/inceleme türü kitapta, alışılmış kadın konumundan kendini sıyırarak öne çıkan, ama yine de yazarken kendini, adını gizleme gereği duyan kadınları, yaşamöyküsü yazarlarının bu kadınları anlatırken takındıkları ön yargılı tutumlarını ve atlanan önemli ayrıntıları ince ince dile getiriyor. İncelemek istediği konuyu kısaca, "Tanımlanmamış bir kadın olma yürekliliğininin nasıl edinileceği" olarak ifade ediyor. Ellerinde yalnızca erkek dili olan kadınların, kadın yaşamöyküleri yaratmada nasıl zorlandıklarını anlatıyor. Üniversitede kürsü sahibi olan C. G. Heilbrun, bir dönem yazdığı polisiye romanları Amanda Cross adıyla yayımlamasının ardındaki nedenleri de irdeleyerek bazı sonuçlara ulaşmış. Önce üniversitedeki terfilerini engelleyeceğini düşündüğünden takma ad kullanma gereksinimi duyduğunu söyleyen yazar, asıl nedenin, sonradan farkına vardığı, "Kadın yazarın, yazarken kendisine ikinci bir kişilik, ikinci bir kadın yazgısı olanağı yaratması" olduğunu söylüyor. George Sand, George Eliot gibi takma adla yazan diğer kadınların da kendisi gibi bu şekilde hareket özgürlüğü kazandıklarını belirtiyor ve ayrıca gizliliğin de harika bir çekicilik taşıdığını, gizliliğin iktidar anlamına geldiğini kanıtlıyor. Kadınları, yaşamın merkezine erkeği oturtmamaya, yeni öyküler ve yazgılar yaratmak için serüvenci olmaya, erkekler gibi arayışiçinde ve her şeyin tadını çıkararak yaşama cesareti göstermeye çağırıyor.

Füsun Özlen

Erkekler Sarışınları Sever

Profosyenel Bir Hanımın Öğretici Notları

Anita Loos

Çeviren: Fatih Özgüven
Nisan yayınları, Ekim 1995

Bir Amerikan başeseri nihayet Türkçe'ye tercüme edildi. *Erkekler Sarışınları Sever*, 1893'de California'da doğmuş olan Anita Loos'un ilk yazarlık denemesi. Gerek Harper's Bazaar'da tefrika edildiğinde, gerekse bunun hemen ardından 1925'de basıldığında müthiş ilgi görmüş ve satış rekorları kırmış, defalarca filme çekilmiş. James Joyce'un görme yeteneğini kaybetmeden önce en son bu kitabı okuduğu ve bayıldığı, Santayana'nın ise kitapla ilgili olarak, "Bir Amerikalı tarafından kaleme alınmış en iyi felsefe kitabı" yorumunu yaptığını anlatıyor yazar önsözde.

Erkekler Sarışınları Sever'in ikinci başlığı, Profesyonel Bir Hanımın Öğretici Notları. Kitap, daha güncel ve gerçekçi bir dille ifade edersek, cahil ve uyanık sarışın Lorelei'nin kaleminden, arkadaşı esmer Dorothy'yle birlikte bir sürü zengin adamı nasıl tatlı tatlı ve tabii ki hiçbir suçluluk duymadan sövüşlediklerinin, (bu) erkeklerin aptallığının mizah ve hayat bilgisiyle yüklü son derece akıcı ve öğretici hikâyesi. Fatih Özgüven'in başarılı tercümesiyle gerçekten eğlenceli ve öğretici bir kitap.

Kadınlar Vardır

Kamerayla ilk kez Arnavutluk'ta tanışmıştı. Kosovalı bir arkadaşının önerisiyle, üç arkadaş, Enver Hoca'dan sonra yapılan ilk genel seçimlerin belgeselini çekmişlerdi. Filmin senaryosunu yazan, zaman zaman da kameranın önüne geçip konuşan Filiz Kerestecioğlu (belki farkındasınızdır, bizim Yayın Kurulu üyelerimizden) bu işin peşini bırakmadı. Bir kadın belgeselinin çekimi için kollarım sıvadı, uğraştı, didindi ve sonunda "rüya"sını gerçekleştirdi. "Kadınlar Vardır" belgeseli artık gösterime hazır. Belgesel, 19. yy sonlarından 1995 yılına kadar Türkiye'deki kadın mücadelesine 47 dakikalık bir gözatış.

Filmin yönetmem Hale Sözmen, müzik ise Burhan Şeşen imzasını taşıyor. Sevimli çizgileriyle Sinan Gürdağarcık ve misafir oyuncular Hülya Avşar -hukuk fakültesinde okumak isteyen ilk kadın Süreyya Ağaoğlu rolüyle-, Hülya Koçyiğit -üç dönem üst üste milletvekili seçilen Tezer Taşkıran'ı canlandırarak-, Perihan Savaş da -ilk kadın romancılarımızdan Fatma Aliye Hanım olarak- katkıda bulunmuş. TRT ve Ceren Tanıtım şirketinin ortak yapımı film, Kültür Bakanlığı ve Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün desteğini de almış. "Kadınlar Vardır" belgeseli ise büyük bir ihtimalle "Kadınların seçme ve seçilme hakkı"nın yıldönümü olarak kabul edilen 5 Aralık'ta TRT'de gösterilecek. Ve bu hakkın hiç de tepeden verilmediği, kadınların mücadelesi sonunda kazanıldığı anlaşılacak.

"Kadınlar Vardır" için unutturulmak istense de, gizli bırakılsa da, artık bazı şeylerin ortaya çıkarıldığının belgeseli de diyebiliriz. Kadınlar kendi tarihlerinin peşine düşüp araştırmalar yapıyor. Özellikle son on yılda eski Türkçe öğrenen kadınlar sayesinde birçok "ilk"le tanıştık. "Kadının okumuşu sihirbaz olur, yazı bileni erkeklere mektup yazar" denilerek ninelerimizin nasıl engellendiğini öğrendik. Osmanlılarda her dinden kadınların ayrı renkte ayakkabı giydiğini biliyor muydunuz? 25 kuruşa 30 kuruşa satılan kadınların nasıl yaşadığım? Cumhuriyet öncesinde kadınlar tarafından kadınlar için hazırlanan çeşitli haftalık, aylık dergilerin yanı sıra günlük bir kadın gazetesinin bile olduğunu? İşte bu belgeselde böyle şeyler var. "Ağırlık Filiz, "Filmin her satırbaşından ayrı bir film yapılabilir," diyor. "Mutlaka eksiklerimiz oldu, çünkü Pekin'e yetiştirme telaşı çok şeyi belirledi". Ve ekliyor "Son film değil bu, benim dileğim arkası gelsin".

asuman

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza **Pazartesi** avağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem, dergiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

YENİ OKURLAR KAZANMAK İÇİN ABONE KAMPANYASI AÇTIK!

5 abone yapana bir kitap. 10 abone yapana ücretsiz abonelik hediye!

ABONE FORMU

Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi:
Kadın Kültür ve İletişim Vakfı
Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 600.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 300.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık: 50 DM, Altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak,
Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi,
İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığuuza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan Kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

ajanda

TİYATRO

Uğur Yücel eski Yeşil'de sahneye çıkıyor. Şarkı söylüyor, konuşuyor, kendini anlatıyor, seyirciye sataşıyor ve çıkarılabilecek her türlü sesi çıkarıyor ama bunları tiyatro adına yapması biraz tuhaf kaçıyor. Çünkü tuluat yapıyor desek, memlekette ne olup bittiğinin farkında bile değil. Geçenlerde yolumuz düştü izledik. Kadınlarla ilgili bir laf söyledi, bir seyirci hemen atıldı "Kadınlar şimdi Kumkapı'da", Uğur Yücel şaşırdı, "O ne" falan deyip geçti. Eee politikacılarımız 30 yıldır aynı üslüpla aynı şeyleri söylüyor diye taklitlerini yapmak kolay ama gündemi takip etmeden "van men şov" yapmaya kalkınca pek hoş olmuyor, herşey biraz emek, biraz özen istiyor.

PANEL

• 9 Aralık Cumartesi saat 14:00, Edebiyatımızda Tanık Sevgi Soysal... Yöneten: Sennur Sezer, Konuşmacılar: Işıl Özgentürk, Jülide Gülizar, Varlık Ozmenek. Evrensel Kültür Merkezi Aznavur Pasajı, Galatasaray, İstanbul

FESTİVAL

• 2-10 Aralık arasında Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda, birinci İstanbul Piyano Festivali düzenleniyor. Bu festivale, 8 ülkeden 11 piyanist katılıyor. Türkiye'den katılanlar arasında iki de kadın var; ünü dünyayı tutmuş İdil Biret ve Nihan Yapalı. Diğer katılanlar Uzakdoğu, Amerika ve Avrupa'dan. Refah Partili Belediye nin yönettiği CRR'de batı klâsik müziği kapsamlı bir festivali, vitrine yönelik bir çaba olarak yorumlayanlar da var. Yine de Chopin ağırlıklı program bu tarz müziği sevenlerin ilgisini çekecektir.

RADYO

"Açık Radyo"
Yeni bir radyo kuruldu, üstelik de patronları, sansürleri yokmuş. İstanbul'lu kalabalık bir entelektüel grubunun yayınını sürdürdüğü Açık Radyo 94.8'den yayın yapıyor. Genel sorumlusu ve kurucusu Ömer Madra, Aktüel'e, çok geniş kitlelere hitap edeceklerini sanmadığını söylemiş. Müzik programlarında yabancı müzik ağırlıklıta. Türkçe pop müzik ise, yeni albümler anlamında yer almayacakmış. Elimize gelen Kasım-Ocak yayın akışında, kadın programı yok. Ummadığınız isimlerin ummadığınız konularda konuştuklarını duyabilirsiniz bu radyoda. Meselâ Halil Berktay, hafta sonları saat 17.00-18.00 arasında, spor programı yapıyor. Yoksa umuyor muydunuz?

ETKİNLİK

• 16 Aralık Cumartesi, saat 11.00'den itibaren: Geçmişten Günümüze Kadın Dergiciliği.
Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi, Fener Mahallesi, Fener PTT Yanı, İstanbul.

GÖSTERİ

• 8 Aralık Cuma, kısa film gösterimi, "Battaniye", Banu İmset Diler.
• 19 Aralık Sah, Kapadokya Fotoğrafları dia gösterisi, Sevi Sunaç.
Göçerler, Miralay Nazım Sokak, No.36/3, Kadıköy, İstanbul.

SERGİ

• 24 kasım-31 Aralık Gülseren Sönmez resim sergisi. Varoluş Sebebi Olarak Resim
Tempo Tur Sergi Salonu
Binnaz Sokak, 1/4, İstanbul
• 2 Aralık'tan itibaren Selva Egeli fotoğraf sergisi. Fotoğrafevi, İstiklâl Caddesi, Zambak Sokak, Beyoğlu, İstanbul.
• 7 Arahk-30 Ocak, Henriette Attali fotoğraf sergisi.
Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi, Fener Mahallesi, Fener PTT Yanı, İstanbul.
• 21 Arahk-04 Ocak, Aydan Kut seramik mask sergisi.
Pimapen Kültürevi, 1. Levent Çarşı Caddesi, No:26, İstanbul.

GEZİ

Fotoğrafevi Gezileri
• 3 Aralık Pazar, Nüzhetive.
• 10 Aralık Pazar, Erikli Yaylası.
• 17 Aralık Pazar, Sünnet Göl ve Göynük.
• 24 Aralık Pazar, Darıdere.
• 29 Aralık-1 Ocak, Yılbaşı Gezileri... Kapadokya Vadilerine Trek... Meke Krater Gölü, Taşkale, Alahan... Cunda, Bergama, Argea... Efes, Milet, Didim, Priene, Bodrum.
Tel: (0212) 251 05 66.

Göçerler gezileri
• 3 Aralık Pazar, Nüzhetiye.
• 9-10 Aralık, Bursa ve Köyleri.
• 17 Aralık Pazar, Sülüklügöl.
• 24 Aralık Pazar, Kefken.
• 24 Aralık Pazar, Fotoğraf Çekim Gezisi, Galata'dan Balat'a.
• 30 Aralık-1 Ocak, Yılbaşı Gezisi, İlgaz, Kastamonu, Safranbolu.
Tel:(0216) 414 44 74.

SİNEMA

Bu ay sinemalarda, Hugh Grant'ın (hani şu siyah fahişeyle basılan oyuncu) baş rolünde oynadığı bir komedi filmi var. "Dokuz Ay On Gün". Yönetmen, Chris Colombus. Yine erkekler, hamilelik, çocuk sahibi olmak gibi son zamanların moda temaları ele alınıyor. Bu sefer kocalar iki tane olmuş. Kaç defa seyrettik ama belki öncekileri kaçırmışsınızdır ya da çok sevmişsinizdir diye yazıyoruz.

PANO

• Fatoş Oyuncak Fabrikasına el veya makine dikişi yapabilecek tecrübeli, tecrübesiz bayanlar alınacaktır. İlgilenenler 567 94 22'den Banu Hanım'ı arayabilirler.

• Evde kazak örebilirseniz Salı günleri 14.00-15.00 arasında 256 28 59'dan Ayşe'yi arayın.

• Çevrenizdeki. okulunuzdaki kadınları ilgilendirecek etkinliklerin *Pazartesi*'de duyurulması için her ayın 20'sinden önce bize telefon eder misiniz?

• 43 yaşında. boşanmış bir bayanım. Boşanmış *Pazartesi* okurlarıyla mektuplaşmak istiyorum. Nilgün Yılmaz, Acıbadem, İkbaliye. Muhtarbey Sokak, 5/6, 81010, Kadıköy, İstanbul.

• "Yalnızlık bir şanstır". Böyle düşünmeseniz bile, eğer yalnızsanız beni arar mısınız? Buluşup, konuşup, dertleşip belki de bir iletişim ağı kurabiliriz. Aysel Özdemir. Tel. 346 26 83 (akşamları).

• İstanbul, İstiklâl Caddesindeki Beyoğlu Pasajı'nda *Pentimento* diye bir dükkân var. Ayşen ve Nur. burada her türlü sanat malzemesi, sanatla ilgili kitap ve dergiler afiş ve daha neler neler satıyorlar, film müziklerinin kayıtlarını yapıyorlar. Yandaki gibi güzel kartlar da kendi üretimleri.

• Haydi kadınlar. hem siz hem de çocuklarınız için dört günlük bir fırsat. Uludağ'da 30 Ocak-3 Şubat tarihleri arasında 9-16 yaş grubu çocuk-ve gençler için sömestre kampı. Kayak, İngilizce, resim. müzik, dans dersleri. etüd ve okuma zamanları. Çocuklar anne-babalarının olmadığı bir ortamda bağımsız kişiliklerini geliştirsinler ve anneler de biraz nefes alsın! Çocuklarının ardısıra gelmekte ısrarlı anneleri de başka bir otele yerleştiriyoruz. *Pazartesi* okurlarına özel indirim. Rezervasyon için, Güliver Çocuk Klübünden Yeşim; 0212.280 97 57, 269 53 02.

"Bugün bizi yöneten bütün erkekleri yetiştiren, beyefendiyi yetiştiren bir kadındır. Her şeyden önce annedir."

MHP İ Kadın Komisyonu Başkanı Rezzan Kardeşler

"Biz onlardan (erkeklerden) farklıyız, onlar da bizden farklı, ben hiçbir zaman erkek gibi bir kadın olmayı düşünmedim ama hanım olarak hanım hanımcık bir görev almayı hep düşündüm."

İstanbul milletvekili aday adayı Kadriye Sümer

"(Kadın Kurultayı'nın amacı) hem hasret gidermekti, hem de hanımlarımız Genel Başkanımıza saygılarını, sevgilerini sundular, birlikte fotoğraf çektirdiler."

MHP Kadın Komisyonları Koordinatörü Veli Sarıtoprak

"Sayın hanımlarımızı partiye çekmeye çalışıyoruz. Öncedem yokmuş, şimdi olacak. At sahibine göre kişner, şimdi bu işle ben ilgileniyorum."

MHP Kadın Komisyonları Koordinatörü Veli Sarıtoprak

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu)
Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. **(Görsel Yönetmen)** Semra Emre. **(Arşiv)** Ayşegül Ulus. **(Halkla İlişkiler)** Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu)
Beril Eyüboğlu, Emel Deniz, Esra Koç, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasın, Tüten Ateş.

Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp
Günü saati belli olmayanlar (Çizerler):
Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. **(İllüstratör):** Rana Mermertaş.
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5, Talimhane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım.